

(Szönyi István tollrajza)

BARTÓKY JÓZSEF

FORGÁCS

1926
SYLVESTER KIADÁS
BUDAPEST

VIGASZTALÓ

Mikor hírül vitték az öregapámnak, hogy én megszülettem, s az első unokája fiú, az öreg úr szomorúan felsóhajtott:

— Szegény gyerek! Ez is ugatni fog már!...

Az én születésem idejében ugyanis még német világ volt Magyarországon, s Bécs az ő ideküldött kedves cseh beamtereivel mindenáron le akarta szoktatni a magyarokat arról, hogy magyarul beszéljenek. Az én öregapám hát nagy keserűségében arra gondolt, hogy az unokájából immár németet nevelnek, aki azon a nyelven fog beszélni, melyet mifelénk akkoriban csak a vadászkutyák értettek.

Aggódó öregapám csalódott, mert mikorra én megtanultam beszélni, a németnek s a cseh beamtereknek híre-hamva sem volt Magyarországon, s bár azután a középiskolában a magyar tanrend szerint tanították a német nyelvet, bizony arról a derék professzorunkról, aki egészen kitűnő debreceni kiejtéssel beszélt Goethe nyelvét, olyan kevés ragadt rám, hogy az öregapám vadászkutyái, ha

szóbaállottam velük, mindig nagyon csóválták a fejüket az elhibázott der-die-das-ok miatt!

... Erdélyben, a Felvidéken, s a Bánátban most is születnek unokák, akiknek az öregapja mostanában mind olyasmit gondol, mint egykor az én öregapám. Nem, nagyapók, ne csüggedjen kegyelmetek, mert bizony igaz a Bach-korszakbeli nóta, hogy: a nyúlból nem lesz jáger s krinolinból hózentráger!

FURCSA MADARAK

Egyszer, egészen apró gyerekkorunkban, a kertben voltunk s mialatt édesanyánk kedves rózsáit ápolgatta, én a húgommal tanulmányútra indultam, A zöldségeshez *vezető* úton egy kerti locsoló állott; mi arra felé tartottunk s oda is érkeztünk szerencsésen. Megállapítottuk, hogy a locsoló üres; a húgom azonban észrevette, hogy amint odaérkeztünk, a locsoló mellől valami elugrott.

— Ni, ni! Mi, mif — kérdezte tőlem a húgom.

Mivel én már azt tudtam, hogy a hátsó udvarban lovak, csirkék, malacok, a kertben pedig madarak vannak, felvilágosítottam a húgomat, hogy a mi a földön ugrál: az madár!

— Pipit

— Az: pipi!

A húgom utána totyogott a négylábú madárnak, megfogta s a zsákmányt belevetette az üres locsolóba. Persze, én is kedvet kaptam a vadászatra s rövidesen vagy hét ilyen ugráló madarat fogtunk össze a veteményes táblákban.

Édesanyánk, aki nem tudta elképzelni, hogy mit szedegetünk mi, ránk szólt:

— Mit csináltok gyerekek?

— Madarat fogunk!

— Madarat fogtok! A földön!

— Azt! Sok van! A locsolóba tesszük őket !

Édesanyánk hozzánk sietett, s amint belepillantott a locsolóba, szinte megtántorodva összecsapta a kezét és megborzadva felsikoltott:

— Jesszus! Brr! Békákat fogdostok!

Ettől a pillanattól kezdve a húgom is, meg én is borzadunk a békától.

Voltaképpen pedig nem helyes, hogy a szülők így átörökítik a békától való irtózást gyermekeikbe. Mert ha már e földi életben annyiszor le kell mindnyájunknak nyelnünk a békát, jobb lenne, ha vénségünkig azt hinnők a békáról, hogy: madár!

FELEKEZETI BÉKE

Mivel sehogysem tudtam megérteni, hogy ha én nadrágban járok, a húgom miért visel szoknyát, egyszer megkérdeztem az édesanyámtól, hogy mi ennek a magyarázatai

— Te azért jársz nadrágban, mert fiú vagy, Mariska pedig azért jár szoknyában, mert ő leány!

Ez a magyarázat nem elégített ki, s tovább firtattam a dolgot.

— Hát miért vagyok én fiú s ő meg miért leány?

Édesanyám, aki nem tartozott a modern mamák közé, így világosított fel:

— Te azért vagy fiú, mert kálvinista vagy, a húgod meg azért leány, mert ő katolikus!

Azt már hallottam, hogy engem a nagy templomban kereszteltek, a húgomat meg a kis templomban keresztelték meg, hát ezt a felvilágosítást megértettem s megnyugodtam.

Egyszer azonban valami nagy ünnepen az édesapám elvitt magával az evangélikus templomba. Kálvinista templom akkoriban még nem

volt nálunk, s én a nagy templomot tartottam a mi templomunknak. Alighogy elhelyezkedtem és szétekintgettem, mindjárt szemembe ötlött, hogy bizony nemcsak fiúk, hanem kisleányok is vannak a templomban! Az istentisztelet alatt illedelmesen hallgattam, de amint kijöttünk a templomból, rögtön megszólaltam:

— Édesapám, hát mit keresnek a leányok a mi templomunkban!! Hiszen ők katolikusok!

Édesapám, aki tudott arról, hogy az édesanyám engem hogyan világosított fel, nem jött zavarba s nyugodtan így felelt:

— Fiam, ez nem kálvinista templom és mi azért járunk ide, mert még nekünk itt nincsen se papunk, se templomunk. Azok a kisleányok pedig, akik idejárnak: se nem katolikusok, se nem kálvinisták, hanem — lutheránusok!

Abba aztán tökéletesen megnyugodtam, hogy a leányok vagy katolikusok, vagy lutheránusok, s családjukban a vallásfelekezetek közötti különbségről több szó nem esett.

A PÉNZ

Mikor három-négy esztendőös koromban megkérdezett az édesanyám, hogy nevemnapjára legegjobban mit szeretnék, azt feleltem, hogy: először is szeretném a mi sárga kocsinknak mind a négy tengelyét sajátkezűleg megkenni, azután szeretnék a nevemnapján reggelire, tízóráira, ebédre, uzsonnára és vacsorára, minden másféle étel mellőzésével csirkeuzát enni, s harmadszor szeretnék aznap százszor átmenni Tomkáékhoz, akiknél hozzámvaló gyerek nem volt ugyan, de a „nagyok” mindig kedvesen elmulattak velem.

A kocsikenésre vonatkozó kérésem nem volt teljesíthető, mert Miska, a kocsisunk, (akkor nem sejtettem, hogy édesapám utasítására) kereken kijelentette, hogy az érvényben levő törvények szerint csak annak szabad kocsit kenni, akinek már kinőtt a bajusza! (Ez az oka annak, hogy ma sem konyítok a kenés művészetéhez.)

A zúzaevés nem ütközött akadályokba; hiszen abban az időben a csirkepecsenye és a csirkepörkölt még nem került egy-egy félmillióba, s mert aznap,

hogy nekem zúzát küldhessenek, az öregapámék, s a keresztapámék is csirkét ettek, hát annyi zúzát ettem a nevemnapján, hogy — azóta sem eszem zúzát.

Anélkül, hogy minden esetben külön kéredzkednem kellett volna, Tomkáékhoz átmehettem a nevemnapján, ahányszor csak akartam. Éltem is ezzel az általános engedéllyel, s délelőtt legalább ötször átszaladtam a szomszédba egy-egy kis időre. Azt hiszem, Tomkáék, kik persze tudtak az én névnapi kívánságomról, akár egész napra egyhuzamban is szívesen láttak volna, de én sem akkor, sem máskor, sohasem maradtam hosszabb ideig náluk, mert valahányszor átmentem hozzájuk, mindig az járt az eszemben, hogy mégis jó, ha időnként hazanézek, mert hátha mialatt én szomszédolok, édesapámék egyet gondolnak, befogatnak, elmennek kocsikázni, s engem nem visznek el magukkal!

Mikor a nevemnapján, a csirkezúza-ebéd után mindjárt átmentem a szomszédba, Emil bácsit a tornácon találtam.

— No, öcskös, — ezzel fogadott, — kell-e egy kis árpacukor?!

Az árpacukor akkor olyan volt, mint most a Gerbeaud. Az édesgyökér és a medvecukor volt akkoriban a gyerekek rendes csemegéje. Természetes, hogy boldog igennel válaszoltam Emil bácsi kérdésére. Emil bácsi leszakította az újságnak a csücskét és a kezembe adta:

— Menj el Czinnerhez és végy ezen árpacukrot !

Minthogy én akkoriban még csak a krajcárost és a tízkrajcárost ismertem pénznek, kételkedve pillogtam Emil bácsira.

— Hát nem akarsz árpacukrot venni?

— Akarok én, — feleltem, — de ez nem pénz! A krajcáros, meg a tízkrajcáros nem papirosból van!

— Oh, te balga gyerek — komolykodott Emil bácsi. — Hát te még azt sem tudod, hogy papírpénz is van a világon?! No, csak menj át Czinnerhez, s majd kitapasztalod, hogy a papiros is pénz!

Egy kicsit kételkedtem ugyan, de Emil bácsi szavaira mégis átnyargaltam a negyedik szomszédba, az öreg Czinner boltjába. A kis papirdarabkát letettem a pultra, s azt mondtam az öreg Czinnernek, hogy:

— Kérek ezért árpacukrot!

Az öreg Czinner szó nélkül a markomba nyomott egy szál szép fehér árpacukrot! Boldogan nyargaltam vissza s örvendezve mutattam meg Emil bácsinak, hogy: csakugyan kaptam árpacukrot azért a kis darab papirosért! Emil bácsi ezt egészen rendjénvalónak találta, s azt mondta, hogy ha elfogy a cukrom, hát csak szakítsak le valami újságpapirosból egy kis darabkát, s aztán azért megint kapok árpacukrot Czinnernél.

Valószínű, hogy az első szál árpacukor más-különbén sem tartott volna sokáig, így azonban egy-kettőre elfogyott, s én egy kis papirdarabkával megint beállítottam Czinnerhez s az öreg me-

gint szó nélkül adott egy szál árpacukrot. Aztán még ötször, vagy hatszor vettem aznap ilyen módon árpacukrot, mindig minden nehézség nélkül. Másnap reggel, alighogy az álmodat kidörzsöltem a szememből, valami újságpapírosból leszakítva egy darabkát, máris indultam volna az öreg Czinnerhez, az édesanyám azonban elfogott:

— Hová akarsz elszurranni?

— Az öreg Czinnerhez akarok menni árpacukrot venni.

— Hja, fiam, a nevednapja már elmúlt, hát ma már nem kapsz árpacukrot; maradj hát csak veszteg!

Egy darabig veszteg is maradtam, de az első kínálkozó alkalmat felhasználva, mégis csak megszöktem s mentem egyenesen az öreg Czinnerhez. Az öreg most is átvette a kis papírdarabot, de a helyett, hogy árpacukrot adott volna érte, a kis papirost összegyúrte az ujjai között, eldobta, s mosolyogva azt mondta:

— Úrficska! Elfogyott az ércfedezet, hát most már nem adhatok árpacukrot!

Ércfedezet! Elfogyott az ércfedezeti! Sehogysem értettem meg akkor ezt a dolgot. Mikor aztán otthon a faggatásaimra adott kitérő feleletekből napok múlva valahogy mégis kisütöttem annyit, hogy a tréfás Emil bácsi összebeszél az öreg Czinnerrel, hogy a nevemnapján az Emil bácsi által előre lefizetett tíz krajcár erejéig, akármilyen papírdarabkával állítok be a boltba, adjon nekem árpacukrot, — nagyon, de nagyon megharagudtam Emil

bácsira is, az öreg Czinnerre és a papírpénzre is! ...Emil bácsival meg az öreg Czinnerrel hamarosan megbékültem, hanem a papírpénzzel azóta sem sikerült összebarátkoznom. Úgy látszik, akkor, gyerekejjel, valami nagyon megvető és sértő dolgot mondhattam a papírpénzről, ezt meghallhatta valami igazi papírpénz, aztán továbbadta az atyafiainak, s az utódainak s ennek folytán még a mostani papírbankók is olyan messzire elkerülnek, hogy immár örökre lemondtam arról, hogy valaha mégis csak megbarátkoznak velem! A hadikölcsönjegyzés idejében még reménykedtem, hogy a bankjegyeket megbékíthetem azzal, hogy a hazafiságukra hivatkozva, hadikölcsönbe fektetem őket, de a haragtartó bankók nem felejtették el gyerekkori balgaságomat, s az én hadikölcsönkötvényeimből, a mi pénzérték volt benne, az szépen elillant, s csak a papiros maradt meg a fiókomban. És ezért a papirosért — sajnos — nemcsak árpacukrot, de még medvecukrot sem adnak az öreg Czinner utódai!!

KARÁCSONY ÉJSZAKA

Karácsony estéjén sokáig játszottam a Jézuska ajándékaival, s később kerültem az ágyba, mint rendesen. Egyszer csak arra ébredtem fel, hogy az utcáról a függönyön keresztül valami fényesség suhan be a szobába. No, — gondoltam — már virrad, fel lehet tehát már kelnem, s nekifoghatok az új játékokkal való játszásnak! Egy darabig még vártam, s mikor aztán még egyszer-kétszer bevilant a világosság az ablakon, megszólaltam:

— Édes anyám, virrad már! Én már felkelek!

— Aludj csak tovább, fiacskám, — szolt az édesanyám — messze van még a reggel! Az a világosság, amit te láttál, az éjféli miséről hazatérők kézi lámpáiból sugárzott be a szobába.

Nem hittem az édes anyámnak, s ugyancsak erősködtem, hogy, de bizony virrad már és én felkelhetek!

— Csak gyújtson gyertyát, édes anyám! Csak addig, amíg felkelek! Akkorára egészen kivirrad!

Édes anyám látván, hogy szóval nem győzhet meg, hát gondolta magában, majd másképpen fog ki rajtam, s meggyújtotta a gyertyát. Én kipat-

tantam az ágyból, a fejembe vágtam a csákómat, felkötöttem a kardomat, csak úgy a hálóingre, s a kirakó játékkal leültem a szőnyegre, hogy már most folytatom a játékot ott, ahol tegnap este elhagytam.

Édes anyám elfújta a gyertyát, s — koromsötét megkérdezte:

— Hát, ha már virrad, elolthatom a gyertyát?

— El, — feleltem bátran.

Édes anyám elfújta a gyertyát, s koromsötét lett a szobában. Egy ideig csendesen ültem a szőnyegen, s ugyancsak meresztgettem a szemem az ablakok felé, de bizony semmiféle világosság nem mutatkozott. Percről-percre csüggedtebb lettem, s öltözetlenül nemcsak a hideg, hanem a sötét éjszaka néma csendje is meg-megborzongatott. Beláttam immár, hogy nyilván az édes anyámnak volt igaza, de tévedésemet resteltem bevallani. Titokban szepegtem. Édes anyám egy ideig várt, aztán megszólalt:

— No, fiam, hát csakugyan virradt!

Nehogy egészen szégyenben maradjak, így feleltem:

— Virradni virrad, de — még nem nagyon látszik!

Édes anyám felnevetett, meggyújtotta a gyertyát, s én szó nélkül, hirtelen bebújtam az ágyamba.

... Ebben a mostani nagy éjszakában sokszor eszembe jut, hogy: hiszen virradni most is virrad, de — még nem nagyon látszik!

A ROSSZ TANÍTÓ IS TANÍT

Egyszer a második elemisták valami rossz fát tettek a tűzre s ezért a tanítójuk a tízperces szünetben nem engedte ki őket a tanteremből, s maga is bent maradt velük. Mi, első elemisták, vígan labdázunk az udvaron, s a mi kedves tanítónk csendesen pipázgatott a tornácon. Hogy, hogy nem, valamelyik gyerek közülünk úgy dobta a bőrlabdát, hogy az nekirepült a második osztály ablakának, bezúzta az üvegtáblát, s bepottyant a második osztály tantermébe. Erre a második osztály tanítója, aki különben az özönvíz előtti időkből való tanítók utolsó díszpéldánya volt, mint valami vadállat üvöltve kirohant az udvarra. A pajtásaim szétszaladtak. Én, ártatlanságom tudatában, nem mozdultam. A dühtől tajtékozó tanító szó nélkül galléron ragadott, s mert sehogysem tudtam lépést tartani vele, s elbotlottam, úgy vonszolt be maga után a második osztályba, mint valami dögöt. A második elemisták örömtől vigyorogva néztek rám s boldogok voltak, hogy az ő rettegett tanítójuk most az egyszer nem rajtuk adja ki a mérgeét! A tanító úr üvöltött.

— No, te disznó gazember, most megkapod a magadét !

Az igazság erejében bizakodva, védekezni mertem:

— Kérem, nem én törtem be az ablakot !

— Mit?! — bömbölte a tanító. — Még tagadsz, te kutya!

Ezzel a tanító úr odaugrott az a sztalához, felkapta a nádpálcáját, s vérben forgó szemmel rohant vissza felém. A felbőszült ember toporzékolását látva, valami felejthetetlenül fájdalmas érzés fogott el, s a lelkem hangtalanul kétségbeesetten sikoltott: hát, lehet valakit ártatlanul ennyi gverek előtt megszégyeníteni! hát, lehet valakit meghallgatás nélkül s ártatlanul büntetni! hát lehet valakit megverni úgy, mint valami kutyát, csak azért, mert az, akinek bot van a kezében, eszeveszetten dühös!

Már suhogott a nádpálca, de mielőtt végig vághatott volna rajtam a felbőszült ember, felpattant az ajtó, belépett az én kedves tanítóm, igazolta ártatlanságomat, s így megszabadított ettől a rettenetesen dühöngő embertől.

A tanító tomboló dühe s igazságtalansága olyan mélyen hatott rám, hogy attól kezdve mindig fegyelmeztem magamat, mindig ügyeltem arra, hogy fel ne fortyanjak, ezért aztán soha semmi sem hozott ki a sodromból, mindenkit mindig nyugodtan meghallgattam, elhirtelenkedve soha, a legkisebb dologban sem ítéltem és soha senkit meg nem ütöttem. Pedig: főszolgabíró is voltam valaha! Még pedig olyan szigorú főszolgabíró voltam, hogy mi-

kor jegyben jártam a feleségemmel, az egyik orosz házi kofa megkérdezte a piacon a menyasszonyoméék szakácsnőjét:

— Oh, hát az a kedves Juliska kisasszony hozzá mer menni ehhez a rettenetesen szigorú új főszolgabíróhoz¹? Jaj, csak aztán meg ne bánja, a szegény!

A menyasszonyom bátor leány volt, hát hozzám mert jönni s úgy látszik, nem bánta meg, hogy hozzám jött; legalább nekem máig sem mondta, hogy megbánta volna. Lehet különben, hogy ezt még ma sem meri megmondani — az egykori szigorú főszolgabírónak!

ELINDULÁS

Az első elemitől kezdve, együtt jártunk iskolába Bélával, aki egy szegény lakatosnak volt a fia. Béla olyan jeles tanuló volt, hogy édesapámék mindig őt állították példának elibém. Nem tagadom, hogy iparkodtam is őt legyűrni, de bizony, ez a gimnázium harmadik osztályáig nem sikerült, azután meg nem sikerülhetett, mert Béla a negyedik osztályból még a karácsonyi szünidő előtt, se szó, se beszéd, kimaradt. Akkoriban olyasmit suttoztak, hogy az apja valamiért nagyon megverte, s Béla világgá ment. Az bizonyos, hogy Béla eltűnt a városból, évekig hírt sem hallottunk felőle, s lassankint egészen elfelejtettük.

Esztenők múlva, mikor felkerültem Pestre első éves jogásznak és egy szép napon szent áhítattal bebátorkodtam abba a kávéházba, mely akkor a fiatal írók tanyája volt, ott akadtam rá Bélára. Az írók asztala körül sürgött-forgott, de bizony ő nem író volt, hanem pincér!

Egy este, mikor már alig lézengett egy-két vendég a kávéházban, Béla barátom hóna alatt az

asztalkendővel, odaállt az asztalomhoz s kérdésekre balladai rövidséggel elmondta élete történetét: mint kamasz szerelmes lett a szomszéd szolgájába, az apja ezért kegyetlenül megverte, sőt az ideálját is felpofozta, s ezért aztán, mit tehetett egyebet, megszőkött hazulról azzal az elhatározással, hogy ezután, mint Petőfinek lelkes rajongója, csak a szerelemnek s a költészetnek fog élni! Mivel pedig azt tartotta, hogy a költészet leginkább a korcsmákban és kávéházakban virágzik, hát beállott pincérnek s immár ötödik esztendeje sűrűforog az írók körül, de, sajnos, még egyetlenegy költeménye sem jelent meg nyomtatásban. Mivel még akkor az én összes műveim is kéziratban lapultak meg kabátom belső-zsebében, nagy megértéssel s együttérzéssel hallgattam Béla történetét s bizalmasan aztán elmondtam neki, hogy: a szomszéd szolgája ugyan nem, hanem a Múza engem is homlokon csókol, s éppen a múlt héten küldtem be az első elbeszélésemet az Ország-Világ szerkesztőségébe.

A következő vasárnap reggel hét órakor már a kávéházban ültem, s vártam az Ország-Világ kihordóját. Arra természetesen nem gondoltam, hogy a novellámat már hozni fogja a lap, de azt minden elbizakodottság nélkül reméltem, hogy a szerkesztői üzenetek között már lesz valami hír róla. Hét óra elmúlt öt perccel, hat perccel, tíz perccel, s az Ország-Világot még mindig nem hozták meg!

Végre megjött a lapkihordó. Béla vette át a lapot, s mialatt elhozta az én asztalomig, az utolsó

oldalon megkereste a szerkesztői üzeneteket s úgy adta a kezembe a lapot, hogy feltűnés nélkül, a hátam mögött ő is belepilloghasson. És — óh, én boldogtalan, — a szerkesztő nekem nem üzent semmit!!

Valami mély fájdalom sötét fellege borult a szívemre, s hogy elleplezzem bánatomat, mint valami nyájas olvasó, közönyösen, hátulról visszafelé lapozva, kutyafuttában átböngésztem a lapot. Mikor aztán a legelső oldalra fordítottam: földobbant a szívem, s elkezdett a homlokomon reszketni a bőr, úgy, hogy az orrom is vele reszketett. Az Ország-Világ legelső oldalán ugyanis, mint az első közlemény: ott ragyogott az én novellám!

Az isteni gondviselés mindig alázatos hálával vett kegyelméből érdemetlenül sok öröm ért az életben, de a homlokom s az orrom csak akkor egyszer reszketett az örömtől. Úgy látszik, elsőszülöttjük világrajöttekor csak azok tudnak így örülni, akiket a Múzsza homlokon csókolt!

Béla, aki egy cseppet sem volt irigy természetű, lelkem egyensúlyának helyreállítása céljából, négy pohár friss vizet tett elém, s én délig ott üldögélve a kávéházban, legalább huszonötször olvastam a novellámat.

Vacsora után, hogy még egyszer elolvashassam a novellámat, megint betértem a kávéházba. Az Ország-Világ azonban kézben volt. Még pedig Inczedy Lászlónak, a békésmegyei, szarvasi születésű költőnek a kezében volt, akinek, mint beléptemkor

megsúgta nekem, Béla hívta fel figyelmét az én csodaszép novellámra.

Inczédy háttal ült felém, hát nem láthattam, hogy remekművem milyen hatást tesz rá. Mikor Inczédy letette kezéből a lapot, Béla hozzásompolygott, valamiket mondott neki s felém mutatott. Inczédy hátrafordult, felém nézett, felkelt a helyéről s odajött hozzám:

— Szervusz, öcsém! — szólott hozzám a költő. — Hiszen mi földiek vagyunk! Hallom, szarvasi diák voltál! Ismertem az édesapádat! Valamikor ő is verselt!

Szinte szédelegtem a boldogságtól, hogy a költő szóbaállt velem!

A jószívű Inczédy révén aztán hamarosan megismerkedtem egy csomó fiatal íróval és újságíróval és úgy közibük szoktam, hogy ámbár az egyetemi tanév végén az első alapvizsgát baj nélkül letettem, a szünidőben odahaza nem az egyetemi tanárokat emlegettem, hanem folyton az írókról s az újságírókról beszéltem, még pedig olyan lelkesedéssel, hogy a famíliám — nem eresztett fel másodéves jogásznak Pestre, hanem elküldött Nagyváradra, a jogakadémiára! így aztán úgy elmaradtam az íróktól és újságíróktól, hogy — kerek harmincöt esztendő múlva kerültem vissza közibük. Béla, aki voltaképpen első pártfogóm volt, rosszabbul járt, mint én. Szegény fiú, ámbár némi módosításokkal Petőfi összes verseit megírta s a maga neve alatt beküldöztette a szerkesztőségekbe, még sem tudta a verseit elsütni, bánatában az ital-

ban keresett vigasztalást s olyan sok bort ivott, hogy még egészen ifjan meghalt, még pedig — vízi-betegségben.

A FIATALSÁG

A nagyváradi jogakadémia kitűnő tanárai keményen fogtak bennünket. Az előadásokra pontosan el kellett járnunk s jóformán minden hónapban kollokváltunk. Igaz, hogy aztán mikor arra került a sor, hogy a jogtudományi szigorlatokat a pesti egyetem félelmetes hírű tanárai előtt letegyük, mi, váradi jogászok szinte játszva tettük le a szigorlatokat és sohasem értettük meg, hogy a pesti jogászokat miért rázza ki a hideg, ha a szigorlat szót csak hallják is. Ne tessék azonban azt gondolni, hogy a váradi jogászok, valami szent életű fiatal urak voltak és egyebet se tettek, csak tanultak. Bizony, mi nagyon vidám életet éltünk s farsang idején nagyon sokszor megesett, hogy hirtelenében átöltözve, jóformán egyenesen a bálteremből mentünk az akadámiára.

Hja, ez a mi időnkben így volt — dörmögik magukban az öregek, — de azóta a fiatalság se dolgozni, sem mulatni nem tud!

A minisztériumban sok derék, kedves fiatalember volt a kezem alatt, akik közül nem

egy, farsang idején, jóformán egyenesen a bálból jött a minisztériumba s mégis pontosan és jól elvégezte a dolgát. A bálozó fiatalság egyik fővezére az a Karcsi volt, aki ma már egy országos nagy gazdasági vállalatnak közbecsülésben álló jeles vezetője. Egy farsangon Karcsi annyit mulatott, hogy szinte egészen belezödült. Behívattam hát magamhoz és szóltam hozzá:

— Te, Karcsi! Te tudod, hogy én nem bánom, ha mulattok; hiszen valaha én sem voltam jobb a Deákné vásznánál! De mégis azt mondom: vigyázz az egészségedre! Ha így folytatod, mire vége lesz a farsangnak, a padlásra kerül a bőröd!

Karcsi rám emelte beszédes nagy szemét és felsóhajtott:

— Oh, uram, tudom én, hogy a jóból is megárt a sok, de hát: roppant szerencsétlen ember vagyok én!

Egészen megdöbbenett Karcsi komoly válasza és nagy részvétellel kérdeztem tőle:

— No, Karcsi fiam, hát mondd meg, hogy mi bajod és miért tartod magad szerencsétlen embernek?!

— Azért, kérem, — válaszolta Karcsi halálos komolysággal — mert én mindenütt jól érzem magamat és sehonnan sem tudok hazamenni, — csak utolsónak!

... A fiatalság mindig ilyen volt s ilyen lesz s csak az a kár, hogy abból a bajból, amely miatt az én Karcsi barátom szerencsétlenné mondta magát, lassan-lassan mindenki kigyógyul és aztán a

zsémbeskedő öregek sehol sem érzik jól magukat és mindenünnen, még a világból is szívesen el-kimennének már! Legalább ezt szokták mondogatni. Ami azonban a világból való kimenetelt illeti, én azt hiszem, hogyha erről van szó, bár nem mondja, magában mégis mindenki hozzágondolja, hogy: — de csak utolsónak!

JOGÁSZÉLET

A nyolcvanas évek második felében, a kard- és zászlóafférek emlékezetes idejében, a váradi jogászok sem akartak a budapestiek mögött elmaradni s ha az ifjúság az egész várost nem tudta felrázni, hát legalább magát rázogatta. Egy szép napon, (a hónap elseje körül) öten-hatan a Fekete Bárányban vacsoráltunk. Az étterem túlsó végében egy tűzérezredes ült két kapitánnyal s hármashban nagy lelkinyugalommal vacsoráztak. Eleinte nem is ügyeltünk rájuk, de egy-két üveg érmelléki elfogyasztása után azt kezdtük érezni, hogy azok az osztrák zsoldosok nyilvánvalóan azért vacsoráztak ilyen tüntető nyugalommal, mert ezzel akarják megmutatni, hogy bennünket magyarokat, kutyába se vesznek! A negyedik és ötödik üveg érmelléki bakator elfogyasztása után már elhúztunk a Kosuth-nótát. Hadd pukkadjon a hadsereg! A hadsereg jelen volt képviselői azonban nem pukkadtak, hanem a vacsora végén sajtot ettek. Ez már annyira felbosszantott bennünket, hogy elhúztunk a Rákóczi-indulót, Az osztrák zsoldosok azonban

erre sem rohantak ránk, s arra sem adtak ürügyet, hogy beléjük köthessünk, hanem nagy nyugalommal feketéztek. A mi ifjú szívünkbe aztán olyan nagy lángot vetett a honfibu, hogy a banda felével a Rákóczit húztuk, a másik felével a Kossuth-nótát, mi pedig magyarosan két pártra szakadva, a „Talpra magyart” és a Kossuth-nótát énekeltük. Az osztrák zsoldosok erre sem szóltak egy szót sem, hanem úgy tizenegy óra tájban, rendes emberek módjára, szépen kifizették a vacsorájukat s hazafelé készülődtek. A tüzereknek a mi asztalunk mellett kellett a kijárat felé elmenniök. Mikor megindultak, mi elhallgattunk s elhallgattattuk a bandát is. No, gondoltuk, most vagy soha! Egy görbe tekintet s lesz megint miről interpellálni a képviselőházban! A három tüzértiszt teljes nyugalommal jött felénk. Az öreg ezredes aztán, mikor az asztalunkhoz ért, ránk vetette szelíd kék szemét s olyan kedvesen, mintha mindnyájunknak régi, apai barátja lett volna, mosolyogva felénk bólintott s fehérkeztyűs kezével barátságos üdvözetet integetve, nyájasan megszólalt:

— Jó mulatást, uraim!

A másik két tiszt menetközben szintén köszöntött bennünket. Mikor az osztrák zsoldosok elmentek, néhány pillanatig megbénulva bámultunk egymásra, s aztán egy percre kijózanodva, minden kertelés nélkül megállapítottuk nemcsak azt, hogy ez a kedves öreg katonabácsi rettenetesen lefőzött bennünket, de megállapítottuk azt is, hogy egyesek hibája miatt csakugyan nem szabad a hadsereget

általánosságban elítélni! Az érmelléki ezt a mély meggyőződésünket aztán hirtelenében annyira megerősítette, hogy ettől kezdve szent kötelességünknek éreztük a katonaság és a polgárság közötti jó viszony sürgős ápolását s mert ehhez feltétlenül katonára volt szükségünk, hát felkerekedtünk s a Báránycsútról cigányostul átvonultunk a Magyar Király kávéházba. Ott csakugyan találtunk katonát: egy főhadnagy meg egy hadnagy billiárdozgatott. Mi nagy zajjal letelepedtünk s tanakodtunk, hogy milyen módon csábíthatnók magunkhoz ezt a két tisztet, akik körünkben képviselhetnék a hadsereget, mellyel mi a jó viszonyt reggelig ápolni szent kötelességünknek éreztük.

— Várjatok csak! — szólt Árpád barátunk, aki legtöbbet vett be az érmellékiéből. — Majd én összebarátkozom velük s meghívom őket! Látjátok, az egyik tisztnek fekete uszkárkutyája ott alszik a billiard alatt. Hát, a kutya révén majd én szépen megismerkedem velük!

Erre Árpád barátunk négykézláb vetette magát s bemászott a billiard alá a fekete kutyához. A kutya nem tudván, hogy Árpád a polgárság és katonaság közötti jó viszony megkezdése céljából akar vele nyájaskodni, rettenetes haragra gyulladt s veszettül ugatni kezdett. A gazdája, aki szintén nem tudta, hogy Árpádot milyen magasabb hazafias gondolatok vezették a billiard alá, a dákójával, talán azért, hogy a kutyáját elhallgattassa, be-bedöfött a billiard alá, még pedig olyan szerencsétlenül, hogy a dákóval Árpád barátunkat döfte

meg, aki a haragos kutya elől hátrálva bújt volna már kifelé ...

Persze, ennek a dolognak párbajjal végződött lovagias folytatása lett s Árpád barátunk homlokán egy takaros sebhely holtáig hirdette, hogy: a polgárság és a katonaság közötti jó viszony valaha nagyon furcsa valami volt, mert ha a polgárság kötözködni akart, akkor csak bor folyt, mikor pedig ápolni akarta a katonasággal való jó viszonyt, akkor bizony vér is folyt.

A BRIGADÉROS

Olyankor, amikor a hadseregről sok hangos szó esett a parlamentben, az okos katonák mindennütt nagyon ügyeltek arra, hogy újabb támadásra alkalmat ne adjanak.

Imre jogász-pajtásunk a kard- és zászló-afférek idejében volt önkéntes, még pedig államköltséges baka. Bizony a mi Imre barátunkra úgy illett a nem rászabott komisz-mundér, mint a tehénre a pizsama. Imre barátunk azonban vasárnap dél-előttönként mégis rendesen ott sétálgatott a Fő-utcán, saját bevallása szerint azért, hogy a maga mutogatásával a legelőkelőbb közönség előtt csúffá tegye a hadsereget s ország-világ előtt bebizonyítsa, hogy katonáék milyen mostohán bánnak a szegény magyar önkéntesekkel!

Egy szép tavaszi vasárnap délelőtt a Fő-utcán séta közben Imre barátunk egyszerre csak szemben találta magát a brigadérossal, akit megcsalt a verőfény s így csak köpeny nélkül indult sétára, nem úgy, mint Imre, akinek a feje szinte ki sem látszott a komisz-köpenyeg magas gallérjából,

Imre tisztelgett s mázsás bakkancsaival iparkodott volna mielőbb eltűnni a fő-fő parancsnok elől, ez azonban magához intette. Imre bizonyosra vette, hogy a brigadéros azért állította meg, mert önkéntes létere fehér keztyű nélkül találta! A brigadéros azonban, mivel a komisz köpenyeg alatt az önkéntesi stráfot nem láthatta s Imre barátunk semmivel sem volt különb, mint akármelyik lompos oláh bakkancsos, nem is sejtette, hogy önkéntes áll előtte s tört magyarsággal így szólt az előtte szinte sóbálvánnyá meredt bakához:

— Tudod, hogy ki vagyok?

— Parancsára, Excellenciás úr, tudom! — felelte Imre.

— Tudod, hogy hol lakom?

— Tudom, Excellenciás úr!

— Hát akkor menj el a lakásomra, kérdd el az inasomtól köpenyegemet, mert így egy kicsit fázom. A köpenyegyet hozd ide utánam. Én addig itt fel-alá sétálok.

Imre barátunk tisztelgett és elsietett a brigadéros lakására s tíz perc múlva jött is vissza a köpennyel. Mikor Imre a brigadéros elé ért, megállott, mint a cövek, immár fehér keztyűbe bujtattott jobbkezét sipkájához emelve, tisztelgett s jelentette:

— Egyéves önkéntes, Emerich K. alássan jelentem Excellenciádnak, hogy elhoztam a köpenyegyet.

Az excellenciás úr, mikor e jelentésből megtudta, hogy akit ő a köpenyegért szalasztott, nem

közönséges baka, hanem egyéves önkéntes, egy pillanatra megdöbbsent. Tyhü! — gondolta magában — lesz ebből megint komédia! Majd harsog az interpelláció, hogy: a váradi brigadéros a magyar önkéntesekkel úgy bánik, mint a privátdinerekkel! A brigadéros úr azt is elgondolta ugyan, hogy a miniszterelnök a parlamentben mentségére felhozhatja majd, hogy az önkéntes szabálytalanul, keztyű nélkül sétált, tehát jóhiszemű tévedés történt, — mindazonáltal tudván, hogy a politikában a tényállás nem fontos, mialatt Imre barátunk segítségével magára öltötte a köpönyegét, igen izgatott hangulatban volt, hanem aztán egyszerre visszanyerte a lélekjelenlétét, tüntetőleg kezét nyújtott a toprongyos önkéntesnek s megszólalt:

— Nagyon köszönöm és ha Ön is csak sétálgatni jött ki a Fő-utcára, hát akkor sétáljunk együtt egy kicsit!

És Imre barátunk, akarva, nem akarva, a maga medvebocs-szerű mivoltában egy jó félóráig fel s alá sétálgatott a daliás brigadérossal, akit nem hiába tartottak a hadsereg egyik legötletesebb, kitűnő tábornokának.

Így hát ebből a dologból csakugyan nem lett interpelláció. Imre barátunkra azonban ez az eset súlyos következményekkel járt. Az önkéntesiskola parancsnoka ugyanis a brigadéros tiszteletére mindenáron tartalékos tisztet akart csinálni Imréből. Az iskolában meg is tettek mindent, hogy Imrébe beletöltsék a katonai tudományokat; mindez azon-

ban nem használt, mert Imre az osztrákok elleni keserűségében elvi okokból elhárított magától minden katonai tudományt s az elméleti vizsgán egyetlen egy kérdésre sem tudott még véletlenül sem megfelelni, a gyakorlati vizsgán pedig, mikor azt a feladatot kapta, hogy a kaszárnya első udvarán álló századot vezényelje át a másik udvarba, olyan vezényszavakat harsogott el, hogy a kétfelé szakadt századnak egyik fele nekiment a magazinnak, a másik fele pedig futólépésben úgy kirobogott az utcára, hogy azután alig tudták megállítani és visszaterelni.

A VÁLASZTÁS

A tanárok jóakarata egymagában nem biztosíthatja a vizsga sikerét. Bizonyság erre Dezső barátunk esete, aki akárhányszor nekiugrott az államtudományi államvizsgának, mindannyiszor megbukott, pedig a jóindulatú professzorok, csakhogy már egyszer megszabaduljanak ettől az ősjogásztól, mindig olyan kérdéseket adtak fel neki, hogy azokra már igazán akárkifia megfelellhetett volna. A legutolsó vizsgakísérleten a közjog professzora így kezdte a jelölt úr kérdezését:

— Úgy-e ön tudja, hogy nálunk van országgyűlés s vannak országgyűlési képviselők ?

— Igen is, tudom! — felelte Dezső mély meggyőződéssel.

— Nos, kérem — így folytatta tovább a tanár úr, — hát én nem akarom önt a kérdéseimmel zavarba hozni, hanem mondjon el mindent, amit a képviselőválasztásokról és az országgyűlésről tud!

A professzor úr azt remélte, hogy a jelölt a választói jogról, a választók névjegyzékéről, a választások kiírásáról stb. mond majd valamit. Dezső

barátunk azonban mindezekre nem gondolt, hanem örülve annak, hogy ilyen pompás kérdést kapott, ragyogó orcával így felelt:

— Hát, kérem, a választás úgy történik, hogy zászlókat osztanak ki a falukban a nép között, aztán korteseket fogadnak s mikor annak ideje el-érkezik, a jelölt a főkortesekkel kocsiba ül, a bakra egy parasztot ültetnek, aki a zászlót tartja s így bejárják a falvakat! Lelkesítő szónoklatokat tartanak s gondoskodnak a nép ételéről és italáról...

A professzor úr kétségbeesetten nézett a jelöltre, aki észrevette ezt a tekintetet, egy pillanatra megállott s aztán nagy lélekzetvétel után így folytatta:

— Pardon, azt elfelejtettem az imént említeni, hogy a zászlókra a jelölt neve van felírva, továbbá, hogy kalaptollakat is adnak a népnek, rendesen fehérret, pirosat vagy zöldet s a tollak mellé tett zöld levélre rá van nyomtatva a jelölt neve, még pedig lehetőleg arany betűkkel...

Mondanom sem kell, hogy Dezső barátom vég-érvényesen megbukott az államtudományi vizsgán. Ez azonban nem akadályozta meg őt abban, hogy a következő általános választáskor képviselő-jelöltnek fellépjen. Azonban a választáson is megbukott. Még pedig azért, mert az ellenfele többet értett a képviselőválasztáshoz, mint ő. Dezső barátunk ugyanis csak azt tudta, hogy a választáskor a nép élelméről és italáról kell gondoskodni, az ellenjelöltje azonban tudta azt is, hogy ilyen-

kor nagyon jó a választók feleségéről is gondoskodni s mivel ő selyemfejkendőket ajándékozgatott az asszonyoknak, hát őt választották meg.

EZ KELL A MAGYARNAK

A választási dolgokhoz mindenkinél jobban értett az az öreg hordó-politikus, aki mikor a maga vármegyéjében kikopott már minden kerületből, átjött a mi vármegyénkbe mandátumot keresni. Az öreg úr egy árva lelket sem ismert abban a városi kerületben, amelynek a képviselője hosszú időn keresztül a közszeretetlen álló apátplébános úr volt. Az öreg népszónok megérkezvén a városba, betért vacsorázni valami kis vendéglő sön-tésébe. Ott megismerkedett három-négy iddógáló magyarral s összebarátkozott velük. Egy hét múlva azok támogatásával már bizalmas pártértekezletet tartott, két hét múlva pedig a piactéren megtartotta programbeszédét. Az öreg programbeszédében minden jót megígért: megígérte, hogy ha ő lesz a képviselő, felosztatja a grófi uradalmakat, elkergeti az összes tisztviselőket, megszünteti a katonaságot, az összes adókat eltörli, eltörli a trafikot, a fináncot! A szép számban összegyűlt hallgatóság mosolyogva hallgatta az öreg nagyhangú ígéreteit, a kormánypárt vezetői pedig hangosan

kacagtak, s nagyon jól mulattak azon, hogy az öreg nép szónok milyen hazugságokkal reméli megteveszteni az Alföld nyugodt, józan választóit! Az öreg még háromszor vagy négyszer tartott ilyen programbeszédet s a nóta vége az lett, hogy a szavazásnál az öreg éppen háromszor annyi szavazatot kapott, mint a népszerű és köztiszteletben álló apátplébános úr.

A választás után a kormánypárt megbúsult elnöke az utcán megszólított egy ismerős parasztembert:

— No, barátom, én még ma sem értem, hogy hogy' történhetett ez a dolog! Hát, ez a mi józan, nyugodt, okos népünk, hogy ülhetett föl az olyan beszédeknek, melyeknek minden szava szemenszedett hazugság?!

A józan, derék, nyugodt magyar erre így válaszolt:

— Hát, uram, mi is tudjuk azt, hogy az öreg furtonfurt hazudik, de hát mellé kellett állni, mivelhogy: mindig egészen a szájunk íze szerint hazudik!

A kormánypárt megbúsult elnöke csak csóváltatta a fejét, csak csóváltatta és talán még most is csóválná, ha azóta meg nem halt volna.

A BAGYINKA-ÜGY KÖVETKEZMÉNYE

A közigazgatási jog kitűnő professzora olyan lelkesedéssel beszélt nekünk mindig a közigazgatás földadatairól és olyan szeretettel magyarázgatta a törvényeket s rendeleteket, hogy én már harmadéves jogászkoromban elhatároztam, hogy a közigazgatási pályára lépek. Mivel azonban azt tartottam, hogy jó, ha az ember egy kicsit kívülről is megnézi a vármegyét, az államtudományi államvizsga után nem szegődtem be közigazgatási gyakornoknak, hanem felcsaptam ügyvédbojtárnak s amíg így bojtárokodva lettem a jogtudományi szigorlatokat, félszeggel a vármegyei dolgokat is mindig figyeltem. Szerencsémre semmit sem tapasztaltam olyat, a mi elvette volna kedvem. Azért mondom, hogy szerencsére, mert a Bagyinka kontra Bagyinka-ügyben kiderült, hogy csakugyan nem ügyvédnek teremtett az Isten.

Az öreg Bagyinka végrendeletében mindenét egyetlen fiára hagyta, azzal azonban, hogy e kedves gyermeke a városban lévő nagy cserepes házában megözvegyült öreg édesanyját holtáig köteles

illendően eltartani. Az örökös Bagyinka felesége azonban úgy látszik, megunta a külső tanyán való lakást s mert már nagyon szeretett volna az öreg asszony helyébe belekerülni a városi házba, addig nógatta szeretett férjét, míg ez aztán egy szép napon kidobta a saját édesanyát a házból.

Az öreg asszony persze beperelte a fiát. A fiatal Bagyinkának az én principálisom volt az állandó fiskálisa; ebben a kellemetlen dologban is neki kellett tehát a hálátlan fiút képviselnie. A principálisom engem küldött el a Bagyinka kontra Bagyinka-ügy kitűzött tárgyalására. Arra, hogy a tárgyaláson mit csináljak, mit ne csináljak, nem adott semmi útmutatást. A bírósági tárgyalás nem tartott tíz percig sem s az ítélet kihirdetése után én egy-kettőre visszakerültem az irodába.

— Elhalasztottátok a tárgyalást? — kérdezte a principálisom.

— Bizony mi nem halasztottuk el, — feleltem, — hanem elintéztük a dolgot.

— Hogy-hogy?

— Hát úgy, hogy a felperes ügyvédje természetesen fentartotta keresetét, én meg nem is tagadhattam, hogy a mi Bagyinkánk csakugyan kidobta öreg édesanyját a házból, a bíró aztán kihirdette az ítéletet, s kötelezte a mi Bagyikánkat, hogy az öreg asszonyt eressze be a házba, s lássa el mindennel, ami dukál neki...

A principálisom rosszat sejtve, csak sápadzott, s kapkodott a levegő után.

— És aztán!! Remélem, nyomban apelláltál?

— Bizony én nem apelláltam! Megnyugodtam az ítéletben: hiszen az öreg asszonynak igaza van!

A princípálisom aranyos jó ember volt, s nem az én hajamnak esett neki, hanem egy darabig a maga haját tépte; mikor aztán valamennyire megcsihadt, így szólt hozzám:

— Azt, mint magánember én is elismerem, hogy az öreg Bagyinkánénak van igaza, de mégis apellálnod kellett volna!

— Miért!

— Azért, mert az ügyvédnek kötelessége holtáig azt vitatni, hogy az ő Bagyinkájának van igaza! Az ügyvéd, aki elismeri, hogy a másik fiskális Bagyinkájának van igaza, elveszett ember, mert a saját Bagyinkája telekürtöli a várost, hogy az ő ügyvédjét megvesztegették, s az összejátszott a másik Bagyinka fiskálisával! Érted már most a dolgot I!

— Értem, értem, de ...

— No, szép öcsém, ez a „de” azt mutatja, hogy nem való vagy ügyvédnek; legjobb lesz, ha régi terved szerint beállsz a vármegyéhez. Azt tanácslom: iparkodjál az árvaszékhez bejutni, mert ott csakugyan szükség lenne olyan emberre, aki az árvákat és özvegyeket oltalmazza!

Az árvaszékhez nem kíváncsoztam, mert tudtam, hogy akkoriban jóformán kivétel nélkül minden árvaszéknél olyan nagy volt a restancia, hogy még mielőtt az árvaszéknél őrzött pénzét megkaphatta volna, a legtöbb kiskorú aggkori végelgyengülésben halt meg. A Bagyinka-ügy követ-

keztében azonban mégis búcsút mondtam az ügyvédbojtárságnak, s a nemes vármegye őszi közgyűlésén megválasztottak a szomszéd járásba szolgabírónak. Szülővárosom összes Bagyinkái rám szavaztak, pedig senki támogatását nem kértem. Kedves principálisom erre nézve azt mondta, hogy nyilván azért szavaztak rám a mi gazdáink, mert attól féltek, hogy ha el nem visznek a szomszéd járásba szolgabírónak, a nyakukon maradok ügyvédnek. Mondanom se kell, hogy az én kedves principálisom csak tréfált s igazában azért álltak mellém a mi gazdáink, mert akkor még olyan világ volt, hogy ha egy-egy fia nekiindult az életnek, az egész város örömmel segítette. Ma már nálunk is modernebbek az emberek s ha közülük valaki egy kicsit ki akarja dugni a fejét, megható egyetértéssel úgy vágják kupán, mint bármely másik alföldi kultúrgócponban. A régi lokálpatriotizmusnak ott is vége van, pedig ez valaha olyan nagy volt, hogy Zsilák Pál gazduram egyszer, mikor észrevette, hogy a nyári országos vásárra kevesebb jószágot hajtottak föl, mint máskor, hát jómaga is kivitte két szép borjas-tehenét a vásártérre. A két szép borjas-tehénre akadt volna is mindjárt vevő, de Zsilák uram kijelentette, hogy a két tehen nem eladó.

— Miért állt hát ki velük a vásárra! — kérdezte a kupec.

— Azért, — válaszolta önérzetesen Zsilák Pál uram — hogy nagyobb és szebb legyen a csabai vásár!

KÁRTYA ÉS KARRIER

Egy téli délután, úgy öt óra tájban csengő szánkó állt meg a szolgabírói hivatal előtt. Néhány pillanat múlva beállított Beöthy Aldzsi, aki a fási vadászatokról jött s a tizenegyórás vonattal akart Pestre indulni. A főszolgabíró régi jóbarátja volt Beöthy Aldzsinak, nagy örömmel fogadta hát a kedves vendéget, vacsorát penderített s engem is meginvitált. A vacsora pompás volt, s Beöthy Aldzsi úgy sziporkázott, hogy én szinte félholtra nevettem magamat. Vacsora után Beöthy Aldzsi megnézte az óráját:

— No, még van másfél óram. Az indulásig még játszhatnánk valamit.

— De baj van ám! — szólt némi szégyenkezéssel a főszolgabíró. — Tudniillik ez az én új szolgabírám nem tud kártyázni !

Beöthy Aldzsi rám meresztette a szemét, s mint valami vizsgálóbíró faggatni kezdett:

— Azt még értem, hogy ferblizni nem tudsz, mert a ferblihez élettapasztalat és intelligencia kell, de preferáncozni csak tudsz!!

— Sajnos, nem tudok.

— Filkózni se tudsz!

— Sajnos, filkózni se tudok.

— De durákozni csak tudsz *í*

— Nem tudok én, kedves bátyám, még durákozni se!

Aldzsi bátyám a főszolgabíróhoz fordult:

— Te, én arra gyanakszom, hogy ez a fickó be akar engem csapni! Tud ez kártyázni, de letagadja, mert azt gondolja magában, hogy én holnap reggel, amint Pestre megérkezem, egyenesen a belügyminiszterhez szaladok s elújságolom neki, hogy: láttam Magyarországon egy szolgabírót, aki nemcsak hogy ferblizni, de még durákozni se tud, s a belügyminiszter aztán örömeiben egyszerre felviszi őt innét egyenesen államtitkárnak!

A főszolgabíró erősítgette, hogy bizony én csakugyan nem tudok kártyázni.

— No, öcsém, — szólt aztán hozzám komolyságot színelve Beöthy Aldzsi. — Hát szívemből sajnállak. Mert aki kártyázni nem tud, Magyarországon nem csinálhat karriert!

Hát, ami a karriert illeti, abban nem lett igaza Aldzsi bátyámnak, de hogy pótoljam azt, amit addig elmulasztottam, már mint nyugalmazott államtitkár: megtanultam tarokkozni. A partnereim ugyan elég gyakran előhozakodnak azzal, hogy kár volt a tanulással gyötörni magamat, mert most is éppen úgy játszom, mintha sohasem tanultam volna tarokkozni, de hát én ezt nem veszem nagyon

a szívemre, mert tudom, hogy: a négyestarokk szabályai szerint a partnert szidni: kötelesség, meg aztán enyhülés, s még a kárörömnél is tisztább lelki öröm!

A RÉGI FRAKK

A jogászdíákok frakkja a tudori felavatás után egynémely államadósságok, s a diploma usztatásával járó rendkívüli, s előreláthatóan előre nem látott rendkívüli kiadások fedezése céljából régente rendszerint a handléhoz került. Ha kiváltképpen mégis akadt olyan fiatalúr, aki tanulmányainak befejezése után nemcsak a tudori oklevelet, hanem a jogászkori frakkját is hazavitte, a família nagyon örült, mert hiszen a hazakerült frakk azt mutatta, hogy: az ifjú rendes és komoly férfiú! A komoly férfiú aztán szorgalmas s jó magaviselete jeléül az agyontáncolt, kinőtt, megvedlett frakk helyébe szép új frakkot kapott, a jogászkori frakk pedig az ereklyetárba került, hogy majdan az unokák is meg-megsimogathassák a példás életű előd derék mivoltának bizonyosságát.

Az én jogászkori frakkom is hazakerült. Igaz, hogy az óráam nem került haza, de annyi zsebmetező volt akkoriban Pesten, hogy az én órámat is ellophatta valamelyik! A kinőtt frakk helyébe új frakkot kaptam, a régi pedig a szekrény leg-

hátsó szegére nyugalomba helyeztetett. Két esztendő múlva aztán, mikor mint új szolgabíró székhelyemre átköltöztem, hírem, tudtom s beleegyezésem nélkül, kizárólag annak jóvoltából, aki a holmimat becsomagolta, a régi frakk is eljött velem új otthonomba.

Egy téli délután odaszóltam az öreg Péternek, a vaksi hajdúnak:

— Péter bácsi, én ma hat órákor szánkón átmegek Csabára. Bál lesz; pakkolja be a frakkomat, meg ami ilyenkor kell!

Az öreg vaksi Péter, aki a szolgabíró és a gyaornok urak mellett a gondos és mindig dörmögő anyós szerepét töltötte be, páratlan nagymestere volt a csomagolásnak. Olyan ügyesen be tudta rakni a ruhát, a cipőt s más minden egyebet a táskába, hogy én aztán hazafelé jövet ugyanazokat a dolgokat alig voltam képes belegyömöszölni ugyanabba a táskába, pedig nemcsak kézzel, hanem lábbal is igyekeztem a nehéz feladatot megoldani. Az öreg Péter most is pompásan becsomagolt. A baj csak az volt, hogy nem a jobbik, hanem a kinőtt jogászokri frakkomat csomagolta be, s így én a csabai nőegyesület batyubálgára csak valami hirtelenében kölcsönként szalonkabátban mehettem el, s mert így mégse mutogathattam magamat, csak az étterem egyik zugából néztem a mulatságot. Az igaz, hogy a frakk történetéről értesült hölgyek vigasztalásul a batyubálra bőségesen összehordott földi javakból agyonetettek, mindazonáltal ez a bál mégsem tartozik legkedvesebb emlé-

keim közé, hiszen ama bizonyos nagyjelentőségű második négyest is át kellett engednem valami olyan fiatal úrnak, akinek csak egy frakkja volt ugyan, de az: rajta volt!

Hazaérkezvén, elmondtam Péternek, hogy hogy megjáratta velem, s azt indítványoztam, hogy az ócska frakkot újabb tévedések megelőzése céljából nyomban adja el valakinek! Péter az eladásra nem vállalkozott, s azt mondta, hogy Békésen mindenkinek van frakkja, akinek dukál, hogy frakkja legyen, — olyan embernek pedig, akinek nem dukál, hogy frakkja legyen, ingyen se kell a frakk, mert itt még azt tartják, hogy: „Nem kell gérokk, nem kell frakk, Dolmány kell a magyarnak!”

Az ócska frakk ügye ezzel egyelőre lekerült a napirendről; mikor azonban tavasszal a dalárda táncsal egybekötött hangversenyére készült az egész város, eszembejutott az ócska frakk, s nehogy az öreg Péter megint valami keveredést csináljon, így szóltam hozzá:

— Tudja mit, Péter, az ócska frakkot odaajándékozzuk Marcinak!

— Marcinak! A cigányprímásnak! — kérdezte az öreg meghökkenve.

— Persze, hogy Marci cigánynak! Úgy sincs frakkja s holnap este már frakkban muzsikálhat!

Péternek szemmeláthatóan nem tetszett a dolog, mert ebből azt következtette, hogy az új szolgabíró úr igen nagy patrónusa lesz a cigányoknak, holott a muzsikások általában igen haszonta-

lan népek! Nehogy az öregnek ideje legyen ellenvéleményét előterjeszteni s megokolni, hirtelenében ráparancsoltam:

— No, Péter, fogja a két frakkot. Az új frakkot vigye el a szabóhoz, hogy a holnapi bálra vasalja ki; az ócska frakkot pedig vigye el Marci cigánynak.

Péter szépen a karjára vette a két frakkot s szó nélkül elment. Csak mikor már kívül volt az ajtón, akkor kezdett dörmögni. Nyilván engem szidott, meg a cigányokat. Az öreg ugyanis sehogyse tudta fölérni ésszel, hogy lehetek én olyan furcsa ember, hogy sohasem iszom s olykor-olykor mégis reggelig muzsikáltatom magamat, holott az igazán okos ember reggelig iszik, de muzsikaszó nélkül.

Ha én most humoreszket írnék, egy darabig még nyújtanám a dolgot s holmi szellemi mazsolaszemekkel hinteném tele a szépen nyúló irodalmi rétestésztát, mivel azonban ezúttal semmiféle műfajt nem akarok elkövetni, minden cifrázás nélkül hamarosan megmondom, hogy bizony az öreg vaksi Péter megint elhibázta a dolgot s az ócska frakkot vitte el a szabóhoz s a jó frakkot vitte el a cigánynak. Nem állítom, hogy az öreg szántszándékkal cselekedte ezt, de arra sem merek mérget venni, hogy nem szándékosan cserélte föl a két frakkot, azt gondolván magában, hogy így valahogy majd csak elveszi a kedvemet a muzsikások támogatásától.

Mikor a szabó másnap délben hazahozta a ki-

vasalt ócska frakkot, szerencsére mindjárt észrevettem a tévedést, s még idejében elhozathattam Marcitól a jobbik frakkomat, s estig még ki is vasaltathattam. Az ócska frakkot Péter gondosan beakasztotta a szekrénybe. Eszeágában se volt a történetek után azt a cigánynak odaadni! Látva, hogy Péter minden további tárgyalás nélkül akarja a régi frakkomat utódomnak megmenteni, én se szóltam egy szót se, de elhatároztam, hogy majd túljárok az öregnek az eszén! És mivel szinte babonás félelemmel attól tartottam, hogy az ócska frakkal az öreg még harmadszor is csinál valami keveredést, nem is halogattam a dolgot. A fényesen sikerült bál után ugyanis két-három kisasszonynak nem is annyira éjjeli, mint inkább reggeli zenét adtam, s aztán víg muzsikaszóval hazakísértettem magamat, s mialatt a muzsikások az ablakom alatt állva húzták a nótámat, bementem a szobámba, előkotorásztam a régi frakkot, s minekutána többször meggyőződtem arról, hogy a jó frakkom tényleg valósággal csakugyan rajtam van, s így nem történhetik újabb tévedés, a szépen kivaszt ócska frakkot kiadtam az ablakon Marci cigánynak ...

... Az én kedves kritikussaim azt mondják, hogy az írásaimban mindig van valami rejtett tanulság; nos, most nyíltan megvallom, hogy jogászokori frakkom történetét a fiatalság okulására irtam meg. Ebből a történetből ugyanis megtanulhatja a mai fiatalság, hogy elég, ha az ember a tudori oklevelet viszi haza, mert, lám, a régi frakk csak bajt csinál!

TÉLI UTAZÁS

A mezőhegyesi urak bált rendeztek s az orosz-házi bandát szerződtették. A bál napján beküldtek két szánkót a muzsikuskéért, akik a megállapodás szerint az Alföld-szálloda ivójában összegyűlkezve vártak a szánkókra.

A mezőhegyesi két szánkó ebéd után egy óra tájban előállott. A cigányok először a szánkókkal küldött ócska bundákon és lópokrócokon osztottak meg, ami természetesen illő veszekedések nélkül nem eshetett meg. A bundák és a takarók kérdésének elintézése után az első szánkóra, hangos tanácskozások között föltették a nagybögőt, a kisbögőt, meg a cimbalmot s gondosan betakargatták a drága szerszámokat. A kisbögős azonban attól tartott, hogy a cimbalom sarka benyomja az ő bögőjének az oldalát, hát másféleképpen akarta azt elhelyezni. Ezen aztán összevesztek, de egy fertályóráig tartó civakodás után mégis csak meggyeztek. Ennekutána a bögős, a cimbalmos, a kisbögős, meg az egyik brácsás próbált elhelyezkedni az első szánkóban. Ez sem ment könnyen,

mert mindegyik úgy bebugyolázta magát a mező-hegyesi bundába, vagy pokrócba, hogy nem igen férték meg hangszereik mellett; négy-öt ülési változat után azonban nagynehezen sikerült mégis az elhelyezkedés s az első szánkó készen állott az útra. A csikorgó hidegben a lovak már türelmetlenül kapáltak.

A második szánkóval még több baj volt. Bele-telt megint egy jó fertályóra, amíg hét cigány folytonos tanakodás és perlekedés között bekötötte a nyakát, a fülét, bepólyázta magát és elhelyezte a szerszámját. Az északi-sarkra utazók hamarább elkészülnek, mint ahogy ezek elkészültek a másfél-órai útra. Az igaz, hogy kegyetlen hideg volt. A mezőhegyesi tüzes lovak már megfáztak az állásban, s a cigányok lármája miatt olyan idegesek voltak már, hogy a kocsisok alig bírták őket tartani. Mikor már úgy volt, hogy no, most már indulhatnak, a klarinétosnak eszébe jutott, hogy hol van az ő szerszámjainak a mélyebb sípja?! Persze, anélkül nem lehetett elindulni! A klarinétos kihámozta magát a madzagokkal összefogott pokrócpól, ezenközben térdenrúgta a primást, aki ezt persze nem hagyhatta szónélkül. A klarinétos aztán, mert a sípot nem találta meg a felsőkabátja zsebében, kénytelen volt kigombolkozni, ami a szomszédjára járt veszedelemmel. Szerencsére, a sípot megtalálta a szalonkabát hátulsó zsebében, így aztán megint begombolkozhatott, megint becsavargathatta magát a lópokrócba s beszoríthatta magát a két társa közé az ülésre,

— No, mehetünk! — kérdezte a kocsis.

— Mindjárt, mindjárt! — szólalt meg egyszerre két cigány, s mindegyik talált még valami eligazítani valót.

Végre elkészültek s abban a tudatban, hogy most már a hideg ellen kellőképpen megoltalmazva, nyugodtan szánkózhatnak másfélóráig, az egyik kontrás halasztó-indítványát letorkolva, megadták a jelt az indulásra. A mezőhegyesi lovak két lábon táncoltak egy kicsit, s aztán mintha megveszekedtek volna, olyan hirtelen elrántották a szánkót.

Az Alföld-szállodától ötven lépésnyire van egy kis hidacska s azon áthaladva fordul az út Mezőhegyes felé. A hidacsán az első szánkó szerencsésen átjutott, a megszilajodott lovak azonban olyan hirtelenséggel fordultak ki a mezőhegyesi útra, hogy a szánkó utasait a kocsissal, a cimbalommal s a bőgőkkel együtt egy szempillantás alatt kitalalta az árokba, a hóba. Az üres szánkó aztán villámgyorsan a talpára fordult s a lovak elvágattak vele. A második szánkóbeli cigányok az első szánkó felborulását látva, úgy megriadtak, hogy még mielőtt a hidra értek volna, minden tanakodás nélkül heten hétfelé egyszerre kivetették magukat a szánkóból s egymáson keresztül kasul belebukfenceztek a hóba. A kocsisok, akik valahogy elfogták a megvadult lovakat, a legjobban szerették volna a cigányokat otthagyni, mivel azonban cigány nélkül mégsem mertek hazamenni, az első kocsis, mint az expedíció vezetője, rá-

szólt a hóból feltápáskodó, halálraijedt cigányokra:

— Vagy lesz bál, vagy nem lesz bál! Ha tüstént fel nem ültök, itthagyjuk a bandát!

Mínthogy a kocsis már most tegezte őket, a cigányok ráeszméltek arra, hogy ők voltaképpen csakugyan cigányok, akik úgy nőttek fel, hogy télen sem volt rajtuk egyéb, legfeljebb valami ócska lajbi, másfél perc alatt a legeszeveszettebb lázas sietséggel, de néma csendben, egy kukkanás nélkül, egy-kettőre bőgőstől, cimbalmostól jobban elhelyezkedtek a szánkóban, mint az imént háromnegyedóra alatt. Abban a régi jó időkben ugyanis az orosházi cigány, ha a mezőhegyesi urak báljáról volt szó, a világerért sem maradt volna otthon, mert akkoriban Mezőhegyesen olyan nevezetes bállok voltak, hogy egyszer az egyik gyakor-nok úr a bál után még harmadnapon is annyira szórakozott volt, hogy lóháton ment be az irodába, frakkban, zenekísérettel.

AZ UTAS-EMBER

Tikkasztó meleg délután volt; ügyes-bajos ember nem mutatkozott; a nyári nagy dologidőben minden tisztességes ember dolgozik. Az ilyen délutánok igen alkalmasak arra, hogy a nyilvántartásokat és naplót rendbeszedje a főszolgabíró. Abban az időben — mivel a közigazgatást még nem egyszerűsítették — ha jól emlékszem, csak ötven-hétféle nyilvántartást és naplót kellett vezetnünk. A zsalugátérekben beszűrődő világosság mellett hát ezekkel bajlódtunk a hűvös hivatalszobákban. Néma csendben, békességben dolgoztunk: az első szobában a szolgabíró meg a járási írnok, a belső szobában meg én. Egyszer csak kopogtatás nélkül halkán nyílt az ajtó s az első szobába belépett egy toprongyos csavargó. A csavargó, amint a szeme megszokta a félhomályt s egy kicsit széttekintetett, mindjárt tudta, hogy: nem jó helyre nyitott be s összerezsent. Az én mindig tréfás szolgabíró barátom mindjárt átlátta a helyzetet, s vidám hangos szóval üdvözölte a váratlan vendéget.

— Van szerencsém! Minek köszönhetjük szíves látogatását!

A csavargó csak hebegett, s ugyancsak kékül-zöldült, mikor a járási írnok csengetésére egyszerre előkerült s a háta mögé állott a naposrendőr.

— Szegény utas-ember vagyok — makogta az ágról-szakadt.

— Hát miért utazik, ha nincs pénze? Én ilyen melegben akkor sem utaznám, ha pénzem volna.

A csavargónak már cseppet sem volt melege, inkább fázott s vacogott. A szolgabíró betessékelte az öreget az én szobámba.

— Tessék csak beljebb kerülni! A főszolgabíró úr már nehezen várja magát!

A vén csavargó a rendőr szelíd biztatására bebicegett az én szobámba s kérdésekre őszintén bevallotta, hogy bizony neki semmiféle igazolóokmánya nincsen. Természetesen elvesztette az írásait.

— Sebjaj! — nyugtattam meg az öreget. — Majd csak megleszünk mi írás nélkül is! Mivel pedig útközben olykor jó leülni, maga is ül egy-két napot nálunk a hűvösön, s aztán majd elzsupoltatjuk oda, ahonnét már kérdezősködték, hogy: nem járt-e erre mifelénk egy olyan őszes, borzas hajú, kék szemű, egy kicsit bicegő utasember, aki nek a balszeme alatt egy nagy forradás van!

Akkoriban semmiféle nyomozó-levél sem jött ugyan hozzánk, az öreget azonban annyira meglepték szavaim, hogy kezével önkéntelenül a balszeméhez kapott, s hirtelen megszólalt:

— Kérem szépen, nem én vagyok az, akit a

kalocsai csendőrök keresnek. Van egy ember Kalocsán, aki nagyon hasonlít hozzám. Azt keresik, nem engem!

Persze, nyomban táviratoztunk Kalocsára, s másnapra már megjött a válasz, hogy de bizony füleljük le az öreget, s küldjük el nekik csendőrfedezettel, mert ott feltört valami boltot.

Nehogy azt gondolja valaki, hogy én most dicsekedni akarok ezzel a betörő-fogással, sietek rámutatni arra, hogy az érdem ebben a dologban egészen a vármegyét illeti. Tudniillik a főszolgabírói hivatalos épületen semmiféle címeres tábla sem hirdette, hogy ott van a főszolgabírói hivatal. A vármegye ugyanis úgy okoskodott, hogy a járásban minden embernek tudnia kell, hogy hol lakik a főszolgabíró, az idegen embert pedig, ha kérdezősködik, akárki útbaigazíthatja. A vármegyének igaza volt, mert lám, címeres tábla nélkül még az is rátalált a főszolgabíróra, aki egy csöppet sem kereste. Most, hogy annyi baj van a gyilkosok és betörők nyomozása körül, olykor olyasmit gondolok, hogy talán jó volna a vármegye után indulva, a hivatalok címeres tábláit leszedetni. Hátha így a gyilkosok és betörők közül egyik-másik véletlenül betévedne az „illetékes hatóság”-hoz!

PALI BÁCSI HÍZÓI

Pali bátyánk kitűnő járásbíró s mindenféleképpen derék, jóra való ember volt, hanem éppen az ellentéte volt azoknak, akikről azt mondjuk, hogy: praktikus emberek. A törvényeket és rendeleteket mind könyv nélkül tudta, de ezeken felül aztán semmihez sem értett s ha itt-ott az úgynevezett gyakorlati életben próbálkozott meg valamivel, mindig belebukott a dologba.

Egyszer a hivatalból hazafelé ballagva, Pali bácsi találkozott a főorvossal, s ez beszélgetés közben valahogy előhozta, hogy milyen szépen hiznak az ő süldői.

— Hát te magad hizlalsz? — kérdezte Pali bácsi álmélkodva.

— Persze, hogy magam hizlalok, hiszen így jobban jövök ki, mintha hentesnél venném a zsírt s így mindig van kolbász, sonka és füstölthús is a háznál.

Pali bácsi nagy érdeklődéssel hallgatta a doktor szavait, aki a hizlalás előnyéről olyan lelkesedéssel beszélt, hogy Pali bácsi elhatározta maga-

ban: ő is vesz két süldőt, s meghizlalja őket. Őszszeüttetett hát valami disznóolat az udvarán s aztán összekuporgatott pénzén vett két süldőt a piacon. Mivel pedig a gazdálkodás tudományából annyit tudott, hogy a gazda szeme hizlalja a marhát, elhatározta, hogy mindig sajátkezűleg maga fogja etetni a süldőit. Hiszen nem is ér az semmit, ha az ember folyton a hivatalban ül: pihenésnek, szórakozásnak s üdülésnek is nagyon jó, ha az ember egy kicsit gazdálkodik s tesz-vesz a maga portáján!

A süldők etetése azonban mindig nagy küzdelmekkel járt.

Az egyik süldő ugyanis szemtelenül mindig el-lökdöste, vagy el akarta lökdösni társát a vályútól. Pali bácsi, mint az igazság hivatott öre, ezt természetesen nem nézhette el s egy kéznél tartott karóval végigvágott a szemtelen süldőn, amely aztán el-elnyikkantotta magát, ideiglenesen félre-állt. A szerényebb süldő ilyenkor bátran ehetett volna, de a másik süldő tettleges bántalmazását látva, attól tartott, hogy ha a vályúhoz megy, Pali bácsi a karóval őt is oldalba üti, ennélfogva hát csak húzódozott. Pali bácsi ilyenkor egy darabig szép szóval csalogatta a szerény süldőt a vályúhoz, de ha a hívogató nem használt, kijött a béketűrésből s felvilágosító ütlegekkel biztatgatta a szerény süldőt az evésre. A nehéz felfogású süldők sehogys sem értették meg, hogy Pali bácsi voltaképpen mit akar s ő ennek következtében mindennap kénytelen volt a karóval újra kezdeni a süldők oktatását. A szigorúan fegyelmezett süldők az

éhségtől sarkalva, nagy testi és lelki izgalmak között valahogy mégis csak elfogyasztották a nekik szánt eledelt, de bizony, ha a rendszerető hivatalnokember pontosságával megállapított étkezési időben rettegett gazdájukat látták jönni a kosárral, ahelyett, hogy más süldők módjára a kitörő öröm hangjával üdvözölték volna őt, úgy reszketek, mintha már is kocsonyában lett volna a körmük. Természetes, hogy így nemcsak hogy nem híztak, hanem fogytak. Pali bácsi azonban, mivel a karcsúsodó süldők feje napról-napra nagyobbak tetszett, egészen meg volt elégedve velük s belenyugodott abba, hogy az ő süldőinek előbb a feje hízik meg! Utóvégre: minden süldő ott kezdi meg a hízást, ahol neki tetszik! A süldők elhatározási szabadságát ebben a tekintetben nem korlátozza semmi törvény, semmi rendelet!

Jó néhány hét múlva, mikor a süldők feje ugyancsak nagynak látszott, Pali bácsi az utcán megint találkozott a főorvossal, s meghívta, hogy nézze meg az ő hízóit! A doktor szívesen fogadta a meghívást, s lelki szemeivel a hízó nevezett halatára olyan nekigömbölyödött disznókat látott, melyeknek a kövérség miatt a járás is nehezebbre esik már. Pali bácsi vendégét betessékelvén, olyan büszkeséggel indult a doktorral a disznóól felé, hogy az utcaajtót is elfelejtette betenni maga után.

A nagyfejű süldők az óldeszkek nyílásain ki-pillogva, halálra rémulten látták, hogy: jön ám a gazda, de nincsen kosár a kezében, csak bot s aztán vele jön egy másik ember is, az sem hoz eledelt,

csak botot! A süldők egy pár pillanatig remegve várták az elkövetkezendőket, mikor azonban egészen nyilvánvalóvá lett előttük, hogy a gazda a bottal, s a másik ember is a bottal egyenesen feléjük tart, — egy szempillantás alatt átvették magukat az ól kerítésén, s mint két díjnyertes agár, nyílegyenesen a nyitva hagyott kiskapu felé nyargaltak, kirohantak az utcára, s úgy elszaladtak, hogy Pali bácsi, hasztalan kerestette őket, soha többé nem látta a „hízóit”. Valószínű, hogy valami nemeslelkű s jószívű ember megszánta a szigorú fegyelem következtében idegbeteggé lett girheseket, és pártfogásába vette őket, — de az is lehet, hogy azoknak volt igaza, akik azt mondták, hogy a boldogtalan két süldő Pali bácsi hízlalókurája helyett inkább a halált választotta s a Gyopáros iszapos vizébe ölte magát.

SAJÁT TUDÓSÍTÓNK

Késő este táviratot kaptam az alispántól, amely így szólt: „Egyetértés” közlése szerint Sámsonban árvíz betört. Helyszínére azonnal szálljon ki s tegyen kimerítő jelentést.” Két nappal előbb voltam kint Sámsonban s a magam szemével láttam, hogy a Száraz-ér olyan száraz volt, hogy szinte a libák is keveselték a vizét, — visszatáviratoztam tehát az alispánnak, hogy valami tévedés lehet a dologban, mert Sámsonban árvíz nincsen, de nem is lehet. Másnap kegyetlenül dörgedelmes táviratot kaptam az alispántól: „Fegyelmi felelősség terhe alatt azonnal szálljon ki Sámsonba, élet- és vagyonmentést vezesse s a helyszínéről részletes jelentést tegyen.” Mit volt mit tennem, nagy bosszankodással kiszálltam Sámsonba s megállapítottam, hogy a Száraz-ér szárazabb, mint valaha. Ezt aztán megtáviratoztam az alispán úrnak a helyszínéről.

Hazaérkezvén, első dolgom volt a kaszinóban elővenni az Egyetértést, mely a többi pesti újságokkal együtt félnappal később jött meg hozzám,

mint a vármegye székhelyére. Hát bizony nem csodálkoztam, hogy az alispán megrémült az Egyetértés háromhasábos árvízi tudósításától, mert az én hajam is az égnek állt a borzalomtól. Az Egyetértés közlése szerint ugyanis Sámson, e virágzó nagyközséget, teljesen elöntötte az árvíz, kétszáz ház már összeomlott, (pedig összesen sem volt száz ház Sámsonban), a lakosság alig volt képes a zivataros éjszakában menekülni, tizenhét felnőtt, kilenc iskolásgyermek és öt csecsemő a Száraz-ér hullámaiba fúlt, az állatok mind elpusztultak, minden élelem odaveszett, a nyomor szívetépő, s a megmenekültek kétségbeesése határtalan ...

Mínthogy akkoriban az egész vármegyében egyetlen egy hívatásos újságíró volt csak, mindjárt tisztában voltam azzal, hogy ezt a sámsoni árvizet ő csinálta. A szerkesztő urat, aki Aradról jött át hozzánk, a csabai világlapot szerkeszteni, személyesen nem ismertem, de azt hallottam róla, hogy mintaférj s példás családapa. Mikor tehát a sámsoni rettenetes árvíz után két hétre Csabán megismerkedtünk, így szóltam a szerkesztő úrhoz:

— Nézze, tisztelt szerkesztő úr, én is céhbeli vagyok és én is értem a csíziót, ennél fogva rövidesen csak azt mondom, hogyha a pesti lapokban hírem s tudtom nélkül még egyszer történik valami szenzáció az én járásomban, akkor én is megereztek egy alcímes riportot arról, hogy önt ketős házasság büntette miatt vád alá helyezte a törvényszék, s ön az igazság sújtó keze előtt megszö-

kött egy harmadik hölgyel, akinek a férjét ön az öreg patikából elcsent méreggel előbb a másvilágra küldte !

A kis szerkesztő nagyot nevetett, de nem is volt több árvíz az én járásomban, sőt mikor Bagos-Szűcs András az egyetlen orosházi fiakkeros részeg fejvel leesett a bakról s kezét, lábát törte, a kis szerkesztő arról egy szót sem mondott, hogy Orosházán történt valami baleset, hanem soronként tíz krajcárért, ezt a dolgot úgy írta meg a pesti lapoknak, hogy: Gyomán bagossi Szóts Aladár nagybirtokos, megyebizottsági tag, a megyei lótenyésztő-bizottság alelnöke, az ismert úrkocsis, a kastélya közelében fentartott magán-ügetőpályán felborult a hajtókocsival, s a megvadult amerikai ügetők addig vonszolták, míg a feje teljesen szét nem roncsolódott.

... Mostanában az orosházi fiakkerost egyik újság se teszi meg gyomai nagybirtokosnak. Ma már szintiszta igazság mindaz, amit az újságok írnak. Erre mérget vehet — az olvasó!

KERÉKPÁROS TÖRTÉNET

Mikoriban a kerékpározás divatba jött, a sz—i rendőrkapitánynak sok baja volt az új sport híveivel, mert a kerékpárosok minden piac-napon elgázoltak egy-két embert. Az erélyes rendőrkapitány kihirdette tehát, hogy piac-napon a város területén biciklizni tilos, s azt, aki a tilalmat megszegi, kegyetlenül megbünteti s a vasparipáját elkobozza.

A kis X. gróf, akinek a papája akkor miniszter volt, s aki egyik nagynénje közeli birtokán vakációzott, szenvedélyes híve volt a kerékpár-sportnak s egy szép csütörtöki napon, mitsem tudván a szigorú tilalomról, vígan bekarikázott a városba s bizony a piactéren nyüzsgő emberek között olyan ügyetlenül kormányozta gépét, hogy nekiment valami öregasszonynak, s míg az balra bukott le a földre, jó maga jobbfelé repült bele egy tojásos kofa kosarába. A rendőrök egy pillanat alatt ott termettek s az öreg asszonnyal s a kofával együtt nagy diadallal vitték be a diákgyereket a rendőrkapitány elé. A kapitány úr, amikor a rendőrök s a két asz-

szony szavaiból megértette, hogy mi történt, mint valami tűzokádó sárkány, úgy támadt a boldogtalan diákra:

— No, te semmiházi fráter, majd megtanítlak én kesztyűbe dudálni! Majd leszoktatlak én arról, te kártékony féreg, hogy a békésen járó-kelő idősebb polgárnőket fellökdösd s kárt tegyél azoknak, akik tisztos módon a kenyérüket keresik! Te, te gazfickó!

Ezzel a kapitány úr nagy dühösen előrántott egy árkus papirost, belevágta a pennáját a kalamárisba, hogy már most jegyzőkönyvbe veszi az esetet s mindjárt kihirdeti drákói Ítéletét.

— Hogy hívnak, te csámpás!! — mordult rá a diákra.

A diák szerényen felelt:

— X. Pál.

— Csak nem X. Pál gróf?

— De igen, — hebegte a diák.

A kapitány úr elsápadt s félájultan kérdezte tovább:

— Méltóságod a miniszter úr ő excellenciájának a fia!

— Az vagyok, — felelte a diák halkán.

A kapitány úr egy pillanatig némán meredt maga elé, aztán föl pattant a helyéről s az indulattól vörösre duzzadtan rákiáltott az öregasszonyra:

— Mit ténfereg kend a kocsiuton! Hogy meri kend a közlekedést akadályozni! Ha süket s nem hallja meg a bicikli csengetését, üljön otthon! Az

ilyen vén satrafák csak bajt csinálnak! Menjen kend a pokolba!

A tojásos-kofa sem vitte el szárazon. A kapitány úr ráripakodott:

— Bizonyosan nagyon kiszemtelenkedett kend az út szélére! Hogy meri kend a piaci rendtartás ellenére az útra tenni a kosarát? Majd rendre kapatom én, ebadta orcátlan kofája! Mars ki!

Az öregasszony meg a kofa ijedten elkotródott. Azonban a rendőröknek is jutott a zivatarból:

— Vakok kendtek? Nem ismerik kendtek Ő excellenciájának a fiát!! Nem bújnak kendtek szégyenletükben a föld alá? Nem sül ki a szemük, hogy a piacon végigkísérik Ő excellenciájának a fiát, mint valami csirkefogót?! Mars ki!

A rendőrkapitány úr ezután sohasem nógatta a rendőreit a szigorú tilalom ellen vétő kerékpárosok lefülelésére; belátta, hogy ha a kegyelmes úr fiát nem büntette meg, más emberfiát sem dukálna megbüntetnie. Ennek folytán a fiatalság vigan biciklizhetett a piacon s így lassanként a járó-kelők megtanulták, hogyan ügyeljenek magukra, viszont a kerékpárosok is rájöttek arra, hogy ha három ember áll egymás mellett az utón s azokat el akarják kerülni, nem okvetlenül szükséges a negyedik embernek nekimenniök. Nem is történt többé semmiféle kerékpáros-szerencsétlenség a városban. A városon kívül is csak egy nevezetes eset történt. Egy fiatal úr ugyanis egy vasárnap átrándult a szomszéd faluba és onnét sötét este, szabályszerűen meggyújtott lámpával,

a rövidebb utat keresve, a szőlők alatt elvezető utón karikázott hazafelé. A szőlőcsősz, aki eddig hírét sem ballotta a biciklinek, az útszélen álldogálva, egyszerre csak azt látta, hogy: rémítő sebességgel valami fényesség szalad feléje és nesz-telenül mindig közelebb-közelebb jön rá! Az öreg csősz azt gondolván, hogy valami néma lidérccel van dolga, rálőtt az egyszemű szörnyetegre és szerencsésen bokánlőtte a sportoló úrfit! Az öreg csősz ostobaságát persze mindenki elítélte, pedig az öreg voltaképpen csak azt tette, amit nálunk általában megtesznek mindenkivel, aki valami fényességgel, láрма nélkül jön elő s jöttét a maga nagyságának dicséretére nem hirdeti sem síppal, dobbal, sem harsogó harsonával.

HÁROM SZOCIALISTA

A kilencvenes évek elején az Alföldön kirobbant agrárszociális mozgalom idején a bánomosi emberek olyan bizonyosra vették, hogy immár rövidesen náluk is kiüt az igazi szabadság, hogy a szomszédos Jurenák Sándor-féle birtok felosztási tervezetét gondos előrelátással nagy titokban el is készítették. A birtokot úgy ismerték, mint a tenyerüket, nem volt tehát nehéz dolog azt maguk között egyelőre elméletben, felosztaniok. A majort, — úgy tervezték — mivelhogy a tekintetes úr mindig derék és jó ember volt, hatvan holddal meghagyják a Jurenák tekintetes úrnál, a többi földből aztán egyforma jut mindenkinek. Az éjtszakai titkos tanácskozások során megállapították azt is, hogy ki melyik táblából és hol kapja majd ki a maga részét. A nagy osztozásnál azonban valami hiba eshetett, mert a tanácskozások végén kisült, hogy: három bánomosi magyarnak nem jutott a földből! Arról, hogy a kimaradtak részére a tekintetes úr hatvan holdjából vegyenek el, szó sem lehetett, mert azt maguk a föld nélkül maradtak is belát-

ták, hogy olyan nagy majorhoz legalább hatvan hold föld dukál. A három kimaradt magyar dolgában aztán alapos megfontolás után a betiltott munkáskor elnöke a titkos tanács nevében ezt a határozatot hirdette ki:

— Kendtek pedig hárman: nem kapnak semmit! Egy az, hogy már most újra nem kezdhetjük a dolgot, — másodszer meg, ha már most az a törvény, hogy minden faluban kell lenni szocialistának, hát kendtek hárman maradjanak meg szocialistának! Punktum!

A három földnélküli János ebben nem nyugodott meg, hanem másnap mind a hárman beállítottak hozzám.

— Tekintetes főszolgabíró úr! — kezdte a szónok. — Valamely kérdésünk volna, ha meg tetszenék hallgatni bennünket.

— Nos, hát mi az a kérdés?

— Azt szeretnők tudni, igaz-e az, hogy: ezután minden faluban kell lenni szocialistának?

— Biz' ez nem igaz! Hát ki bolondította el kendteket ezzel a hazugsággal?

— Ilyesmit hallottunk, uram, hát csak tudni akartuk, hogy igaz-e ez? Én azt tartottam, hogy nem igaz, de ez a két társam nem hitt a szavamnak. Azért jöttünk be, hogy megtudják ők is az igazságot.

Többet, hiába faggattam őket, nem tudtam kivenni a három magyarból, akik illedelmesen megköszönvén a felvilágosítást, békével hazagyalogoltak. Akkor éjtszaka azonban, mikor a titkos gyűlés-

ből hazafelé ballagott, a bánomosi elnök urat a sötétben úgy elverték valakik, hogy lepedőben viték haza. A nyomozás kiderítette, hogy a föld nélkül maradt három magyar volt a tettes. A vizsgálat során aztán az atyafiak a maguk védelmére szépen elmondották apróra a földosztás történetét s azt, hogy miért haragudtak ők meg az elnök úrra, sőt azt is bevallották, hogy mindezt az én faggatásomra csak azért nem mondták el, mert nem akartak árulók lenni, meg aztán, úgy gondolták, hogy a fennálló gazdasági és társadalmi rend érdekében komoly kötelességük jól megrakni az elnök urat, aki jogtalanul örökös szociálistaságra akarta őket kárhóztatni.

STOCKHOLM

A főszolgabírónak a tanügyi dolgokba nincsen ugyan semmi beleszólása, a tanév végén tartott vizsgát azonban neki is jogában áll meghallgatni, csak úgy, mint más emberfiának. E joggal élve, egyszer Földváron hallgattam végig az elemi iskolások vizsgáját. A vizsga kitűnően ment. A negyedik osztálybeliek különösen a földrajzból feleltek pompásan. Például, mikor a tanító úr felszólítására előállott Portörő Gergely s a tanító úr felhívta, hogy már most mondja el, hogy mit tud Stockholmról, Portörő Gergely nyelt egyet és úgy elmondta, hogy ez a város hányadik szélességi és hosszúsági fokon fekszik, továbbá úgy elfújta, hogy hány lakosa van a városnak és mely nevezetes középületei vannak, hogy a hallgatóság alig tudott hová lenni az álmélgodástól. Az ünnepi vizsga befejezése után aztán magamhoz intettem Portörő Gergelyt és megkérdeztem tőle, hogy: hát azt tudja-e, hogy a mi vármegyénknek melyik a székvárosa, — Portörő Gergely azonban erre azt mondta, hogy azt nem tudja, mert ezt nem tanulták ...

Néhány hét múlva találkoztam a tanfelügyelővel s szóba hoztam neki a földvári vizsgát s azt mondtam, hogy: mégis csak furcsa, hogy a földvári gyerekeket Stockholmra tanítják, holott jobb volna, ha saját vármegyéjüket ismertetnék meg velök. A tanfelügyelő végighallgatott, aztán így szólt:

— Nincs igazad! A tanterv kifogástalan!

— Elhiszem, — mondtam — de magyarázd meg nekem, hogy miért nincsen igazam és miért nem állhat meg a tanterv ellen tett észrevételem?

— Azért, — felelte a tanfelügyelő — mert azt minden földvári gyerek megtanulja a mindennapi életben, hogy hol lakik a főszolgabíró, hol van a törvényszék, hol van az erdőfelügyelő. Erre tehát nem kell őket az iskolában tanítani. Ellenben, ha tanterv szerint már az elemi iskolában nem tanítanak Stockholmot, egyetlen földvári ember sem tudna Stockholmról semmit sem!

Megvallom őszintén, az első pillanatban nem tudtam elképzelni, hogy miért kell a földvári gyerekeknek Stockholmot úgy ismerniök, mint a tenyerüket, tanfelügyelő barátom azonban kérdés nélkül is kioktatott:

— Látod, ilyenek vagytok ti laikusok! Kritizáljátok a tantervet, pedig azt bölcs előrelátással csinálják meg. Nos, képzeld el, hogy földvári ember vagy, akit az elemi iskolában nem tanítottak Stockholmra, aztán véletlenül betévedsz Stockholmba és semmit sem tudsz Stockholmról?! Az Istenért, hát mit tudnál csinálni Stockholmban?!

Egészen megdöbbentem, mert igazán bor-

zasztó dolog lehet, ha az ember véletlenül betéved Stockholmba, aztán nem tudja, hogy Stockholm melyik szélességi és hosszúsági fokon fekszik, azt sem tudja, hogy hány lakosa van a városnak, sőt még a nevezetesebb középületeket sem ismeri! Az igaz, hogy a földváriak közül akkoriban Hódmezővásárhelyen túl egy teremtettt lélek se járt, Szegedről pedig csak Rózsa Sándorral kapcsolatban hallottak egyet-mást, mindazonáltal be kellett látnom, hogy a tantervet a minisztérium, a tanfelügyelőség, vagy az egyházi hatóság, szóval az, akire ez a dolog tartozik, valóban bölcs előrelátással csinálta meg. A kitűnő tantervnek ezután békét hagytam s hosszú évekig abban a boldog hitben éltem, hogy bármelyik földvári magyar, ha véletlenül betéved Stockholmba, olyan otthon lesz ott, akár csak Földváron.

Mikor a legnagyobb unokám, Domokos, feljött másodéves gimnazistának, eszembe jutott ez a stockholmi történet s megkérdeztem:

— Tudod-e, hogy Stockholmnak hány lakosa van?

— Nem tudom én!

— Hát azt tudod-e, melyek Stockholm nevezetesebb középületei?

— Ezt sem tudom! Ezt mi még nem tanultuk!

— Nem-e ? Gimnazista létedre, hogy mondhatasz ilyet, hiszen már a negyedik elemiben tanították Stockholmot.

— Bizony bennünket nem tanítottak Stockholmra! A negyedik elemiben mi először is a ma-

gunk vármegyéjéről tanultunk. Azt tanultuk, hogy melyik a vármegye székvárosa, aztán megtanultuk az egyes járásokat, a járási székhelyeket, a vármegye folyóvizeit. Aztán megtanultuk Magyarországot. Stockholmról eddig még a gimnáziumban sem tanultam semmit, mert Stockholmot majd csak a második félévben fogjuk tanulni a tanterv szerint.

A tanterv szerint... Hát, ha már most nem tanítják Stockholmot az elemi iskolában, mi lesz azzal a szegény földvári magyarral, aki véletlenül betéved Stockholmba?! Minthogy mint nyugalmazott köztisztviselőnek nem kötelességem többé a földváriak miatt aggódni, őket még csak ráhagyhatom a mostani főszolgabírájukra, de mint nagypapa állandó aggodalmak között élek, mert ha Gida, a Domokos öccse, aki még csak elemista, véletlenül betéved valahogy Stockholmba, az Istenért, mit fog csinálni az a szegény gyerek, mikor azt sem tudja, hogy Stockholm hányadik szélességi és hosszúsági fokon fekszik, azt sem tudja, hogy hány lakosa van Stockholmnak, sőt még a nevezetesebb középületeket sem ismeri! Ebben a nehéz helyzetben csak az a szerencsém, hogy Zsuzska unokám még csak két esztendő, a kis Péter még három hónapos, és így legalább miattuk nem kell aggódnom, mert bizonyosra veszem, hogy: mire ők az elemi iskolába kerülnek, akkorra majd csak felülkerekednek a stockholmpárti pedagógusok s aztán az elemi iskolában a tanterv szerint megint tanítani fogják Stockholmot!!

TÚZ A KERTBEN

A vármegyeház udvara tele volt rózsával, virággal, virágzó bokrokkal s ezt az udvarkertet a rabok munkájának irányításával a maga jószántából a főpénztáros gondozta. Pénze már akkor se volt a nemes vármegyének, hivatalos dolgától nagyon ráért Feri bátyánk kertészkedni.

Az öreg úr reggelenként korán bement a vármegyeházára, rágyújtott csibukjára s föl-alá sétálgatva dirigálta a rabokat.

Egy szép reggelen, amint így csibukozva sétálgatott Feri bácsi, észrevette, hogy egyik-másik orgonabokor levelei sárgulnak, hervadnak. Mi lehet ennek az oka? Nyilván valami féreg furakodott a gyökerekhez. Hogy a tényállást alaposan földerítse, Feri bácsi gyors elhatározással hóna alá kapta a csibukját s egészen lehajolva, mind a két kezével kapirgálni kezdett az egyik bokor tövében.

A fogháznak egyik emeleti ablakából kikiáltott egy oláh rab, lent dolgozó társaihoz:

— Ott füst! Ott füst!

Az oláh nyilván nem tudott többet magyarul; a kertészkedő rabok szétttekintettek, a fogházőr is

széttékintett, de bizony semmiféle füstöt sem láttak. Az őr föl is kiáltott az oláhhoz:

— Fogd be a szád s takarodj el az ablaktól, mert beléd lövök!

Az oláh azonban nem hagyta magát s újra lekurjantott:

— Ott füst! Ott füst!

A fogházőr, meg a rabok megint széttékintettek s megint nem láttak semmit. A következő pillanatban aztán rettenetes üvöltő hangok reszketették meg a levegőt. Az őr, meg a rabok a hang után az orgona-bokrok felé rohantak. És ott azt látták, hogy a főpénztáros úr letépte már magáról a ruhát, az ingét s egyhelyben toporogva, a háta közepére kapkod iszonyú jajgatásokkal. Az első pillanatban senki sem tudta, hogy mi történhetett s csak Feri bácsi felvilágosításai után értették meg azután az összeszaladt emberek, hogy mikor a főpénztáros úr a csibukját a hóna alá kapta s hirtelen lehajolt, a csibukból az égő dohány éppen a háta közepére pottyant s mialatt ő az orgonabokrok tövében kapirgált, a parázs átégette a kabátját is, az ingét is s aztán a bőrét is!

Feri bácsinak szerencsére nem lett komolyabb baja, de mert sem a csibukozásról, sem a kertészkedésről nem bírt lemondani, újabb tűzvésze delem megelőzése céljából sűrű sárgaréz fonással, saját terve szerint, takaros kupakot csináltatott a csibukjára valamelyik raboskodó cigánnyal. Akkoriban könnyen ment az ilyen, mert: annyi cigány volt mindig a fogházban, mint most bankár.

A KÖZIGAZGATÁS EGYSZERŰSÍTÉSE

A vármegye alispánjának feltűnt, hogy az egyik járásból soha semmiféle kihágási-ügy sem került eléje. Alkalmadtán megkérdezte a járási főszolgabírótól:

— Te, hát nálatok olyan törvénytisztelők az emberek, hogy semmiféle kihágást sem követnek el?

— Sajnos, — válaszolt a főszolgabíró — bizony nálam is sok a kihágás.

— Érdekes! És te minden ügyben olyan bölcsen ítélsz, hogy hozzám senki se fellebbez?!

— Hja, kérlek szépen, alispán uram, én egyszerűsítettem az eljárást!

— Hogy-hogy ?

— Hát előbb kihallgatom a vádlottat, meg a tanukat, aztán kihirdetem az ítéletet, s azt mondom, hogy: no, atyafi, első fokon száz forintra büntetlek. Persze, az atyafi ezt sokallja, s azt mondja, hogy fellebbez! Jó, mondom én, hát akkor menj ki az ámbitusra s várj! Egy jó óra múlva aztán behívatom az atyafit s azt mondom neki, hogy: már

most kihirdetem a másodfokú ítéletet, mely szerint ötven forint a büntetés! Az atyafi ezt is sokallja s azt mondja, hogy fellebbez! Jó, mondom én, menj ki az ámbitusra s várj a harmadfokú ítéletre! Az atyafi aztán vagy három órát vár, s mikor megunja a várást s azt gondolja magában, hogyha még estére haza akar érni, már indulnia kellene, hát akkor szépen, alázatosan bekopogtat s megkérdezi, hogy: megvan-e már a harmadfokú ítélet? Megvan, mondom; fizetsz huszonöt forintot s mehetsz a pokolba! Az atyafi kifizeti a huszonöt forintot, s boldogan indul hazafelé!

Hogy a vármegye alispánja erre mit mondott, azt bizony én nem tudom, de azt tudom, hogy egy öreg, szelídlelkű főszolgabírónk még jobban egyszerűsítette az eljárást. Ha ugyanis valaki panaszszal állított be hozzá, az öreg úr nagy béketűréssel végighallgatta a panaszos dühös kifakadásait s aztán halk, s az együttérzés melegétől megrezgő hangon megszólalt:

— Igazad van, fiam! Látom, hogy teljes tökéletesen igazad van! Bizony haszontalan rossz ember ez a te embered, de: — meg is bünteti majd a jó Isten! Nyugodt lehetsz, fiam: bizonyosan megbünteti!

Ezzel aztán az ügy végérvényesen elintéztetett.

AZ ÖREG MAGYAR IGAZSÁGA

A milléniumra való készülődések boldog esztendejében a felsőbbségnek bizalmas biztatására vármegyénknek jóformán minden községe elhatározta, hogy maradandó közegészségügyi alkotás-képpen artézi kutat csináltat. Mikor erről a vármegye közönségének jelentést tettünk, a közgyűlésen, egymásután hárman is felszólaltak s agyba-főbe dicsérték a községek bölcsességét s áldozatkészségét. A szónokok ékes szavait zúgó helyeslés kísérte. Negyediknek azután a terem végében, a mezei hadak sorában felállott egy öreg magyar s így szólt:

— Engedelmet kérek, hogy én is felszólalok, de ha már megyebizottsági-tag vagyok, kötelességem megmondani, hogy az én paraszt-eszemmel azt gondolom, hogy: még baj lesz ezzel a sok artézi-kuttal! Mert ha nagyon sok artézi-kutat csinálnak, a sok fűrt lyukon nagyon sok víz fog majd kifolyni a földből, ennek aztán az lesz a vége, hogy a víz egyszer majd elapad odalent s meglesz a sok lyuk, de egyikből sem jön víz!

Erre olyan harsogó kacagás támadt, hogy majd ránk szakadt a vármegyeház teteje. A virilis és választott megyebizottsági-tagok csak úgy dőltek a nevetéstől. Mi, a vármegye tisztviselői, akiknek semmi esetre sem illett volna egy megyebizottsági-tagot kinevetni, alig bírtunk komolyan maradni. A legfiatalabb aljegyző nem is állta sokáig a dolgot: úgy tett, mintha valami iratcsomót leejtett volna, lehajolt hát utána s az asztal alatt úgy kacagott, ahogy csak egy fiatalember tud kacagni egy öreg emberen . . .

Hogy, hogy nem, a mi magyarunk felszólalása kifigurázva belekerült a pesti lapokba is s az egész ország nevette azt az alföldi magyart, aki attól tartott, hogy a földből egyszer csak kifogy a víz!

Tizennyolc esztendő múlva aztán az Országos Törvénytárban kihirdettetett az 1913. évi XVIII. törvénycikk, melynek első paragrafusa azt mondta, hogy: „Artézi kutak segélyével a vizet felszínre hozni csak előzetes hatósági engedelem alapján szabad.” A törvényjavaslat megokolása meg ezt mondta: „Alföldi városainkra és községeinkre nézve közegészségi és közgazdasági szempontból megbecsülhetetlen kincset képeznek az artézi kutak, amilyen örvendetes azonban a kutak számának folytonos szaporodása, annyira aggodalmat keltő viszont az, hogy e szaporodás folytán egyes városokban és községekben a víz színe mind alacsonyabbra száll alá, vagyis, hogy a víz felszökése a magasabb pontokon teljesen megszűnik és csak az alsóbb helyeken jelentkezik még. Ezért a tör-

vény a jövőre nézve a föld mélyében rejlő vizeknek *artézi* kutak segítségével való felszínre hozását hatósági engedelemtől teszi függővé, abból indulva ki, hogy a különböző földtani és forrásviszonyoknál fogva az újabb művek létesítése a már meglévőknél mennyiségét vagy használhatóságát veszedelmeztetheti.”

Ezt a törvényt nem nevette ki senki, ami egykor kinevetett öreg emberünk azonban nem érte meg ezt az igazán törvényes elégtételt. Ami nem csoda, hiszen magyar volt az öreg, így nem volt arra jussa, hogy: elevenen igaza lehessen.

INTERPELLÁCIÓ

Sós György gazduram a felsővégi negyvennyolcas körben hajdanában olyan szorgalmas olvasója volt az Egyetértésnek, hogy azt is tudta, hogy: mi az az interpelláció!! Egyszer fel is szólalt a képviselőtestület ülésén s a bíró felé fordulva, így beszélt:

— Van-e tudomása a bíró úrnak arról, hogy az uradalom bikája a múlt pénteken belement a felsővégiek feles-kukoricájába¹?! És van-e tudomása a bíró úrnak arról, hogy megtéríti-e valaki a felsővégiek kárát s ki lesz az a valaki!

A bíró urat, aki különben sem szerette ezt a mindig okoskodó Sós Györgyöt, nagyon megharagította ez a felszólalás s így felelt az interpellációra:

— Azt nem tudom, hogy az uradalmi bika mit csinált, mit nem csinált, de azt látom, hogy kend nem tudja, hogy a bíró se nem gulyás, se nem kukorica-csősz, se nem bika, se nem próféta. Ha tudni akarja kend, hogy mi történt, kérdezze meg kend a gulyást vagy a kukorica-csőszet, vagy ma-

gát a bikát, ha pedig azt akarja kend tudni, hogy a felsővégiek kapnak-e kárpótlást és ha kapnak, kitől kapnak, akkor kérdezze meg egyenesen Habakuk prófétát, de engem bizony ne faggasson!

Sós Györgyöt annyira meglepte ez a válasz, hogy örökre elhallgatott s a földvári képviselőtestület ülésén azóta nem hangzott el semmiféle interpelláció.

. . . Nyilván világszerte kevesebb lenne az interpelláció, ha mindenütt tudnák azt, amit a földváriak már régen megtanultak, hogy tudniillik a miniszter, akarom mondani a bíró, csakugyan se nem gulyás, se nem kukorica-csósz, se nem bika, de — nem is próféta!

A CSŐSZ TITKA

A hercegprímás ő eminenciája a háborús időkben egy délután esztergomi szőlőjében sétálgatott s a csőszház előtt elhaladva, a szemébe ötlött, hogy ott a gyepen mindenféle giz-gaz van szárítgatás céljából gondosan szétteregetve. Ő eminenciája megszólította az öreg csőszet, aki szemelláthatóan igen nagy zavarban volt:

— Miféle gyógyfüveket gyűjtöget kendí?

Az öreg csősz nyelt egyet s fülig vörösödve hebegte:

— Kezét csókolom Eminenciádnak, nem orvoságos-füvek ezek ...

— Nem! Miféle füvek hát?

— Nem valami nevezetes füvek ezek, kérem alássan. Van itt efféle sok...

— Jó, jó — faggatta tovább az öreget ő eminenciája — de ha ezek nem valami nevezetes füvek s efféle van itt bőven, miért szedte kend ezt a csomót s miért szárítgatja Í

Az öreg csősz körülnézett, ha nincs-e valaki a közelben s aztán egészen halkán megszólalt:

— Kézét csókolom, én megvallom eminenciádnak, hogy miféle füvek ezek itt s miért szárítgatom őket, de alássan kérem eminenciás uramat, valahogy aztán ki ne adjon rajtam!

Ő eminenciája, akit már mulattatott az öreg császár titkolódzása, befelé mosolyogva biztatta az öreget:

— Csak beszéljen bátran; megbizhatik bennem! Nos miféle füvek ezek, hadd hallom!

Az öreg császár megint körültekintett s mikor meggyőződött arról, hogy ő eminenciáján kívül senki sem hallhatja meg a vallomását, egészen hal-
kan, szinte suttogva ezt mondta:

— Eminenciás uram, a trafikban most nem igen lehet dohányt kapni. Azt mondják, hogy minden dohányt kivisznek a frontra a katonáknak. De én ezt nem hiszem, hanem arra gyanakszom, hogy drágítani akarják a dohányt, hát azért dugják el! No, hát én nem hagyom magam megsarcolni. Ezért hát ezeket a bizonyos füveket szedem össze s ezeket pipálom...

Ő eminenciája mosolygott s iparkodott az öreg császárt megnyugtanni:

— Ezért ugyan nem kell titkolódnia, ha jól esik, bátran pipálhatja ezt a füvet; ezért ugyan nem bántja a finánc!

Az öreg császárt nem nyugtatta meg ez a kijelentés, meg-megcsóválta a fejét s megint csak hal-
kan mondta:

— Hej, Eminenciás uram, úgy látom, nem tessék ismerni a fináncot! Tessék elhinni, hogy meg-

fogja az a szegény embert akkor is, ha szedett füvet pipál, mert bizonyosan azt tartja a finánc, hogy mindenki, aki trafik helyett füvet töm a pipájába, ezzel is károsítja a kincstárt, mert: így kevesebb fogy a trafikból s így kevesebb pénzt szedhetnek ki a szegény pipásember zsebéből!

Hogy az aggodalmaskodót megnyugtassa, ő eminenciája megígérte az öreg csősznek, hogy semmiféle fináncnak sem mondja el, hogy az ő szőlőcsősze titokban füvet pipál. Néhányunknak azonban, akik nem vagyunk fináncok, még akkoriban elbeszélte ezt a kis történetet s tréfásan azzal végezte, hogy: aztán valami fináncnak mi sem mondjuk ám el ezt a dolgot! Nos, nem is mondta el egyikünk sem. Erre nézve már maga az elegendő bizonyosság, hogy: még szanálás közben sem hoztak törvényt a szárított füvek pipálásának megtiltásáról!

LEGITIMISTÁK

A mi famíliánkban a legitimistaság, úgy látszik öröklődik. (Olyasmit, ami örökösödési illeték alá esik, nem is igen szoktunk örökölni.)

Egykor, amikor még mind a két leányom kisleány volt, meghallották, hogy Ferenc József Őfelsége Bécsből Budapestre jön s az udvari vonat délután négy óra tájban fog Zebegényen átrobogni. A gyerekek mindenáron látni szeretnék volna az udvari vonatot; kísértáltunk hát velük a hetes-híd melletti térségre. Ahogy ott várakoztunk, testvéreimhez fordulva, egyszerre csak megszólalt Duci:

—Te Magda, szabad a királynak zsebkendőlobogtatással integetnünk?

Magduska nyomban felelt a kérdésre:

—Persze, hogy szabad, de: csak egészen tiszta zsebkendővel!

Magduska fiai, ámbár most tiszta zsebkendővel sem integethetnek a királynak, saját kijelentésük szerint: mindig legitimisták voltak! Gida azonban e nyáron megingott. A szünetidőben ugyanis lekerült hozzájuk egy kis atyjokfiok, Gyurka, aki

kemény szabadkirály választó. Domokosra, aki ma-
ga is negyedik gimnazista, Gyurka nem volt semmi hatással. Gida azonban, aki harmadik elemista egy napon a feleségemhez fordulva, titokzatosan így szólt:

— Nagymama, kérem, mondanék valamit ...

— Nos, mit akarsz mondani? Mondd csak bátran!

— Csak azt akarom mondani — szólt Gida, — hogy ez a Gyurka annyit-beszélt nekem, hogy legyek szabadkirályválasztó, hogy én megígértem neki, hogy én ezután szabadkirály választó leszek!

— Jól van, fiacskám! Hát te ezután szabadkirályválasztó leszesz!

— Igen ám, nagymama, de kérni szeretném valamire! . . .

— Nos, mire akarsz kérni'?

— Hát arra kérem, — szólt Gida komolyan — hogy valahogy ne tessenek megmondani nagyapónak, hogy én szabadkirályválasztó lettem, mert attól félek, hogy nagyapó . . .

A feleségem megnyugtatta az aggódó szabadkirályválasztót, hogy a nagyapó nem szokta uno-káit még politikai meggyőződésükért sem megverni, de Gidának nem is sokáig kellett ettől tartania, mert már másnap bejelentette a nagyanyjának, hogy valami ostornyélen összevesztek Gyurkával, ő ennek következtében levonta a konzekvenciákat, otthagya a szabadkirályválasztókat, s megint legitimista lett!

A Duci kis leányáról, Zsuzsikáról csak sejtem, de még nem tudom bizonyosan, hogy igazában milyen párti, mert ez a Zsuzska igazán csodagyerek: elmúlt kétesztendő, beszél s ámbár magyar, — még mindig nem politizál!

A HIVATALOS ÓRÁK

Sohasem szerettem korán kelni s mert ennek ellenére reggel kilenc órakor mindig pontosan bent voltam a hivatalomban, minden reggel valóságos hősnek éreztem magamat. Természetes, hogyha a kötelességtudás által ösztökélve jómagam kibújtam az ágyból, azoktól is megköveteltem a hivatalos órák pontos megtartását, akiket kegyetlen végzetük a kezem alá rendelt. Ifjú munkatársaim, reggelenként bizonyára kegyetlen átkokkal emlegetve nevemet, kénytelen-kelletlen követték is igazán önfeláldozó példámat. N. barátomat azonban sehogy sem tudtam a pontosságra rákapatni. Eleinte szidtam, aztán fenyegettem, később kértem, de semmi sem használt. Utoljára beláttam, hogy ezzel az emberrel nem bírok, belefáradva tehát a reménytelen küzdelemben, úgy tettem, mintha ez a kitűnő munkatársam, mint álomkórban szenvedő beteg, orvosi rendeletre s az én beleegyezésemmel járna be későn. Igaz, hogy hétalvó barátom, a ki gyakornok korától kezdve volt mellettem, délutánonként önként bejárt s elvégezte a dolgát, mind-

azonáltal jóformán minden áldott nap bosszúságom volt miatta, mert mindkettőnk szerencsétlenségére igen gyakran tíz óra előtt volt már szükségem egy-egy olyan ügyiratra, amely nála volt s amelyet távolléte miatt nem kaphattam kézhez!

Mikor nyugdíjba vonulva elbúcsúztam N. barátomtól, ezt mondtam neki:

— No pajtás, ezután minden reggel tíz órakor réád gondolok, aztán befordulok a fal felé s még egy fél órát szundikálok a tiszteletedre.

Szavatartó ember vagyok ugyan, de ezt az ígéretemet nem tartottam meg, mert mióta jogom lenne akármeddig aludni, hébe-korba kilenc órára egy fél órát szundikálok a tiszteletedre!

Tavaly tavasszal egy olyan napon, amikor hajnali fél kilencre már a reggelizéssel s az újságotvasással is elkészültem, a városba menet a minisztérium palotája felé vitt az utam s arra haladva, eszembe jutott, hogy egy jámbor atyámfia levélben megkért, tudakolnám meg, mennyire van már az ő régen megszolgált s meg is állapított szakértői járandóságának a kifizetési dolga? Beh jó lenne — gondoltam magamban, — ha ezt a dolgot N. barátomnál, így röptiben elintézhetném s nem kellene ezért külön erre jönnöm! Tudva azonban, hogy N. barátom a harmadik oldalára fordulva ilyenkor más; az igazak álmát alussza, reménytelenül ballagtam tovább. A minisztérium főkapuja előtt kint állott a kapus s olyan nagyot köszönt nekem, mintha ezzel gyöngéden azt akarta volna tudtomra adni, hogy ő nem tartozik ahhoz az újabb nemze-

dékhez, mely a kiszolgált kegyelmes urakat a föld egészen felesleges terheinek tartja. A kapus üdvözlését nyájasan viszonztam s szinte önkénytelenül megkérdeztem:

— Ugyan kérem, N. helyettes államtitkár úr ő méltósága bent van már?

— Igenis bent van, — felelte a kapus.

Ez olyan hihetetlenül hangzott, hogy még egyszer megkérdeztem:

— N. ő méltóságával volna beszédem; azt kérdeztem, hogy ő bent van-e?

— Igenis, — felelte a kapus, — N. ő méltósága bent van. Mindennap itt van már kilenc óra előtt!

Meghökkenem. Mi ez? Hát az én későnkelő N. barátom álmatlanságban szenvedő beteg? Vagy ez a derék kapus beteg s félrebeszél? Vagy én vagyok beteg s hallucinálok?!

A kapus helyett, hogy komoran a felek fogadására megszabott időre figyelmeztetett volna, előzékenyen betessékelt s én beléptem a nagy épületbe, amelyben egykor valaki voltam, s amelyben reáeszmélve nyugdíjas mivoltomra, most szinte olyan bátortalansággal jártam, mint valami vidékről jött ügyes-bajos ember. Némi keresgélés után rátaláltam annak a főosztálynak a helyiségeire, melynek ajtaja mellett N. barátomnak neve diszlett. A nyugdíjasokhoz illendő szerénységgel benyitottam az előszobába. Kalaplevéve köszöntem, de a köszöntésemet nem fogadta senki, mert az előszobában nem volt senki. Ez egy kissé meghökkenett, mert ezelőtt olyan kevés dolgom volt az elő-

szobában, hogy hirtelenében nem tudtam, hogy ki-menjek-e a folyosóra, vagy bent maradjak s itt várjak? Arra határoztam el magamat, hogy bent maradok az előszobában, leülök s így várom meg, amíg előkerül a hivatalszolga. A hivatalszolga azonban hirtelenében nem került elő: bizonyosan az irattárban vagy a kezelő irodában akadt el valahol. A várakozást hamar elunva, arra gondoltam, hogy a helyettes-államtitkár fogalmazójához talán bemehetnék bejelentés nélkül isi Nagy elhatározással benyitottam hát a fogalmazó úr szobájába. Köszönésemet itt sem viszonzta senki, mert ebben a szobában sem volt senki! Aggodalmakkal néztem szét, aztán szinte megőrültem, mikor észrevettem, hogy a jobb felé nyíló szoba ajtaján egy másik fogalmazó úr névjegye ragyog felém. Hát bizony én bebátorkodtam oda is, de — abban a szobában sem volt senki! Egy pillanatig már most igazán tanácstalanul álltam, aztán a következő szobából haragos hang harsant felém:

— Gyere már! Egy órája várlak! Hogy az ördög bújnék a derekadba!

Ha meg nem ismertem volna N. ő méltósága hangját, azt is gondolhattam volna, hogy én magam kiáltok, mert sok-sok esztendőn át csaknem mindennap szóról-szóra én is így üdvözöltem N. barátunkat, aki ha mást nem tanult is tőlem, úgy látszik, a reggeli köszöntést mégis csak tőlem tanulta.

Tudtam ugyan, hogy az én iskolám szerint való szíves meghívás nem nekem szól, mégis belép-

tem a helyettes-államtitkár úrhoz, aki mikor megpillantott, felpattant az íróasztala mellől s elibém-sietett:

— Oh, bocsánatot kérek! Azt hittem, hogy valamelyik fogalmazóm jött be s annak kiáltottam!

— Kérlek szépen, — szóltam — nekem kell bocsánatot kérnem, hogy bejelentés nélkül jöttem ide be.

— Ugyan, ugyan, hiszen ha valaki, te csakugyan bejelentés nélkül is szívesen látott vendég vagy itt!

— Nagyon köszönöm kedvességedet, de mégis igazolnom kell magamat. A kapus azt mondta, hogy bent vagy, hát feljöttem, de sem az előszobában, sem ebben a két szobában nem találtam senkit. A hivatalszolgát bizonyosan az irattárba vagy a kezelőhöz küldted...

N. barátomat egyszerre elöntötte a méreg:

— Ez már kétségbeejtő, ezt nem lehet kibírni! Azt gondolva, hogy ő méltósága a hivatalszolgára haragszik, csitítani próbáltam:

— Kérlek, így reggelenként sok szaladgálnivalója van a hivatalszolgának. Tudom, régen is így volt. Az irattár...

Ő méltósága közbevágott:

— Nem Mihályra haragszom én, hanem erre a két csirkefogóra! Úgy agyonhajszoltam már magam, hogy az idegeim odavannak, a szemeim tönkrementek, írógörcsöm van, nincsen étvágyam, mert soha sem jutok levegőre! Ez a két csirkefogó aztán a sírba visz! Elismerem, hogy prima ember mind-

kettő, de hiába szidom, fenyegetem s kérem őket, nem vagyok képes őket rákapatni arra, hogy kilenc órakor itt legyenek! Nem a bejelentés bosszant, erre nem adok semmit, de ha valami ügyiratra van reggel szükségem, ne adj Isten, hogy előkaphassam, mert tíz óra előtt egyik tisztelt fogalmazó úr sem jön be a szentnek se!!

Ő méltósága, aki mint a többi magas állásban lévő társa, a világ által sohasem méltányolt ügyszeretettel s készséges odaadással szolgálja hazáját, egészen elfeledkezett arról, hogy valaha ő is volt nagy gondok és nagy felelősség nélkül, vigan füttyörésző boldog fiatal, most egyre vastagabban szidta a bojtárjait. Én meg egyre nagyobb gyönyörűséggel hallgattam kifakadását. Mikor aztán ő méltósága kedvére kikeresegte s kiharagudta magát, megszólaltam:

— Hadd el, pajtás, így volt ez mindig! Egykor az én kezem alatt is volt olyan fiatal úr, aki belehalt volna, ha tíz óra előtt bejött volna a minisztériumba és mégis helyettes-államtitkár lett belőle!

Ő méltósága csak most eszmélt arra, hogy éppen nem jó helyen szidta a fogalmazóit s egy kis hallgatás után, szinte meghatottan szólt:

— Csakugyan, nem bottal ver az Isten! A minisztériumban, azt hiszem, már mindenki régen a helyén van, csak ez az én két bojtárom nem jön be pontosan! Azért, mert egykor én neked olyan sok bosszúságot okoztam, most ezzel a két javíthatatlan csirkefogóval büntet engem az Isten!

— Ne csüggedj! — vigasztaltam ő méltóságát.
— Megjavulnak még ezek a fiatalok is!

— Megjavulnak, megjavulnak! — szólt reménytelenül ő méltósága, — csak az a kérdés, hogy mikor javulnak meg!

— Akkor, pajtás, — mondtam — mikor belőlük is főnök lesz, mert a nagy gond s a nagy felelősség kegyetlen álomszakasztó!

Ő méltósága szótlánul bólintgatott, hogy bizony az önálló hatáskör gondja s felelőssége, akár hiszi a világ, akár nem, még éjtszaka is fel-felriasztja az embert...

Egy kis idő múlva a szomszéd szobából léptek hallatszottak be.

A fiatal urak jöttek meg.

Nyilván egy borbélynál borotválkoznak, azért késtek most is pontosan egyformán.

A bosszús főnök úr s én, aki egykor a főnök úrnak voltam bosszús főnöke, szótlánul összenézünk s a későnkéző két csirkefogó neszelésére figyelve, valami igazán megbékítő kárörömmel, mind a ketten ara gondoltunk, hogy: várjatok eb-adták, lesztek ti még államtitkárok!

AZ UTOLSÓ ÖT TÚZOK

Valaha, amikor a mostani sok kis tanya megművelt földje még egy tagban nyújtózó gyepes legelő és csendes síkság volt, nagyon sok túzok volt a bánomosi járásban, a kilencvenes évek elején azonban már ott is olyan ritka madár volt, bogy mikor a láposi gulyás beizent a kastélyba, hogy túzok-csapat került a legelőre, az öreg gróf, pedig a déli vonattal Pestre készült, a két fiával együtt hirtelen fegyverre kapott s bizony lóhalálában sietett ki a legelő-szélre. A vadász-szerencse kedvezett a gróf úréknak; nagy csalafintasággal megközelítették a gyanútlanul gubbaszkodó túzok-csapatot s ledurantottak öt túzokot. Alighogy az urak összeszedték a ritka zsákmányt s visszahajtottak a kastélyba, Bánomos felől előbukkant két csendőr, akik portyázás közben meghallották a lövöldözést. Az öreg gulyás, amint észrevette, hogy a csendőrök eléje tartanak, illendően eléjük ballagott; amikor azonban összetalálkoztak, a járőrvezető úr jóformán nem is fogadta az öreg gulyás köszöntését, hanem keményen rászólt:

- Miféle lövöldözés volt itt!
- A méltóságos úr volt itt a két fiával.
- Aztán mit lőttek!
- Tűzokat.
- Tűzokat!
- Azt. Ötöt.

A járőrvezető úr hirtelen felvetette a tejét s nagy pislogással feltekintett az égre. Az öreg gulyás azt hitte, hogy a csendőr azt kémleli, hogy merre szállt a tűzok-csapat s megszólalt:

- Nem repül a tűzok olyan magasan!

A járőrvezető úr haragosan utasította vissza az öreg jóindulatú figyelmeztetését:

— Nem azt keresem én, hogy merre szálltak a tűzokok, hanem gondolkozom!

Az öreg gulyás eztán szó nélkül hagyta gondolkozni a járőrvezető urat, aki azonban eredménytelenül nézegette az eget, mert utoljára is felnyitotta az oldaltáskáját s elővette abból azt a kis könyvet, amibe minden meg vagyon írva, amit a csendőrnek tudnia kell. Az őrvezető úr egyideig ide-oda lapozgatott a zömök kis könyvben, mikor aztán megtalálta azt, amit keresett benne, háromszor-négyszer is elolvasta, közben magában motyogva, az ujjain is számolgatott valamit. Az őrvezető úr arca egyre komorabb lett s mikor aztán megszólalt, szinte gyászfekete volt a hangja:

- A gróf urak tilos időben lőttek tűzokat!!

Az öreg gulyás megdöbbsent:

— Kérem alássan, én nem tudtam arról a tilos-ságról semmit! Én csak a nyúlnak törvényét tu-

dorn. Nem tudtam, hogy a tűzoknak is van törvénye! Ha tudtam volna, nem üzentem volna be a kastélyba, hogy tűzokat láttam.

— Nem kend a hibás, szólt az örvezető úr. —
A gróf úrnak azonban tudnia kell a törvényt!

Az öreg gulyás erre azt akarta mondani, hogy lám, a csendőr úr is csak a könyvből tudta kikeresni ennek a ritka madárnak a törvényét, nem csoda tehát, ha a gróf urak sem tudták azt könyv nélkül, mivel azonban az öreg gulyás tapasztalatból, könyv nélkül tudta azt, hogy a csendőrökkel nem jó felelgetni, hát csak nyelt egyet s hallgatott.

Az örvezető úr egy darabig megint az eget nézte. Az öreg gulyás tudván, hogy az örvezető úr most megint gondolkodik, nehogy ebben megzavarja, a földre nézett s a botja végével valami szerb tövisnek a gyökerét piszkálgatta. Mire az öreg elkészült a tövissel, az örvezető úr is elkészült a gondolkozással s megszólalt:

— Ha a gróf úr nem lenne főrendiházi-tag s valósággal tetten értem volna, el kellett volna vennem a puskákat s el kellett volna koboznom az öt tűzokat s át kellett volna adnom a községi előljárásának, hogy nyilvános árverésen adja el azokat a községi szegényalap javára. Mivel azonban a gróf úr főrendiházi-tag s nem is értem tetten, hát egyszerűen feljelentem a főszolgabíró úrnál! Ez az én kötelességem! Ezt én meg is teszem! Ezt megmondhatja a gróf úrnak!

Az öreg gulyás mindezt tudomásul vette, azon-

ban a világért sem ment volna be a kastélyba, hogy a gróf úrnál jelentést tegyen, mivel rossz hírt vinni senkisémet siet, meg aztán az is bántotta az öreget, hogy voltaképpen ő mondta meg a csend-öröknek, hogy kik lövöldöztek itt s mit lőttek! A gróf úr tehát meg sem álmodván, hogy fiaival együtt micsoda bűnben leledzik, az esti vonattal családotól felment Pestre, az öt tűzokot pedig, mint ritka vadász-zsákmányt, beküldte a főispán úrnak a városba. (Akkoriban az emberek ilyesmikkel kedveskedtek egymásnak s nem ingyen-részvényvel; az igaz, hogy akkortájt még a bomba-küldés sem volt divatban.)

Negyednap közigazgatási bizottsági ülés volt a vármegyében. A főispán úr, amint ez szokásban volt, ebédet adott s feltálatlatta a kapóra jött tűzok-pecsenyét. A vendégek nem győzték dicsérni a ritka finomságot. A pecsenye dicsérgetése közben az alispán úr megvallotta, hogy ő még sohasem evett tűzok-pecsenyét s eleven tűzokot se látott soha életében.

— Nem csodálom, — mondta erre a főispán úr.

— Hiszen nagyon ritka madár már nálunk a tűzok!

Beszélgetés közben aztán kisült, hogy a legtöbb vendég se látott még tűzokot. A főispán úr erre elmagyarázta, hogy a tűzok a gázlok családjába tartozó, pulyka nagyságú, igen jámbor, ártatlan madár; növénnel él, meg bogarat eszik. Mivel pedig egy jó főispán minden alkalmat felhasznál arra, hogy a kormányt dicsérje, a főispán úr olyasmit is mondott, hogy a tűzok-csapat vezetője olyan

éleslátású, körültekintő, megfontolt s óvatos, mint a miniszternök úr ő excellenciája.

Mikor a vendégség oszladozott, a bánomosi főszolgabíró, aki szintén hivatalos volt a főispáni ebédre, utolsónak maradt azzal, hogy neki még valami hivatalos dolga van a méltóságos úrral.

— Nos, valami baj van a járásodban? — kérdezte aztán a főispán úr, mikor magukra maradtak.

— Bizony baj van! A tűzokokat ugyanis a gróf úrék tiltott időben lőtték és így mi is tiltott időben ettünk tűzok-pecsenyét! A csendőrség feljelentését tegnap kaptam meg!

A főispán majd elájult. Tyhú! Micsoda heccet csinálnak majd ebből a dologból! A grófok, fittyethányva a törvénynek, tiltott időben tűzokot lönek, a főispán, mint bűnpártoló, nemcsak elfogadja a zsákmányt, melyet el kellett volna a szegények számára kobozni, hanem a vármegye előkelőségeivel eteti meg a bűnjeleket! No, lesz ebből politikai kavarodás, vagy legalább is országos nevetség! Vége a vármegye jó hírének!

— Rettenetes! Rettenetes! — hajtogatta a főispán úr kétségbeesetten. — Hiszen azzal nem széppíthetem a dolgot, hogy én sem gondoltam a tilalmi időre!

— Méltóságos uram! — szólt a főszolgabíró, mikor már megelégette a főispán kínládását. — Segítek én ezen a dolgon! Látom, hogy közérdek...

— Segítesz?! Hogyan?! Hiszen a csendőrség hivatalos feljelentését csak nem nyelheted le!

A főszolgabíró nagy magabiztában így felelt:

— Én pedig ezt a dolgot annak rendje-módja szerint úgy elintézem, hogy ebből nem lesz se botrány, se nevetség! De ingyen nem csinálom meg! Az öt túzok ára a bánomosi szegényeket illette volna. Nehogy tehát ők rövidséget szenvedjenek, küldjön a gróf úr nekik öt mázsa búzalisztet és három mázsa szalonnát. Úgy küldje, mintha a maga jószántából, ajándékba küldené. Ha ez meglesz, én elintézem a dolgot, azt azonban, hogy hogyan intézem el: ne kérdezzétek tőlem sohasem!

A főispán úr az esti vonattal már szaladt Pestre a gróf után; másnap már ott volt a távirat az uradalmi tisztartónál, hogy azonnal küldjön öt mázsa lisztet és három mázsa szalonnát a bánomosi szegényeknek. A gróf ajándékát harmadnapon már át is vette a községi előljáróság. Negyednap aztán a főszolgabíró elővette a csendőrségi jelentést s annak a hátuljára ráírta a Végzést, mely így szólt: Mivel a túzok ragadozó és kártékony állat, a ragadozó és kártékony állatok pedig az 1883. évi XX. törvénycikk 13. szakasza szerint bármely időben pusztíthatók: a csendőrségnek ez a feljelentése, mint tévedésen alapuló, irattárba tétetik!

A járási írnok, aki soha másra nem gondolt, mint arra, hogy a tisztviselői élet milyen keserves, s hogy jó volna valamely jobb pályára átlépni, nagyot nézett ugyan, mikor ezt a nevezetes végzést betette minden ügyek temetőjébe, az irattárba, de nem szólt semmit, csak sóhajtott egy nagyot, hogy: lám milyen nehéz az élet, hogy: immár az egykor

jámbor tűzokok is kénytelenek voltak a ragadozói pályára átlépni!

A járőrvezető úr, mikor meghallotta, hogy a bánomosi szegények öt mázsa lisztet és három mázsa szalonnát kaptak az uradalomtól, azt gondolta magában, hogy no, a főszolgabíró úr keményen rápörkölt a grófékra. A dologról azonban senkivel sem beszélt, mert nem kapott felmentést a hivatalos titoktartás kötelessége alól.

Az öreg gulyás szintén azt gondolta magában, hogy bizony a gróf úrékat jól megszófolta a főszolgabíró úr, azonban sokáig töprengett, hogy miért éppen öt mázsa lisztet és három mázsa szalonnát szabott ki a főszolgabíró úr! Utoljára is azt sütötte ki az öreg, hogy azért lett öt mázsa a liszt, mert a tűzokok öten voltak, s szalonna meg azért lett három mázsa, mert a grófék hárman voltak! Az öregnek még tetszett is, hogy a főszolgabíró úr a grófékat a tűzokoktól így megkülönböztetve őket, az előkelőbb szalonna-valutában értékelte. Beszélni azonban az öreg gulyás nem beszélt erről a dologról senkivel sem, mert folyton bántotta a lelkiismeret, hogy ő mondta meg a csendőröknek, hogy kik lövöldöztek s mit lőttek.

A gróf úrék, meg a főispán úr csakugyan sohasem kérdezték meg a főszolgabírótól, hogy hogyan intézte el a feljelentést. Úgy tettek, mintha ők semmiről sem tudnának s nehogy valaki azzal vádolhassa meg őket, hogy a főszolgabíró az ő kedvükért tussolta el a tűzok-ügyet s őket ezzel lekötelezte, a legközelebbi tisztújításnál egyáltalában nem expo-

nálták magukat a főszolgabíró mellett, aminek az lett a következése, hogy a főszolgabíró urat ifjú ellenjelöltje szépen kibuktatta hivatalából s nyugdíjba kellett mennie.

A SZÁDVÁRI SZAMÁR

„Toldi szerelme” megjelenésének esztendejében a szádvári ügyész úr karácsonyi ajándéknak ezt a remekét vette meg a feleségének. Akkoriban az állami tisztviselők legalább karácsonykor még vehettek egy-egy könyvet. A tekintetes aszszony, hiszen akkor még két cselédje volt s így lehetett ráérő-ideje, az ünnepek alatt nekiesett az olvasásnak s mikor a nyolcadik éneket olvasta, a könyvből felpillantva, így szólt az urához:

— Toldi Miklóst a barátok elhullott vízfordószamaruk helyébe fogadták be monostorukba! Bizony ez nem volt szép tőlük, amint tőletek is embertelenség, hogy a szegény rabokkal hordatjátok fel a vizet a fogházba!

Az ügyész úr, aki eddig igazán nem tartotta valami kegyetlen dolognak azt, hogy a piaci kútról maguknak a raboknak kellett a vizet a fogházba felhordaniuk, most egyszerre rájött, hogy ez csakugyan nem fér össze a mi börtön-rendszerünk humanus szellemével. Az ügyész úr ennek folytán felterjesztést tett a minisztériumba s tekintettel

arra, hogy a fogház udvarán levő kút vize orvosi megállapítás szerint az egészségre ártalmas, tekintettel továbbá arra, hogy a raboknak a piactéri kútról kell a vizet a fogházba felhordaniuk s a rabok ezen vízfordási ténykedése a város értelmisége körében immár visszatetszést szült s ez a le- tartóztatási intézmények iránti rokonszenvet káro- san befolyásolja, mély tisztelettel aziránt bátor- kodott esedezni, hogy a magas minisztérium a szád- vári ügyészséget egy vízfordó-szamar beszerzésére s megfelelő ellátására méltóztatassék kegyesen fel- hatalmazni.

A magas minisztérium az előterjesztést kegye- sen méltóztatott fogadni s a kért felhatalmazást megadta azzal, hogy a vízfordó-szamar beszerzé- sénél a szabályok pontos megtartására az ügyész- ség különös gondot fordítani szigorú kötelességé- nek ismerje.

Az ügyész úr a felhatalmazás alapján, ennek ügyszámára s dátumára pontosan hivatkozva, hir- detményt tett közzé a „Szádvári Közlöny”-ben s e hivatalos hirdetmény útján felhívta az érdekelt számartulajdonosokat, hogy az eladásra vonatkozó ajánlataikat Írásban, zárt, lepecsételt borítékokban május 17-én déli 12 óráig adják be az ügyészség iktató-hivatalába.

Az ügyészség iktatója epedve várta a zárt s le- pecsételt borítékban beadandó ajánlatokat, de bi- zony május 17-én déli 12 óráig egyetlen egy aján- latot sem adtak be.

Az ügyész urat nagyon bántotta a dolog. Órá-

kig füstölgött magában s aztán a fogházőrmestert hívatta:

—Maga praktikus ember; maga talán tudja, hogy miért nem kaptunk egyetlen egy zárt írásbeli ajánlatot sem!

— Kérem alássan, — szólt az őrmester — tudni nem tudom, de gondolni azt gondolom, hogy azért nem tevődött ajánlat, mert egész Szádvárott csak egyetlen egy eladó számár van, a benkőzugi csósz, Csige Gergely számára; Csige Gergely pedig nem olvas semmiféle újságot!

Az ügyész úr egy pillanatra elkomorodott, aztán felragyogott az arca s így szólt:

— Hát ezen még tudunk segíteni! Az előírt szabályok szerint újból közzéteszem a zárt ajánlati versenytárgyalási hirdetményt, maga pedig majd kimegy Csige Gergelyhez és megmondja neki, hogy a kitűzött időre adja be az ajánlatát!

A praktikus őrmester ez ellen nem tett kifogást, az ügyész úr a következő vasárnapon tehát másodszer is közzétette a „Szádvári Közlöny”-ben a hirdetményt s egy héttel a kitűzött határidő előtt kiküldte az őrmestert Csige Gergelyhez.

Az őrmester hosszú orral jött vissza s busán jelentette:

— Kérem alássan, Csige Gergely nem akar kötélnék állni!

— Hogyan? — kérdezte riadtan az ügyész úr.

— Nem eladó már a számára? Vagy már eladta másnak?

— Nem, kérem alássan, — mondta az őrmester. — Csige Gergely a szamarat tizennyolc forintért az államnak szívesen ideadja, de írást, azt mondja, a világ minden kincséért sem ad be semmiféle hivatalba, mert azt mondja, annak mindig az a vége, hogy perköltséget kell fizetni.

Az ügyész urat nagyon elszomorította Csige Gergely dőre magatartása és már-már aggódott, hogy a fogház számár nélkül marad. A praktikus őrmester azonban megvigasztalta:

— Kérem alássan, — így kezdte a szót az őrmester, — még megpróbálhatnánk valamit! Van a fogházban most két benkőzugi ember, akik jó ismerősei Csige Gergelynek. Ezeket kellene egy fogházörrel kiküldeni hozzá. Ezek a benkőzugi emberek, akiknek a fináncokkal történt verekedés miatt még hat-hat hónapjuk van hátra, úgy gondolom, igen szívesen biztatják majd Csige Gergelyt az írás beadására, mert ha miénk lesz a számár, ők maguk is megszabadulnak a vízholdástól!

Az ügyész úrnak nagyon tetszett a praktikus őrmester ötlete s megengedte, hogy az őrmester azt a bizonyos két rabot egy fogházörrel kiküldje Benkőzugba. A rábszélő-küldöttség egy szép napon ki is ment Csige Gergely rendületlenül megmaradt a mellett, hogy írást nem ad be semmiféle hatósághoz, ellenben a számár árát már most tizenkilenc forintra mondta!

A zárt írásbeli ajánlatok beadására kitűzött második határidő Csige Gergely csökönyösége következtében tehát eredménytelenül múlt el.

Az ügyész úr napokig kedvetlen, hallgatag volt; bár nem mondta, még a feleségére is haragudott, mert ez vetette fel a vízholdó-szamar dolgát s valószínűleg Arany Jánosra is neheztelt, hogy fráter Nikoláról verset szerzett! Négy, vagy öt nap múlva azonban csak felébredt az ügyész úr lelkében a már-már aléltan szendergő reménység s újból felterjesztést tett a magas minisztériumba. Mivel első felterjesztését „tekintettel arra” és a „tekintettel továbbá” ékesítették, most az „amennyiben”-t vette sorra s igen alaposan kifejtette, hogy amennyiben Szádvárott csak egy szamar van eladó s ennek makacs tulajdonosa azonban csak szabadkézből hajlandó tizenkilenc forintért eladni a szamarat, amennyiben továbbá a kétszeri hirdetmény által köztudomásra jutott szamárvételi szándék elejtése a helybeli értelmiség körében nagy visszatetszést keltene s amennyiben végül börtönrendszerünk szellemét az állami vételekre és eladásokra vonatkozó szabályok merevségével szemben is meg kell oltalmaznunk, — az adott esetben feltétlenül szükség van arra, hogy a magas minisztérium a szádvári ügyészséget, Csige Gergely szamarának szabadkézből való megvételére kegyesen felhatalmazni méltóztassék.

A magas minisztériumban ez a felterjesztés kegyetlen megdöbbenést méltóztatott okozni, mert ugyan, hogy adhatna a miniszter engedelmet arra, hogy zárt írásbeli versenytárgyalás nélkül, szabadkéztől, tizenkilenc forintért a szádvári ügyészség szamarat mehessen?! A megdöbbenés annál mélyebb

volt, mert a Jogtudományi Lapok az első felterjesztés kedvező elintézése után, félhivatalos sugalmazásra már megírta, hogy börtönrendszerünk cél tudatos fejlesztői korszakalkotó újítást tettek a rabok vízellátása terén.

Az igazán súlyos helyzetből egy öreg számtanácsos mentette ki előljáróit. Az öreg úr ugyanis arra gondolt, hogy mikor az állam Arábiából menlovakat hozatott, az illetékes társminisztérium a beduinoktól valószínűleg nem kért s nem is kapott zárt írásbeli ajánlatot. Nosza, átkérették a társminisztériumtól az arábiai lóvételre vonatkozó iratokat és azok alapos tanulmányozása után, erre az előzetes esetre hivatkozva, átiratot intéztek a pénzügyminisztériumhoz s hozzájárulását kérték Csige Gergely szamarának szabadkézből való megvételéhez. A pénzügyminisztérium, mely a szanalás előtti időben is vigyázott minden krajcárra, természetesen ridegen megtagadta hozzájárulását, a második nagyon megokolt átirattól azonban nagyon meglágyult a szíve s minden ebből a jövőre vonható következtetés kizárásával, kivételesen hozzájárult Csige Gergely szamarának szabadkézből való megvételéhez, azzal azonban, hogy az ügyet jóváhagyás végett a minisztertanács elé kell terjeszteni.

Az ügyet hát a minisztertanács elé terjesztették. Mikor ama boldog időknek jámbor polgárai azt olvasták az újságban, hogy a kormány tagjai minisztertanácsot tartottak, melyen a folyó ügyeket intézték el, bizony nem gondoltak arra, hogy Csige Gergely számára is ott szerepelt a folyó ügyek kö-

zött! Szerencsére, a fránya újságírók sem neszeltek meg semmit s így nem csináltak országos lármát, hogy: lám, Tisza Kálmán átkos kormányának vakmerősége már odáig fajult, hogy zárt írásbeli versenytárgyalás nélkül meg mer venni egy szamarat!

A minisztertanács jóváhagyása után a minisztérium értesítette a szádvári ügyészséget, hogy a szóban levő vízhordó-szamarat tizenkilenc forintért Csige Gergelytől megveheti.

Az ügyész úr boldog volt s az őrmesternek átadván a hivatalos tizenkilenc forintot, utasította a praktikus férfiút, hogy menjen ki Csige Gergelyhez, annak két felnőtt tanú által előttemezett nyugtájára fizesse ki a tizenkilenc forintot s valami suhancsal vezettesse be a szamarat. Az őrmester ki is ment a Benkőzugba s háromnegyed óra múlva azzal jött vissza, hogy Csige Gergely már most húsz forinton alul nem adja a szamarat, mert azt mondja, hogy a szamár ára az előbbi megbeszélések óta felment! Az ügyész úr nagyon haragudott, de hogy már egyszer vége legyen ennek a dolognak, nagymérgesen kivett a maga zsebéből egy forintot — ami akkor nagy pénz volt tisztviselői zsebekben — s oda adta az őrmesternek. Az őrmester már most nagyobb bizonyág okáért két rabbal vonult ki a szamárért. Csige Gergely ettől a nagy küldöttségtől vérszemet kapott s azt mondta, hogy a húsz forinton felül még ötven krajcárt kér, fájdalomdíjban, mivel fáj neki, hogy szamarától meg kell válnia. Az egyik rab, bizonyos Pál János

nevezetű, aki nagyon beleutálkozott már a vízhor-
 dásba s alig várta, hogy a szamár átvegye tőle s
 társaitól ezt a szerepet, engedelmet kért az őrmes-
 ter úrtól, hogy átszaladhasson a negyedik szom-
 szédba: ott lakik a komája, attól kér majd ötven
 krajcárt kölcsön s ezzel, nehogy az ország pénzéből
 legyenek az urak kénytelenek még ötven krajcárt
 kiadni, szívesen hozzájárul a szamár árához. Az
 őrmester úr megadta az engedelmet s az áldozat-
 kész rab, tíz perc múlva már megjött az ötven
 krajcárral. Csige Gergely tehát megkapta a húsz
 forint ötven krajcárt s a küldöttség elindult a sza-
 marral. Hogy az ötven krajcár fájdalomdíj meny-
 nyiben enyhítette Csige Gergely szívének a szama-
 rától való elválás miatt érzett fájdalmát, azt nem
 tudhatjuk, de hogy az elválás csakugyan fájdal-
 mas volt, az bizonyos, mert az áldozatkész Pál Já-
 nos rabtársa, az a bizonyos Portörő Péter, aki
 néminemű verekedés miatt ült, akkor, amikor a
 szamárral már kívül voltak Csige Gergely szerény
 otthonának kerítésén s Csige Gergely meghatottan
 állott a kiskapuban, nagy hirtelenséggel hozzá-
 ugrott s szó nélkül jobbról is, balról is úgy képen-
 teremtetette a szamár volt gazdáját, hogy az szinte
 megszédült s hirtelenében még káromkodni is el-
 felejtett.

Az őrmester rászólt Portörő Péterre:

— Mit pofozkodsz itt, te bicskás?!

— Hát Őrmester úr, — válaszolt Péter — na-
 megharagudtam, hogy ez a gazember így
 sarcolja az országot!

Az őrmester urat nagyon meghatotta az, hogy íme, a szádvári fogházban olyan derék rabok vannak, akik az ország érdekeit ennyire a szívükön viselik s emelt fővel, büszkén vonult be a két rabbal s a számárral a fogház épületébe.

Mivel az ügyész úr minden effélét megtiltott, az epedve várt számár minden ünneplés nélkül vonult be a számára berendezett fészerbe s másnap megkezdte hivatalos működését: egész nap hordta a vizet, két öreg kondérral a hátán; mellette egy rab lépegetett, a rab mellett meg egy fogházőr ballagott. A következő napon is így ment a dolog, még öt esztendő, tíz esztendő, húsz esztendő, harminc esztendő múlva is ugyanúgy hordta a számár a vizet. Persze más rabokkal s más örökkel. Az ügyész úr régen előlépett s elment; új ügyészek jöttek, azok is előléptek s elmentek; az őrszemélyzet tagjai is mind elmentek, ki nyugdíjba, ki a temetőbe; a rabok is mind kiszabadultak s új rabok jöttek a helyükre; a régi derék rabok fiai s unokái is megülték már a fogházat s a Csige Gergely egykori számára csak hordta, csak hordta a vizet. Egy szép napon aztán, mikor a hátára tették a két öreg kondért, az öreg számár összeesett a kút mellett. Valahogy feltápáskodott a szegény s nagynehezen felvászorgott a fészerbe.

Az ügyész úr, aki akkoriban vezetője volt az ügyészségnek, felterjesztést tett a minisztériumba s mivel az élőáratokból látta, hogy hivatali elődje annak idején a „tekintettel arrá”-t és az „amennyiben”-t már kihasználta, a „minthogy”-ot vette elő

s arra kérte a magas minisztériumot, hogy: mint-hogy a szamár munkaképtelen lett, minthogy továbbá nem remélhető, hogy némi üdülés után újra szolgálatképes lesz, minthogy továbbá felvilágosodott századunkban a rabokat vízhordásra kötelezni lehetetlen volna s minthogy végül a fogház víz nélkül nem maradhat s minthogy legvégül Szádvártott volna is egy eladó szamár, méltóztassék a magas minisztérium kegyesen megengedni, hogy az ügyészség szabadkézből új szamarat vehessen.

A minisztérium annak megállapítása után, hogy már erre volt precedens, természetesen a pénzügyminisztérium hozzájárulásával s a minisztertanács jóváhagyásával, meg is adta a kért engedelmet, azzal azonban, hogy az ügyészség előbb adja el az öreg szamarat s annak eladási árából fizesse ki az új szamár vételárát.

Az ügyész úr a miniszteri leirat ügyszámára és dátumára hivatkozva, a „Szádvári Harsoná”-ban közzétette, hogy a fogház szamarát ekkor meg ekkor a legtöbbet ígérőnek készpénzfizetés ellenében nyilvános árverésen eladják; a szamár megtekinthető a fogház épületében; az árverés megkezdése előtt pedig készpénzben vagy óvadékképes értékpapírban ennyi meg ennyi bánatpénzt kell lenni az irodában.

Az öreg szamarat, amelyet különben az egész város s az egész vármegye ismert, senki sem tekintette meg, a bánatpénzt senki sem tette le s az árverésre kitűzött időben senki sem jelent meg.

Az ügyész úr ezt természetesen bejelentette a

minisztériumnak, ahonnét azután azt az utasítást kapta, hogy ha már szabadkézből vették a szamarat, hát kivételképpen s minden ebből a jövőre vonható következtetés kizárásával, adják azt el szabadkézből!

Az ügyész úr erre utasította az őrszemélyzetet, hogy keressenek vevőt a számárra, de bizony az öreg szamár senkinek sem kellett. Az ügyész úr erről megint jelentést tett s utasítást kért a minisztériumtól, hogy mit csináljon a vén számárral?!

A szádvári ügyészségnek ez az előterjesztése a minisztériumban igen nagy fejtörést okozott. Mert a szamarat, ha az állam tulajdonában levő ingó értéknek tekintetik, valakinek ingyen ajánlékba odaadni nem szabad! Viszont, ha mint élőlény, természetbeni ellátást élvező alkalmazottnak tekintetik: a szamarat lebunkóztatni nem szabad! Az Arábiából hozatott ménlovak példája most is eszébe jutott valakinek, sajnos, azonban a szamár kérdését ezen a nyomon nem lehetett megoldani, mert, mint ezt az illetékes minisztérium pontos adataiból megállapították, az arab lovak a természet rendje szerint szépen elhullottak; csak egyet kellett leszúrni, mert eltörte a lábát. Ennek a törött lábú arab lónak az esete rövid időre némi reményt keltett a minisztériumban s felhívták a szádvári ügyészséget annak haladéktalanul való bejelentésére, hogy: az öreg szamár lába nincs-e eltörve? Az ügyészség azonban azt jelentette, hogy: a száárnak egyik lába sincs eltörve. A minisztériumban erre hozzáfogtak annak a tanulmányozá-

sához, hogy: hasonló esetben a nyugati államokban mit csináltak”?

Az öreg szamár ezalatt békén éldegélt, mintha nyugdíjba helyezték volna. Egyik esztendő a másik után suhant el; a minisztériumbeli urak, egyik a másik után, szépen elmentek, ki nyugdíjba, ki a temetőbe; lehet, hogy az akták is betévedtek a minden ügyiratok temetőjébe: az irattárba; és mivel a minisztériumból semmiféle válasz nem jött a szádvári ügyészséghez, a fogházba megint maguk a rabok hordták fel a vizet. Az ügyész úr előlépett, elment; az új ügyész úr nem igen érdeklődött a szamár-ügy iránt, az őrszemélyzet nem sürgette a dolgot, mert úgy gondolta, hogy ezeket az újkori rabokat nem árt egy kis vízfordással terhelni, mert ezek már nem olyan derék, becsületes emberek, mint a régi rabok voltak, akik közül ama bizonyos Pál János és Portörő Péter nevét kegyeletesen fenntartotta a fogházi legenda.

A vén szamarat valószínűleg csak a szanalás vetette volna ki a természetbeni ellátásból, egy szomorú napon azonban betörték az oláhok Szád-várra s azt gondolván, hogy valami nagy értékről van szó, a városbeli lovakkal s szarvasmarhákkal együtt az öreg szamarat is elrabolták. Az öreg szamár hát most ott él közöttük s amint hírlík, igen nagy becsben tartják, mert még a szamarak között is ez a szegény, immár aggkori elme gyöngeségben sínylődő vén szamár az egyetlen, akivel a rómaiak jeles utódai el tudták hitetni, hogy: ők még sokáig maradnak Erdélyben!

A PROTEKCIÓ

Vagy harminc esztendővel ezelőtt, az akkori földművelésügyi miniszter urnái kihallgatásra je lentkezett egy vidéki idősöcske irodatiszt, aki nem a földművelésügyi, hanem a kereskedelemügyi minisztérium létszámába tartozott. Úgy rémlik, valamelyik mértékhitelítő hivatalnál szolgált. Amikor rákerült a sor s a töpörödött emberke illendő hajlongásokkal a miniszter elé állott, igen meghattottan kezdte a szót:

— Egy nagyon alázatos kéréssel bátorkodom Excellenciád elé járulni s szinte nem is tudom, hogy el merjem-e mondani...

Ő Excellenciája jóságosan biztatta a meghattott embert:

— Nos, csak mondja el bátran, hogy mi a kérései!

Az alázatos kérelmező e szelíd felhívásra nagyot lélegzett s elszántan kibökte:

— Kegyelmes uram! Én az arany érdemkeresztet kérném...

Ő Excellenciájától sok mindent kértek már:

előléptetést, áthelyezést, segílyt, kedvezményt, fát, legelőt, tagosítást, telepítést, vízszabályozást, munkásházat, tenyészállatot, vetőmagot s más ilyenfélét, arra azonban nem volt eset, hogy valaki nyíltan, kertelés nélkül maga-magának kihallgatáson kitüntetést kért volna. A miniszter urat természetesen meglepte az irodatiszt váratlan kérése s mégis nyugodtan mondta neki:

— De egyáltalában, hogy gondolhatott ön arra, hogy maga-magának kitüntetést kérjen s még hozzá tőlünk, amikor ön más tárcánál szolgán!

Az öreg irodatiszt erre a meghatottságtól remegő hangon így felelt:

— Oh, kérem, nekem sohasem volt s most sincs senki protektorom. Excellenciádról mindenki tudja, hogy olyan áldott jó lélek, aki a kis embereket szívesen támogatja, hát gondoltam, hogy Excellenciád engem is szíves lesz protezsálni! Hiszen olyan bizalommal jöttem Nagyméltóságodhoz, mintha Nagyméltóságod az édesapám lenne ...

Ő Excellenciája befelé mosolyogva, nagy béketűrőssel, szelíden megmagyarázta az öregnek, hogy mindentől eltekintve, már csak azért sem avatkozhatik bele a dologba s már csak azért sem ajánlhatja kitüntetését a kereskedelemügyi miniszter úr figyelmébe, mert egyáltalában nem ismeri azokat az érdemeit, melyek a kitüntetésre méltóvá tennék.

Az öreg tisztelettel végig hallgatta a miniszter szavait, aztán olyan bizalommal, amilyennel az ember az apjával beszél, szinte felvidulva így szólt:

— Kegyelmes uram, nem az érdemeiről van itt szó! Itt arról van szó, hogy az édesanyám már kilencvenhatéves s rettenetesen boldog volna szégyen, ha hű szolgálatom jeleként az én mellemre tűzve még megláthatná az arany érdemkeresztet! Ezért kérem Nagyméltóságod támogatását!

A miniszter urat megdöbbsentette a gyermeki szeretetnek ez a ritka megnyilvánulása, de nem jött zavarba.

— Hát, az nagyon szép dolog, — így szólt, — hogy ön kilencvenhat esztendőm mamájának örömet akar szerezni, de hibás utón indult el. Az ön kitüntetésére a kereskedelemügyi miniszter úr illetékes előterjesztést tenni. Már most, ha én szólnék neki, ámbár igen jó ember, bizonyosan megnehezelné Önre, hogy ön nem őt, a saját miniszterét tisztelte meg bizalmával, hanem hozzám, az idegenhez fordult!

Az öreg irodatiszt szeme felvillant s szinte hadarva mondta:

— Belátom, igaza van Excellenciádnak! Ne is tessék a kereskedelemügyi miniszter úrnál semmit se szólni! Vegyük úgy, mintha itt sem lettem volna!

Ezzel hirtelen meghajtotta magát s olyan sietve ment ki a kihallgatási teremből, mintha attól tartott volna, hogy valamelyik ajtón hirtelen betoppan a kereskedelemügyi miniszter s ott éri őt a földmivelésügyi miniszter előtt!

László barátunk jó egy pár évvel ezelőtt, amikor most már öszülő szakállal alig-alig pelyhedzett, egyszer bement az újvári vásárra, lovat venni. A vásár előtt való estén az Arany Oroszlánban összebarátkozott egy csomó fiatal úrral s hajnalig mulatott velük. Másnap reggel aztán kiment a lóvásárba. Végig-végig sétált az eladó lovak között, de bizony nem igen talált közöttük kedvére valót. Egy pár pejlo mégis lekötötte a figyelmét. Megállott előttük és sajnálkozva állapította meg, hogy bizony mind a két lónak nagyon rossz már a lába. Amint így nézegette a különben mutatós lovakat, észrevette, hogy nagysietve arrafelé halad az éjszakai cimborák közül az, akiről csak annyit tudott, hogy Pista, de azt, hogy kiféle s miféle Pista, nem tudta.

— Szervusz, Lacikám ! — szólt mentében Pista.
— Sietek, ökröket akarok venni, hát csak annyit mondok, hogy ezt a két dögöt meg ne vedd, hiszen mind a kettőnek sincs egy jó lába!

Ezzel Pista úgy elviharzott, hogy László barátunk mindmáig azóta se látta.

László barátunk a fiatalság vidám s gondtalan éveinek elteltével buzgó munkása lett a közügyeknek, a pátriájában ellenjelölt nélkül megválasztották képviselőnek s mint mindig önzetlen, munkára kész, komoly ember, egyike lett a parlament legkiválóbb s legtiszteltebb tagjának. Valami tizenöt esztendővel aztán a képviselőházba címzetten levelet kapott Sarkady Istvántól.

— „Kedves Lacikám! — így szólt a levél. —

Arra kérlek, neveztesél ki akárhová útbiztosnak. Te olyan nagy úr vagy már, hogy ez neked csak egy szavadba kerül. En meg, elgondolhatod, nagyon rá vagyok valami hivatalra szorulva. Bízva barátságodban ölel, régi barátod: Sarkady István. U. i. Nem ragaszkodom éppen az útbiztossághoz, más hivatalt is elvállalok.”

László barátunk az ülésteremben, félfüllel az előadó beszédét hallgatva, kétszer is elolvasta a anyag előkelőséggel firkantott levelet, de sehogyszem tudta kisütni, hogy ki az a Sarkady István? Negyednap aztán a képviselőházba megint levelet hozott neki a posta, ugyancsak Sarkady Istvántól. Ez volt a levélben:

— „Múltkori levelem elküldése után jutott az eszembe, hogy mert Istvánnak írtam magamat, hirtelen talán nem fogod tudni, hogy én ki vagyok? Hát én az a Sarkady Pista vagyok, akivel egyszer Újvárott az Arany Oroszlánban olyan jól mulattál s aki figyelmeztetett arra, hogy meg ne vedd azt a két rosszlábú dögöt.”

László barátunk ezt a levelet a parlament ülés-
termében olvasta el s a protektorszerzésnek ez a fényes eseté úgy felderítette, hogy hangosan felnevetett. Az elnök rácsengetett. Hja, egykor még ilyen ártatlan kacagással sem lehetett a szónokot büntetlenül zavarni!

Az elnöki csengő éles hangját, noha kimaradt a parlamentből, László barátunk, gondolatban még most is mindig hallja. Mikor ugyanis reggelenként megkapja a postáját, mindig azzal a gondolattal

bontogatja a leveleit, hogy no, most bukkan elő valaki, aki azon a címen kéri a protekcióját, hogy éppen ott volt a parlament karzatán akkor, amikor az elnök rácsengetett a nagyságos úrra!

*

Egy szép napon fizetési meghagyást kaptam, amelyben szigorúan rámparancsolták, hogy hat koronát tizenöt nap alatt s végrehajtás terhe mellett fizessek be a banki adóhivatalba. Amennyire az írást megérthettem, valami illetékről volt szó. Minthogy én Bánkon s a kapcsolt részeken se házat, s földet, se semmit nem vettem, nem is örököltem, se semmiféle jogügyletet nem kötöttem, el sem tudtam képzelni, hogy miért kell nekem hat koronát fizetnem. Az első pillanatban, mint jó magyar ember, arra gondoltam, hogy fellebbezni fogok, a következő pillanatban azonban elhatároztam, hogy szó nélkül kifizetem a hat koronát, mert hat korona miatt én ugyan a fináncokkal nem kezdek ki! Nem tagadom, kis gyerekkoromban is jobban félttem a finánctól, mint a kéményseprőtől! A hat koronát tehát postai utalvánnyal elküldtem a banki adóhivatalnak s mikor a feladóvevényt leggondosabban őrzött értékpapírjaim (születési bizonyítvány, újraoltási bizonyítvány s hasonlók) közé eltettem, még mosolyogtam is magamban, hogy aránylag olcsón sikerült lelkem nyugalalmát biztosítanom. Rövidesen el is felejtettem az egész dolgot. Aztán körülbelül másfél hónap múlva egy nap, amikor a hivatalból délben hazamentem, a felesé-

gem már az ajtóban várt reám s halálsápadtan
 ezzel fogadott:

— Ezt még sem hittem rólad!

Noha a lelkiismeretem minden tekintetben
 egészen nyugodt volt, mégis megdöbbsentem.

— Hát mi történt?! Mit nem hittél rólam?!

A feleségem sírásra fakadt:

— Nem hittem rólad, hogy hanyagsággal
 ilyen szégyent hozzá reám s magadra. Itt volt egy
 végrehajtó meg egy becsüs s hat korona miatt le-
 foglalták a zongorát!

Mindig szegény emberek voltunk ugyan, de
 semmiféle végrehajtó sohasem járt nálunk. Az ál-
 lamhatalom e képviselőinek látogatása tehát engem
 is úgy kihozott a sodromból, hogy felüvöltöttem,
 mint valami sebzett oroszlán. A házbeliek, akik kö-
 zött, persze, híre futott, hogy nálunk a végrehajtó
 tette tiszteletét, a hangomból, kétségtelenül nagy
 örömmel azt következtették, hogy már most én ro-
 hanok s menten megölöm a pénzügyminisztert; én
 azonban megcsihadva, egy nagyon szelíd hangú,
 azt mondhatnám érzékeny levelet írtam a banki
 adóhivatalnak, melyben azíránt bátorkodtam ese-
 dezni, hogy mivel én a követelt hat koronát, noha
 ezzel nem tartoztam volna, a békesség kedvéért,
 ilyen meg ilyen számú postai feladóvevényvel,
 ekkor meg ekkor befizettem, méltóztassék a nyil-
 vánvalóan tévedésből felhívott pesti végrehajtót
 megfelelően értesíteni s engem, illetőleg a zongo-
 rámat a behajtási eljárás további folytatása alól
 kegyesen mentesíteni.

Érzékeny soraim forró kebelre találtak: néhány nap múlva nem hivatalos, hanem igen udvarias hangú magánlevelet kaptam a banki hivatal egyik adótisztjétől, Kis Károly úrtól, amelyben arról értesített, hogy ő felderítette, miszerint a hat korona kiszabása tévedésen alapult, mert az illetékezés alá vett jogügylet okmányán én csak mint előttemező tanú szerepeltem, ennél fogva a pesti végrehajtót a zongorám zár alóli feloldására már hivatalosan felhívták, a befizetett hat koronát pedig, mivel a visszafizetés kezelési nehézségekkel járna, — javamra írták!

Ha szigorúan ítéltém volna meg a dolgot, bosszankodnom kellett volna, én azonban örültem, hogy ez a kedves, szeretetreméltó s előzékeny Kis Károly úr a dolgomat ilyen simán elintézte s aznap este tíz óra után, hogy így a végrehajtók látogatásáról értesült házbeliek mind kénytelenek legyenek meghallani, teljes pedál-használattal vagy tizenöt-ször egymásután sajátkezüleg elzongoráztam azt a nótát, hogy: Nem vagyok én senkinek sem adósa... A végrehajtó körmei közül kiszabadult zongora csak úgy zengett, a feleségem mosolygott s az én lelkem is vidám és derűs volt, hiszen: olyan szép az élet, ha az embernek semmiféle pénzzel nincs baja!

Egy hét múlva aztán megint levelet kaptam Barikról; remegett a kezem, mikor felbontottam. Kis Károly úr irt megint. Körülbelül ez volt a levélben:

— „Minthogy a véletlen lehetővé tette, hogy

önnek szolgálatára lehettem, remélem: nem veszi rossz néven, ha arra kérem, kegyeskedjék nagy befolyását a pénzügyminisztériumban latba vetni, hogy a most üresedésben levő valamelyik adótárnoki állásra engem nevezzenek ki!”

Nagy befolyásomat nem igen siettem latba vetni, már csak azért sem, mert tudom, hogy az ilyen légből kapott protekció az illetékes tényezők szemében jó néhány évtized óta olyan közönséges s megunt valami, amit senki sem vesz már komolyan. Egyszer azonban, mikor véletlenül találkoztam a pénzügyminisztériumnak azzal a kitűnő főemberével, aki mint jó pásztor a nyáját, úgy ismerte a pénzügyi-tárcához tartozókat, óvatosan megkérdeztem:

— Úgy-e, van nálatok Bánkon egy Kis Károly nevű adótiszt! Milyen ember az?

— Biz az kérlek, — válaszolt barátom — a hétszázttizedik a rangsorban s egyebet sem tesz, mint protektorokra vadászik; azt hiszi a tökéletlen, hogy a protekcióval mindent el lehet érni! A protektor-fogásban azonban valóságos mester! Talán téged is megkörnyékezett már!!

Szerencsére valaki hozzánk lépett s így nem kellett a kérdésre felelnem, s én bizony nem siettem eldicsekedni azzal, hogy ez a jeles férfiú hat koronát nyilván csak azért fizettetett be velem az adóhivatalba, hogy protektorává tehessem!

A FENSÉGES ÚR CIGÁNYAI

Boldogult Józset főherceg úr, aki köztudomás szerint nagy patrónusa volt a cigányoknak, egyszer megkísérelte a vándorcigányok letelepítését azzal a szándékkal, hogy derék mezőgazdasági munkásokat fog nevelni ezekből a csavargókból. A fenséges úr bánkúti uradalmában építtetett tehát nyolc család részére egy nagy cseléd-házat s a cigányok országos fő-fő vajdája által odabiztatott nyolc szekénderék cigányt. A letelepülésre hajlandó cigányok egy szép őszi napon meg is jelentek Bánkúton, de mikor a részükre épített nagy házat megpillantották, nyomban tovább akartak állani, azt mondván, hogy ők nem tudnak csak a szekénderékban, vagy sátor alatt aludni. A gazdasági intéző úr, akire a főherceg rábízta a cigányokat, hiába próbálgatta nekik megmagyarázni, hogy nagyon jó dolog ám házban lakni, a cigányok nem hajtottak semmi szóra. Az intéző úr végül is letért az egyenes útról s négyszemközt, titokban egy ezüstkupakos tajtékpipát ígért a vajdának, ha beköltözteti népét a házba. A vajda elfogadta ezt az ajánlatot s így szólt a cigányokhoz:

— Hát hogy a fenséges úrnak kedvére tegyünk, költözzünk be a házba, de úgy, hogy a szekereket szétszedjük s bevisszük a szobákba, ott összerakjuk s a szobákban a sátort is felütjük!

A cigányok e közvetítő indítványt elfogadván, be is költöztek a házba, de minden szobában csakugyan beállították a szekeret és sátort is vertek. A vajda azt nem indítványozta ugyan, hogy az ablaküveget törjék be és az ablakfélfákból rakjanak tüzet a szobában a bogrács alá, a cigányok azonban ezt is megtették. Az intéző úr tépte a haját, de hát ennél többet nem igen tehetett, legfeljebb a fogát csikorgathatta, mert az volt az utasítás, hogy a cigányokkal úgy kell bánni, mint a hímes tojással.

A tél valahogy eltelt. A bőségesen kiadott konvencióból a cigányok jól éltek s girhes lovaik is egészen nekigömbölyödtek a maguk külön istállójában. Az intéző úr már-már reménykedett, hogy sikerülni fog a cigányokat ott tartani. Az öreg Cseresnyés, akit az intéző úr külön felfogadott cigánycsősznek, megnyugtató jelentést tett minden nap. Mikor azonban a hó eltakarodott s friss tavaszi szellők lengedeztek, a cigányok nyugtalanodni kezdtek. Az öreg Cseresnyés erről is jelentést tett az intéző úrnál:

— A cigányok nagyon bogárzanak! Úgy látszik, szeretnének már odébbállni, de attól félnek, hogy a fenséges úr megharagszik a cigányságra, ha ők ismét elszöknek! Úgy sejtem, azt szeretnék ezek a mi cigányaink, hogy: mi kergessük el őket!

— Na, azt ugyan nem érik meg! — szolt az intéző úr. — Akármit csinálnak, én ugyan nem kergetem el őket, mert akkor engem kergetne el a fenéséges úr!

Az öreg csósz jól sejtette; a cigányok csakugyan azt szerették volna elérni, hogy kiverjék őket a majorból s így ők emelt fővel mondhassák el, hogy nem rajtuk múlt a cigány telepítés sikere. A cigányok tehát, ámbár a konvencióból bőven élhettek, elkezdtek — lopni. Hiába ügylet rájuk az öreg csósz, hiába teljesített önkéntes rendőri szolgálatot minden béres, minden béresasszony s minden béresgyerek, hiába eresztették éjszakánként szabadon a láncos kutyákat, a majorbeli cselédek-től a cigányok mindennap elloptak hol egy pár tyúkot, hol egy pár libát, hol egy-egy malacot, nem is szólva arról, hogy igen sok párnának, szűrnek, vasvillának, seprűnek és más egyéb lábatlan jószágoknak lába kelt. Az intéző úr jóformán egyebet sem tett, mint a cigányok holmijai között kutatott az eltűnt dolgok után s prédikációkat tartott a cigányoknak a becsületes életről.

A cigányok egy cseppet sem méltányolták az intéző úr szelídséget, egyre hetykébben viselkedtek s mindenáron azt akarták elérni, hogy az intéző úr közülük valakit jól elverjen, mert ez jogcímet adott volna nekik arra, hogy sértődötten felkerekedhesenek. Az intéző úr azonban nem jött ki a béke tűrésből s a majorbeli cselédséget is fékentartotta, ami pedig nem volt könnyű dolog, mert a cselédség már torkig volt a cigányokkal.

Mivel a közmondás szerint a cigány nem szokta meg a szántást, az intéző úr a tavaszi szántás-vetésnél nem is foglalkoztatta a cigányokat, hanem a gazdasági utak megjavítását bízta rájuk. No, soha olyan rosszak nem voltak az utak a bánkúti uradalomban, mint akkor; ami természetes, mert soha semmiféle út nem lett jobb attól, hogy az árok partján hétszámra egy csomó cigány hever és lopja a napot.

A cigányok azonban már ezt a munkát is sokallották s ha nyíltan nem is zúgolódtak, a szép tavaszi időben nagyon meresztették a szemüket a felé a már lombosodó fasor felé, mely a két-egyházi országút mellől integet feléjük. Ezek az integetések nagyon megzavarták a cigányokat s egy langyos éjszakán a szabadságot jelentő országút hívogatásának nem bírván ellenállni, főherceget, intézőt, csőszet s mindent feledve, felszedték a satorfát s útnak akartak eredni.

Az öreg Cseresnyés éjféltájban bezörgetett az intéző úr hálószozája ablakán:

— Tekintetes uram! Szökni akarnak a cigányok!

Az intéző úr kipattant az ágyból, magára kapta a ruháját s rohant a cigányaihoz. Éppen idejében érkezett: a cigányok csakugyan indulófélben voltak. Az intéző úr most sem ütött közibük, hanem szép szelíd szóval a lelkükre beszélt. A fenéges úr jóságának emlegetése most is használt: a cigányok szánták-bánták, hogy majdnem méltatlanná tették magukat s az egész cigányságot nagy

pátrónusuk jóindulatára s alázatosan fogadkoztak, hogy ezután veszteg maradnak.

Az intéző úr megdicsérte az öreg Cseresnyést éberségéért, de a lelkére kötötte, hogy ezután még jobban vigyázzon a cigányokra.

— Ha megint észreveszi kend, hogy a cigányok szökni akarnak, ne csak engem keltsen fel, hanem hozzám jövet lármázza fel a béreseket is, mert megeshetnék, hogy mialatt kend engem költsöget, azalatt a cigányok elszelelnek. Megértette kend?

Az öreg Cseresnyés persze, hogy megértette az intéző úr parancsát. Az öreg ugyan sejtette, hogy a majorbeli cselédség nem nagy lelkesedéssel fogja ezeknek a tolvaj cigányoknak a lefülelésében őt segíteni, de hát erről nem szólt az intéző úrnak, mert: ami parancs, parancs!

A kukoricakapálás idején az intéző úr érkezettnek látta az időt arra, hogy a cigányokat már most szépszerével rákapassa a gazdasági munkára, kiharcolta tehát őket az egyik kukoricatáblára s ott maga mutatta meg nekik, hogyan kell kapálni. A munkába állított cigányok egy óra hosszáig csak kapáltak, de egy óra múlva már mind fájlalta a derekát. Az intéző úr azonban úgy tett, mintha nem vette volna észre a cigányok sóhajtozását és nyögését s további munkára buzdította őket. A cigányok tovább kapáltak, de már ebben a munkában nem volt köszönet.

— Nézd el már! — szólt az egyik cigány. — Ez a kukorica úgy megnőtt, mintha el akarná

hagyni a többit! Majd adok én neked, te szemtelen!

Ezzel a cigány kapójával kivágta a törekvő, szép kukoricát.

Egy másik cigány meg egy satnya kukorica láttára így szólt:

— Ez a nyavalyás úgy elmaradt a többitől, hogy úgy se érné már utól őket!

Ez a cigány meg kivágta a gyengébb kukoricát. E példát követve a cigányok, ahelyett, hogy megkapálták volna, jobbadán kivágták a kukoricát.

Az intéző úr most sem pofozott meg egy cigányt sem, hanem buzdító beszédet intézett hozzánk s buzdította őket arra, hogy a fenséges úrnál, jóltevőjüknek ne csináljanak kárt, inkább azon legyenek, hogy jóságát jó munkájukkal s jó viselkedésükkel meghálálják. A vajda erre mély meghatottsággal előlépett s így szólt:

— Belátjuk, hogy igaza van a tekintetes úrnak, de nagyon fáj a derekunk ettől a parasztnak való kapálástól! Talán ma pihenhetnénk, aztán holnap már majd jobban bírjuk!

Az intéző úr mit tehetett volna egyebet, abba hagyta a munkát, a cigányok visszamentek a majorba, behúzódtak a házba s a szobában levő szekerekben és sátrak alatt egész nap nyögtek a derékfájás miatt.

Másnap hajnalban az öreg Cseresnyés bezörgetett az intéző úr hálószobája ablakán:

— Tekintetes uram! Megszöktek a cigányok!

— Hogy-hogy ?

— Bát éjfél előtt kihordták a szekereket a házból, egy-kettőre összerakták, aztán kivezették a lovaikat az istállóból...

Az intéző úr éktelen haragra lobbant:

— Hát ha látta kend, hogy szökni akarnak, miért nem szólt kend! Miért nem lármázta fel a béreseket s az egész majort?!

Az öreg csősz nyugodtan felelt:

— Fellármáztam én, tekintetes uram, a béreseket, utasítottam is őket, hogy fogják meg a cigányokat, de bizony a béresek nem a cigányokat fogták meg, hanem engem fogtak le és bezártak a szerszámos-kamrába, nehogy a tekintetes úrnak megjelentessem, hogy: szöknek a cigányok!

Az intéző úr a szélrózsa minden irányában lovasembereket nyargaltatott, de bizony hasztalanul kerestette nyomtalanul eltűnt cigányait, akik rajongással szerették és tisztelték ugyan nagy patrónusukat, de a parasztnak való kapálásra még a fenséges főherceg úr kedvéért se tudták rászánni — a derekukat! A cigányok különben azzal mutatták meg hódolatukat, hogy semmiféle uradalmi tulajdont nem vittek el. Az intéző úrtól azonban a szökéskor három süldő közül kettőt elloptak. Így álltak bosszút azon a vérlázítóan szelíd emberen, aki miatt ők lesznek kénytelenek a történelem ítélőszéke előtt a cigánytelepítés sikertelenségéért a felelősséget viselni.

RÉGI ESET, ÚJ FELFEDEZÉS

Minthogy akkoriban Szarvasnak még nem volt vasútja, hatodik gimnazista koromban, a húsvéti szünidő utolsó napján két diáktársammal kocsin indultunk Csabáról Szarvasra. Tudtuk ugyan, hogy a tavaszi nagy esőzések miatt rossz az út, de mégis arra számítottunk, hogyha reggel hat órakor elindulunk hazulról, uzsonnaidőre bizonyosan bejutunk Szarvasra. Rosszul számítottunk. Az országút olyan rettenetesen rossz volt, hogy dél lett, mire a szentmiklósi csárdához értünk. András, a mi kocsisunk, aki elsősorban nem a diákok, hanem a lovak érdekét tartotta szem előtt, itt nagyobb pihenőt akart tartani, én azonban egy kötelességtudó hatodik gimnazista komolyságával erősködtem s tovább indultunk. András nem igen hajkurászta a lovakat s bizony reánk szakadt az este, mire a kondorosi csárda udvarára behajtottunk. Lovaink olyan fáradtak voltak, hogy szó sem lehetett arról hogy nekivágjunk a sötét éjszakának. Kénytelen-kelletlen megháltunk hát a híres kondorosi csárdában. Sem a gulyát, sem a ménest, sem

a csárdabeli szép asszonyt nem láttuk. Az öreg bojtár helyett egy keszeg vigéc spriccerezett az ivóban, akitől a korcsmárosnak igazán nem kellett féltenie az ő Szálíját.

A bolhák és egyéb más vérszopó vadállatok miatt olyan keserves éjszakánk volt, hogy ámbár semmiféle diák sem szeret korán kelni, négy óraker már talpon voltunk s indultunk tovább, azt remélve, hogy nyolc órára mégis csak beérünk Szarvasra. András kocsis nyilván azért, mert látta, hogy ez úgy is hiábavaló lenne, most sem igen nógatta bágyadt lovainkat, melyeknek szemmeláthatóan nem tetszett annak az igazságnak újból való keserves megtapasztalása, hogy: ott, ahol a jó búza terem, tavasszal és ősszel kegyetlenül rossz az út. Éppen délre harangoztak, mire beértünk Szarvasra.

Másnap reggel jelentkeztem az osztályfőnökömnél, elmondtam utazásunk történetét. M. tanár úr belátta, hogy itt vis majorról van szó s ezt egy-napi mulasztásom igazolásául, szó nélkül elfogadta.

A délelőtti tízperces szünetben felkerestek úitársaim, akik mind a ketten a nyolcadik osztályba jártak.

— Nos, mit kaptál! — kérdezték.

— Semmit! — feleltem önérzetesen. — M. tanár úr belátta, hogy nem én vagyok az oka a mulasztásnak, hát igazoltnak vette a mulasztást!

Társaim lelkéből felhördült a méltatlankodás:

— Disznóság! Bennünket a mi osztályfőnökünk igazolatlan mulasztásért egy-egy órai elzárásra ítél! Hát igazság ez?! No, majd megjelentjük

neki, hogy a te mulasztásod M. tanár úr igazolta s így talán ő is elengedi a büntetésünket!

Hogy barátaim mit mondtak az osztályfőnöknek, azt nem tudom, de azt tudom, hogy M. tanár úr másnap reggel magához hivatott s így szólt hozzám:

— Nézze, kérem, egy kis baj van! C. tanár úr reám szólt, hogy én miért nem büntetem meg önt a mulasztásért, holott ő az ön két földijét egy-egy órai elzárásra ítélte. Ön tudja, hogy C. tanár úr milyen ideges ember; én mint fiatalabb, nem akarok vele újjathuzni s nem is szálltam vele vitába. Azt gondoltam, hogy én majd ezt a dolgot önnel intézem el. Nos, hát arra kérem, ne vegye rossz néven, de én a tegnapi határozatomat visszavonom s ezennel elítélem önt egy órai elzárásra. Remélem, mint komoly ember, ön megérti, hogy itt magasabb tekintetek követelik azt, hogy ön is büntetést kapjon. Elvégre egy dologban csak egyféle igazság lehet!

Mint komoly ember megértettem, hogy a tantestület békéje s az igazságszolgáltatás jó hírneve érdekében nekem ülnöm kell egy órát, a délelőtti előadások után nyomban jelentkeztem tehát a pedellusnál s becsukattam magam egy órára. Fogságom első negyedórájában kitűnően éreztem magamat: határozottan felemelő érzés az, ha az ember az igazság szent nevében magasabb köztekintetek miatt ártatlanul ül. A második negyedóra is eltelt baj nélkül, mert nyugodtan cigarettáztam, hiszen bizonyos lehettem abban, hogy büntetésem kitöl-

tése előtt sem valamelyik tanár úr, sem a pedellus nem nyitja reám az ajtót. Fél óra múlva azonban már kezdtem érezni, hogy ki vagyok rekesztve az emberi társadalomból, hogy rab vagyok s hogy ártatlanul szenvedő mártír vagyok ! Mondhatom, igazán fellélegzettem, mikor a pedellus kitárta előttem börtönöm ajtaját. De bármilyen örömmel léptem is vissza a társadalomba, az nagyon fájt, hogy a szokás által szentesített szigorú szabályok értelmében az ítélet végrehajtásáért egy hatost kellett fizetnem a pedellusnak.

Másnap reggel nagy örvendezéssel kerestek fel volt útitársaim.

— Hát mégis van igazság! — ujjongtak. — C. tanár úr, mikor tegnap elébe járultunk, haragosan kikergetett bennünket, ma azonban jobb kedvvel ébredt s éppen most mondta, hogy törli a büntetést s elfogadja a mulasztás igazolását!

Elhalványodtam: hát ha C. tanár úr magasabb tekintetéből elengedte pajtásaim büntetését, miért ültem én szintén magasabb tekintetek miatt, egy órát?! Lázongó lélekkel rohantam M. tanár úrhoz s lihegve mondtam el neki, hogy G. tanár úr elengedte a nyolcadikosok büntetését! M. tanár úr egy darabig izgatottan tépdeste a szakállát, aztán összeszedve magát, így szólt:

— C. tanár úr tegnap olyan haragos volt, hogy nem tételezhettem fel róla, hogy az ön útitársainak büntetését el fogja engedni, ennél fogva az egyensúly helyreállítása érdekében nekem kellett önt megbüntetnem, de ha C. tanár úr ma elengedte

azok büntetését, ön pedig tegnap le is ülte az egy órát, nincs más megoldás, mint az, hogy már most C. tanár úr vonja vissza a mai határozatát s az ön ütitársai is üljék le az egy-egy órai büntetést!

A hatodikban nem tanultam ugyan még logikát, M. tanár úr okoskodása azonban egy kicsit furcsának tetszett nekem, mert nem igen tudtam megérteni, hogy ha az egynapi mulasztásnak egyáltalában nem mi voltunk az okai, miért kell az igazság szent nevében mind a hármunknak ártatlanul büntetést kapnunk V. M. tanár úr nem volt kíváncsi az én véleményemre, hanem egyenesen bement C. tanár úr szobájába. M. tanár úr jó idő múlva igen kipirosodva jött ki O. tanár úr szobájából s a folyosó végébe félrehúzva, így szólt:

— Az öreg úr hajthatatlan! Azt mondta, hogy reám való tekintettel egyszer megváltoztatta az ítéletét, de másodszor senkifia kedvéért sem változtatja azt meg! Még neki állt feljebb s a szememre hányta, hogy miért nem mondtam meg neki, hogy az ő kedvéért én önt megbüntettem, mert azzal, hogy ezt idejében nem mondtam meg neki, hát szinte én ugrattam be abba, hogy ő viszont az én kedvemért s a saját tanítványainak büntetését elengedje! Mivel O. tanár úr nem enged, hát nem tehetünk egyebet, mint azt, hogy én az osztálykönyvből törölöm az ön büntetését s mulasztását újra igazoltnak jegyzem he. Ami pedig azt illeti, hogy ön leülte az egy órai büntetést, hát vegyük úgy, mintha semmi sem történt volna!

Mivel mást úgy sem tehettem volna, kényte-

len-kelletlen megnyugodtam M. tanár úr ítéletében s ennek alapján ma is büntetlen előéletűnek valom magamat, holott egy órát nemcsak, hogy ültem, hanem arra az ülésre tíz krajcárt rá is fizettem, ami akkor igen nagy pénz volt, mert hét krajcárért az ember egy kis pakli rétháti dohányt kaphatott, a gimnázium kapuja előtt székelő kofa pedig három krajcárért olyan édes túroslepényt adott, hogy az a diák, aki kellő gyakorlat után megtudta különböztetni a legyet a mazsolától, vagy aki az ilyen kicsiségekkel nem törődött, igazán félnapra jóllakhatott egy-egy darabbal...

... A minap egy társaságban, ahol éppen a bírói tévedésekről volt szó, elmondtam ezt a történetet s fölvettem azt a kérdést, hogy voltaképpen, hogyan kellett volna hát ezt a dolgot annak idején igazságosan elintézni! Abban az egész társaság egyetértett, hogy csakugyan ártatlanul ültem egy órát, egyebekben azonban hatan hatféleképpen vélekedtek. Az egyik azt mondta, hogy ha már engem bezártak, a másik két diákot is be kellett volna zárni; a társaság egy másik tagja azt tartotta, hogy az ingadozó M. tanár urat kellett volna bezárni; a harmadik ezzel szemben azt vitatta, hogy a makacs C. tanár urat kellett volna bedutyizni; viszont negyedik barátunk amellet kardoskodott, hogy mind a két diákot és mind a két tanár urat meg kellett volna büntetni. Ötödik barátunk odáig ment, hogy András kocsist és a lovakat ítélte volna elzárásra. Pali bátyánk pedig, aki akkor is ellenzéki maradt, mikor a pártja kor-

mányra jutott, azzal állt elő, hogy: azért, mert az azóta megépült szarvasi vasutat, vagy a csaba—szarvasi állami műutat idejekorán nem csináltatta meg, igazság szerint az akkori kormányt kellett volna bezáratni!!

Az meglehet, hogy a keresztretjvények megfejtésében élesre köszörült elmék ki fogják találni, hogy az én esetemben igazság szerint annakidején mit kellett volna tenni, a mi baráti körünk azonban sehogysen tudta ezt eldönteni. Tanakodásunk azonban nem volt hiábavaló, mert e közben felfedeztünk olyan valamit, amivel minden magyarok sok kedves órát szerezhetnek maguknak! Pali bácsinak az a véleménye ugyanis, hogy az én diákorombeli kormányt kellett volna bezáratni, úgy felvillanyozta az egész társaságot, hogy aztán valami csodás meleg egyetértésben egész este az akkori kormányt szidtuk s az ócsárlásban kéjelegve rájöttünk arra, hogy ámbár a mai kormányt szidni sem utolsó multság, a régi kormányok szidásában mégis sokkal nagyobb, zavartalanabb s fenköltebb gyönyörűséget találhatunk, mert ha az éppen hatalmon levő kormányt szidja, valami kellemetlen belső szózat minduntalan arra figyelmezteti az embert, hogy a holnapi nap eseményei, vagy az eljövendő idők esetleg mégis ennek a mostani kormánynak adhatnak igazat, ha ellenben valamelyik régi kormányt szidjuk, attól a nagy érzéstől dagadhat a keblünk, hogy: mi immár a Történelem ítélőszékében ülünk, Klió a mi szavunkat lesi s azt jegyzi fel! És, tessék elhinni, ebben a mai szo-

morú világban igazán kellemesebb, ha az ember azt érzi magáról, hogy Utókor és Történelem, mintha azt kénytelen tudni, hogy csak: kortárs és politikus-csizmadia !

NYÁRI EMLÉKEK

Az egyik öreg diófáknak néhány ága egészen kihajlik az utcára, a hová én a vadszőlővel befutatott verandáról jóformán láthatatlanul kilátok. A vén diófa, mintha jó példával akarna előljárni, minden esztendőben legkorábban érleli meg gyümölcsét: az idén augusztus vége felé már potyogtatta az érett diót.

Kopp! Egy szem dió lepottyant s legurult az utca közepéig. Néhány pillanat múlva arra totyogott egy kis pendelyes parasztyerek; észrevette a diót, óvatosan körülnézett, bepillantott a rácsos kerítésen s mert senkit sem látott az udvaron, hirtelen lehajolt, felkapta a diót s úgy elszaladt vele, mintha — kergette volna valaki. Lám! — gondoltam magamban — a rossz lelkiismeret még az ilyen öklömnyi gyereket is meghajkurássza!

Valami kis szél támadt s egy kicsit megrázta az öreg diófát. Kopp! Kopp! Két szem dió megint lepottyant, s megint legurult az utca közepére. Egy kis idő múlva pesti kirándulók sétáltak el a házunk előtt; közülük egy fiúcska észrevette a földön

heverő két diót és felvette. A kirándulók tovább sétáltak, a fiúcska mamája azonban megállt s rászólt a gyerekre:

— Add ide, lelkem, azt a két diót. Bepiszkolod velük a kezedet!

A szófogadó kis fiúcska odaadta a két diót a mamájának, a ki a társaságtól elmaradva, feljött egészen a mi kerítésünkig. No — gondoltam — ez aztán a derék asszony: bedobja a két diót az udvarra s így mutat jó példát fiacskájának!

A jó mama, mikor már egészen a kerítésig ért, fel is lendítette a jobbkarját, oh, de nem azért, hogy a két diót bedobja, hanem azért, hogy leszakítsa azt a másik két diót, melyek az egyik lehajló ág végén, úgy látszik, nagyon csábítóan fityegtek feléje. A jó mama a négy diót egy szempillantás alatt elsülyesztette retiküljébe. Hogy a jó mamát legalább egy kicsit zavarba hozzam, előrehajoltam a vadszőlő mögül. A jó mama meglátott s mindjárt tisztában volt azzal, hogy én elejétől kezdve láttam az egész dolgot. Azt hittem: legalább is elpirul és elsiet. Nem, a jó mama hátraszólt a fiacskájának:

— Gyere csak ide, lelkecském: nézd milyen gyönyörű ez a kis kert! Milyen szépek a rózsák!

A jó mama lélekjelenléte annyira megdöbbenett, hogy csendesen visszahúzódtam a vadszőlő mögé, — de még aznap levertük a diót arról az öreg fáról, melynek némelyik ága egészen kihajlik az utcára.

Ha a szomszédasszony szemet szór a kamra ajtaja előtt az apró jószágnak, mindig nagy háborúság van az udvarán. Minden tyúk, csirke, kacsá irigykedve azon van, hogy a másikat elüldözze; a verebeket és a galambokat egyesült erővel ijesztgetik; aztán a veszekedők közé rúgtat a konyhás malac s még a kakast is megfélemlíti. Az etetés ilyenformán valóságos lármás harc mindig.

A minap a szomszédasszony búzát mosott, s a tiszta búzát szépen, gondosan szétterítette az udvar közepén egy nagy ponyvára, s nehogy az aprójószág kárt tegyen benne, a ponyva mellé örnek egy nagy ostorral odaültette a kis fiát. A gyerek egy darabig híven teljesítette kötelességét, azonban valami tarka pillangó libegett át az udvaron s a gyerek, csapot-papot felejtve, utána szaladt a kertbe. A tyúkok, csirkék, kacsák, verebek s galambok egy pillanat múlva mind a ponyván voltak, a malac is előrúgtatott s beállott a ponyva kellős közepére. Néma, síri csend borult az udvarra! A tyúkok, csirkék nem pittyeregtek s nem ijesztgették a galambokat; a galambok sem csipkedtek a verebek felé; a máskor mindig kellemetlenül hangoskodó kacsák, mintha félhivatalosan agyoncáfolt légből kapott koholmányok lettek volna, mind elnémultak s mitsem törődve a kakással, s a malaccal, nagy csendben ették a búzát. Nehogy a közös bűnben így egyetértő és összebékült társaság nagyobb kárt tehessen, átkiáltottam a szomszédasszonynak. Mire a szomszédasszony előjött, az én kurjantásomra a bűnösök már szét-

rebbentek és szétszaladtak. A malacnak azonban volt annyi esze, hogy a kakas után rúgtatva, egyik tollat elkapott annak a farkából, mintha ezzel akarta volna a gazdasszonya előtt bizonyítani, hogy a maga részéről helyteleníti azt, a mi történt és ő csak azért eszegetett valamicskét, mert abból, hogy a baromfiudvar hivatott előljárója, a kakas is ott volt a ponyván, azt következtette, hogy: nem járnak tilosban!

*

Szabó néni sohasem koldul; minden hónapban kétszer, háromszor végiglátogatja az ismerős házakat, elpanaszolja a maga s a világ nyomorúságát és szerényen elfogadja azt, a mit kéretlenül adnak neki.

A nyáron sokat panaszkodott az eső miatt.

— Kilencvenegy éves vagyok, de még ilyen esős nyarat nem értem! Az idén sokszor eszembe jutott a Dorka néni öreg könyve, a mibe az a jövendölés volt, hogy egyszer megint annyi eső lesz, hogy a völgyek mind megtelnek vízzel, a fenevadak felmennek a hegyekre, de az emberek nem menekülhetnek oda, mert aki ember fölmászik, azt széttépik és összemarcangolják; így hát az emberek mind elvesznek a völgyek vizében és nem marad meg más, csak a fenevadak!

Szerettem volna megtudni, hogy milyen könyvből olvasta ki Dorka néni ezt a jövendölést. Szabó néni azonban ezt sehogyssem tudta nekem megmondani.

— Nem tudom én, urain, hogy micsoda könyv volt az, csak azt tudom, hogy nagyon ócska, öreg könyv volt s Dorka néni nagyon hitt neki s azért imádkozott mindig, hogy meg ne érje azt a jövendőlt rettenetes időt! Én is azért imádkozom, hogy ne legyen ennyi esőnk, mert a fenevadak immáron fent vannak a hegyeken.

És Szabó néni szomorúan elnézett a határ folyónak megtette Ipoly túlsó partja mentén szomorkodó, egykor magyar hegyek felé...

*

Szepe hazafelé hajtotta a kecskéket. A mi házuk előtt rászólt egy cimborája:

— Te Szepe, úgy-e, tegnap tilosban találtak a kecskével, mii!

— Bizony, tilosban találtak!

— Látod, most az apádat meg fogják büntetni s az apád majd megver téged!

— Már megvert!

— Úgy kell neked! Miért nem vigyáztál!

— Hát vigyáztam! De hiába vigyáztam!

— Vigyáztál! Rosszul vigyáztál! Hát hogy lehet valaki olyan csacsi, hogy mikor tilosba megy, akkor is rajta hagyja a csengőt a kecskén?! A csengő árult el! Máskor, ha tilosba mentek, vedd le a csengőt!

Kihajoltam a verandáról, hogy az új nemzedéknek vájjon melyik tagja oktatja így Szepe. Hát Franci volt a tanácsadó: a csősznek a fia!

Szent István napján a cigányok házról-házra járnak muzsikálni. Hozzánk is bejönnek, megállnak a veranda alatt s rázendítenek. — Valami rettenetes újmódi táncdarabot játszanak kegyetlenül rosszul. Az öreg bőgőst kivéve, csupa sihederből áll a banda. A mint rápillantok az öregre, megismerem, hogy valamikor régen abban a jó bandában játszott, mellyel valaha olykor-olykor hajnalig is el-elmuzsikáltattuk magunkat. Az öreg bőgős a szemembe néz, aztán szomorúan a banda felé int a fejével, mintha azt mondaná, hogy tetszik látni, nem lehet ezekkel semmire sem menni!

Mikor elfelé kászálódnak a cigányok, visszaintem az öreg bőgőst s megkérdem:

— No, öreg, hát mi van a régi bandával! Összevesztetek? Szétmentetek?

— Bizony mi, uram, nem vesztünk össze, de szétmentünk, mert ha együtt voltunk, mindig a régi időket emlegettük s ezeket az újmódi nótákat megtanulni szégyelltük egymástól! Aztán öten ötfelé mentünk: így nem emlegetjük a régi időket s ezek előtt nem szégyelljük, hogy mi is megtanuljuk ezeket a rettenetes új nótákat. . .

Lám, a vén cigányok kitalálták, hogy: hogy mentheti át magát a régi világból való ember ebbe a furcsa új világba!

TÉVES KAPCSOLÁS

A minisztérium távbeszélő-központjában Márta kisasszony mindig nagyon ügyelt arra, hogy az államtitkárt téves kapcsolásokkal ne zavarja. Jó ideig nem is történt semmi tévedés. Egy délelőtt azonban mikor a hívójelre felvettem a hallgatót, valami bájos női hang így zengett felém:

— Gergely úr, ön van ott ?

— Nem, kérem! — feleltem udvariasan —
Téves! Tessék várni majd átkapcsolatom!

Ezzel a házitelefonon felszóltam Márta kisasszonynak, hogy a városi-vonalat kapcsolja át az irattárba, mert nem velem akarnak beszélni, hanem Gergely úrral, az iroda-segédttel.

Márta kisasszony bocsánatot kért a tévedésért s átkapcsolta a vonalat.

Másnap délelőtt telefonon megint megkérdezett egy bájos női hang, de nem a tegnapi:

— Gergely úr, ön az?!

— Nem — feleltem még mindig udvariasan —
Téves! Tessék várni, majd átkapcsolatom!

A házitelefonon megint felszóltam Márta kis-

asszonyoknak, hogy a városi-vonalat kapcsolja át az irattárba, mert-nem engem keresnek, hanem Gergely urat keresik.

Márta kisasszony megint bocsánatot kért s teljesítette felhívásomat.

Harmadnap délelőtt egy harmadik bájos női hang zengett felém:

— Gergely úr, ön van ott!

— Nem! — feleltem most már kevésbé udvariasan — Téves! Átkapcsoltatom!

A házitelefonon megint felszóltam Márta kisasszonynak:

— A városi-vonalat kapcsolja át az irattárba! Gergely úrral akarnak beszélni! És kérem, ügyeljen egy kicsit jobban! Három nap alatt háromszor kapcsolt tévesen!

Úgy látszik Márta kisasszony csak arra várt, hogy egy kicsit dorzanyosabb hangulatban találjon, mert most megszólalt s csak úgy dőlt belőle a szó:

— Bocsánatot kérek, de ezt már igazán nem lehet kibírni! Folyton Gergely urat keresik a telefonon! Igaz, hogy nőtlen ember, de még sem járja, hogy egyszerre három nővel barátkozik! Ezekkel telefonál egész délelőtt! A találkozásokat beszél meg! Már szinte szédülök attól, hogy folyton őt keresik!

Márta kisasszony szavaiból és hangjából megértettem, hogy ő szándékosan kapcsolta velem össze Gergely úr ideáljait, azért, hogy így leleplezhesse a Don Jüant! Megvallom engem is bosszan-

tott, hogy az irodasegédtsízt úr a hivatalos órák alatt a hivatalos telefonon bonyolította le szerelmi ügyeit, ezért aztán mikor Márta kisasszony azt gondolta, hogy immár kellőképpen befeketítette előttem Gergely urat s elhallgatott, így szóltam:

— No, majd lekapatjuk az úrfít az ilyen beszélgetésekről!

— Bizony kérem éppen ideje lesz már ! — mondta Márta kisasszony.

E beszélgetés befejezése után arra gondoltam, hogy majd bekérem a segédhivatali igazgatót s megmondom neki, hogy Gergely úrnak mossa meg a fejét, de valaki bejött hozzám s bizony én aztán, fontosabb dolgom is lévén, megfeledkeztem Gergely úr megmosdatásáról.

Márta kisasszony mikor én azt mondtam neki, hogy majd lekapjuk az úrfít a telefonálgatásról, a többes számot nyilván úgy értette, hogy majd mi ketten, ő meg én, fogjuk Gergely urat rendre kapatni. Ennélfogva másnap Gergely lovag egyik hölgyét szántsándékkal megint velem kapcsolta össze. Az az ifjú segédfogalmazó, aki beteg titkáromat helyettesítette, az aláírni való tisztázatokkal éppen akkor jött be hozzám, mikor a telefoncsengő megszólalt s a három közül a legbájosabb női hang megkérdezett:

— Kedves Pali, maga van ott?

— Nem kérem! Kit méltóztatik keresni!

— Gergely Pál fogalmazó urat!

Valami kaján gondolat futott át az agyamon s arra gondoltam, hogy hiszen a hivatali életben

is helye lehet a bonyodalmakat áttörő költői igazságszolgáltatásnak s ha az irodasegéd-tiszt úr a hölgyek előtt miniszteri fogalmazónak adhatja ki magát, hát én meg megtehetem őt, a legényembert, férjnek s többszörös családapának! A Palit kereső hölgynek tehát ezt mondtam:

— Kérem, Gergely Pál úr egy órával ezelőtt hazasietett. Az anyósa ugyanis ide telefonált, hogy a feleségének fia született. Gergely úr nagyon örült, mert az első gyermekük: leány!

A hölgy ijedten belesikoltott a telefonba, aztán elhallgatott. A telefonból különben valami kuncugó nevetést hallottam: nyilván Márta kisaszony nevetett, aki bizonyosan kihallgatta ezt a beszélgetést is. Az ifjú segédfogalmazó meg álmélkodva nézett rám.

— Nem érted? — kérdeztem.

Minthogy a titkároknak mindent meg kell érteniök, még azt is aminek semmi értelme sincsen, az én kedves fiatal barátom ebben a nehéz helyzetben sem feledkezve meg arról, hogy kariert csak az csinálhat, aki előljáróinak titulusát egy mondatban háromszor is felelemleti, zavar-tan így dadogott:

— Bocsánatot kérek, Kegyelmes uram, de nem értem; hiszen ha Excellenciád Gergely irodasegéd-tisztről méltóztatott beszélni, Nagyméltóságod, tévedni kegyeskedett, mert — ne méltóztassék rossz néven venni, — Gergely nőtlen, teljesen nőtlen, a legnagyobb mértékben, egészen, s tökéletesen nőtlen . . .

Mialatt az elem adott tisztázatokra odafirkantottam a nevemet, röviden s velősen elmondtam fiatal barátomnak az előzményeket s azon reményemnek adtam kifejezést, hogy már most ez a hölgy az első találkozáskor a szemébe ugrik majd Gergely úrnak s megtépi a haját. Ez lesz a büntetés azért, hogy az úrfi a hivatalos órák alatt a hivatalos távbeszélőn három hölgynek udvarol, egyszerre!

A költői igazságszolgáltatásba vetett hitemben nem is csalatkoztam. A segédfogalmazó úr a tisztázatok aláírása közben már másnap, tiszteletteljesen mosolyogva, azt újságolta, hogy Gergely lovag csakugyan össze-vissza karmolt arccal jött be a hivatalba, az irattárban halálra kereste azt az embert, aki ő róla tegnap azt mondta, hogy nős ember s tegnap született meg a második gyerek s mivel pedig az irattárbeliek közül senkisé tudott a dolgról, Gergely úr nagy dühösen felrohant a telefonkezelők szobájába . . .

Aztán bizony én nem igen hallottam se Márta kisasszonyról, se Gergely úrról. Olyan nehéz idők szakadtak ránk, hogy ilyesmikkel nem törődhetünk. Minden erőnk megfeszítésével szinte lehetetlen feladatokat kellett megoldanunk! Szidtak is bennünket mindenfelé, mint a bokrot; de azért elismerésben sem volt hiány. Például, a főváros urai mikor nagyon nagy bajok voltak a közellátással és mi készségesen segítettünk rajtuk, nagy előzékenységgel engem is biztosítottak arról, hogy majd dísz-sírhelyet kapok, sőt közülök éppen az,

aki azóta el is foglalta a maga dísz-sírhelyét, biztatott is, hogy válasszak ki magamnak előre valami szép egészséges helyet! Persze, mint szerény ember nem siettem a városi urakat a szavukon fogni s nem feküdtem bele a dísz-sírhelybe, hanem dolgoztam addig, amíg a mi időnk el nem múlt s akkor aztán szépen, csendesen elbúcsúztam a közszolgálattól.

A nyugalom esztendeiben sokszor gondoltam azokra, akiknek léikéből az én emlékezetem utódomnak hivatalba lépése napján mindjárt kifakult, valahányszor többet köhögtem a kelleténél arra is gondoltam, hogy mert a voltra s a múltra a főváros sem ad semmit, már most nyilván kima radok a dísz-sírhelyből, — Márta kisasszonyra s Gergely úrra azonban igazán sohasem gondoltam, ami voltaképpen nem csoda, hiszen Márta kisasszonynak csak a hangját ismertem s Gergely úrral meg alig-alig volt személyes találkozásom.

Ma egy hete aztán beállított hozzám Gergely úr!

— Egy alázatos kérésem volna! — kezdte a szót igazán váratlan vendégem.

— Szívesen állok szolgálatára — mondtam — de megvallom nem is sejtem, hogy miről lehet szó.

— Oh, uram — rebegte meghatottan Gergely úr — Mi önnek köszönhetjük boldogságunkat.

— Hogy-hogy?

— Úgy, uram, hogy ezelőtt éppen tíz esztendővel, mikor telefonon rám méltóztatott uszítani azt a hölgyet, én nagy mérgesen felrohantam a

telefonszobába, kérdőre vontam Márta kisasszonyt s ő úgy a szemembe nevetett, hogy én is elnevettem magamat s aztán addig-addig nevtünk egymás szemébe, hogy éppen tíz esztendővel ezelőtt feleségül vettem az én kedves Mártámat . . .

Házasságának tizedik évfordulóján melegen üdvözöltem Gergely urat, de nem tudtam elképzelni, hogy tíz esztendő múlva miért is jön ő most hozzám? Gergely úr észrevette szememben a kérdőjelet és folytatta:

— Annak a hölgynek, akit annak idején rám méltóztatott uszítani, azt tetszett mondani, hogy két gyermekem is van! Pedig eddig egy sem volt! Már le is tettünk minden reményről s ime házasságunk tizedik esztendejében az én Mártám egy szép, hatalmas, négy és fél kilós fiúval ajándékozott meg engemet! Uram, fiunk van!

Gergely úr sugárzott a büszke apai örömtől, én persze melegen gratuláltam neki ehhez a ritka családi örömhöz s most már kezdem sejteni a látogatás célját. Gergely úr elő is állott velem:

— Mindig azt terveztük, hogy hálából önt fogjuk majd meghívni keresztapának! Tíz esztendőig kellett várnom! Az én kedves Mártámmal már most arra kérjük, vállalja el a mi fiunk keresztapaságát!

Egyideig szerénykedve húzódoztam s magyarázgattam, hogy megint téves kapcsolás lesz, ha ilyen magamfajta nyugdíjas salabaktert hívnak komának, mert hiszen ma ezeket annyiba veszik, mintha régen meghaltak volna már, Gergely úr

azonban nem engedett s addig-addig kért, hogy aztán mégis elfogadtam a megtisztelést. Hiszen — gondoltam magamban — mostanában a gyerekek olyan hamar felnőnek s olyan hamar lesz belőlük tettekkel tényező közéleti szereplő, hogy ez az ifjú Gergely talán még besegít engem a felsőházba, ha pedig ezt még sem érhetném meg, — ámbár idejében nem feküdtem bele a disz-sirhelybe, — emlékezetemet, amíg él még is fenntarthatja a keresztfiam, mert mikor szidni fogják őt, magyar szokás szerint, nemcsak az apját s anyját, hanem olykor-olykor bizonyosan a keresztapját is emlegetik majd ...

SZIROTKA ELTŰNÉSE

Mivel az hallatszott, hogy a megüresedett bánomosi rendőrfőkapitányi állásra más városbeli jeles alkaptányok is fognak pályázni, Kiss Pista bánomosi alkaptány éjjel-nappal azon törte a fejét, hogy hirtelenében miképen szerezhetne olyan érdemeket, melyek lehetlenné tennék az ő mellőzését. Kiss Pista azonban hiába töprengett: a mi várossá dagadt nyugodalmas alföldi falunkban semmi sem történt, ami alkalmat adott volna neki arra, hogy hamarjában kimutathassa zsenialitását, melyet nehogy a főkapitány az ő sikereivel a maga dicsőségét növelje, tizenöt esztendeig kénytelen volt titokban tartani. Pista barátunk mármár egészen elcsüggedt, mikor egy szép téli napon déltájban Szirotkáné, a telekkönyvi írnok felesége, zokogva állított be hozzá.

— Jaj! Jaj! Eltűnt a férjem!

Kiss Pista nem mutatta ugyan, de nagyon megörült ennek a hírnek. Végre egy eltűnés! Bánomosról a honalapítás óta sohasem tűnt el senkisé! A telekkönyvi írnok, gondolta magában

Kiss Pista, nem valami nagy ember ugyan, de aki eltűnik, az megnövekszik a közönség szemében s így ebből a dologból még országos szenzáció lehet!

Az alkapitány úr hellyel kínálta meg az óbégató hölgyet s türelmetlenül nógatta, hogy beszéljen. Szírotkáné nem is nagyon kérte magát:

— Tegnap este Kovácséknál disznótoros vacsorán volt az uram. Mikor elindult hazulról, kértem, hogy ne maradjon ki reggelig, arra azonban nem kértem, hogy ne igyék sokat, mert ő mindég sokat iszik s tapasztalásból tudom, hogyha arra kérem, hogy ne igyék sokat, akkor csak azért is a soknál is többet iszik! Ma hajnalban, úgy három óra felé hallottam, hogy nyílik az utcaajtó s jön az uram befelé. A konyhába be is jött. Mikor már a konyhában bent volt, bizony én nem álltam meg szó nélkül s kikiállítottam, hogy: hát végre hazakerültél, te részeges disznó! Az uram erre morgott valamit, amitől én még haragosabb lettem s bizony kiöntöttem a szívemet. Közben vártam, hogy majd csak bejön a hátulsó szobába; mert tetszik tudni, télen az első szobát nem fűtjük s csak a hátulsó szobát lakjuk. Az uram azonban nem jött be a szobába. Egyideig füleltem, hogy mit csinál odakint, de semmi neszt nem hallottam. De mégis, mintha a konyhaajtó nyikorgott volna! Egy darabig még vártam, aztán felkeltem s kimentem a konyhába. A konyhaajtó nyitva volt, az utcaajtó is nyitva volt, az uram meg sehol! Úgy látszik — gondoltam — megharagudott és elment. Reggelig lestem, vártam hát, de csak nem jött meg. Reggel felmentem

a hivatalába; ott se látták mindeddig, pedig megvolt az a jó szokása, hogy akármilyen részeg volt is, mint kötelességtudó, szorgalmas és pontos ember, nyolc órakor bement a hivatalába, s asztalára borultan ott aludt déli harangozásig . . .

Az alkapitány úr itt egy kissé elszomorodott s azt gondolta, hogy bizony ebből a dologból nem lesz szenzáció, mert valószínű, hogy a kötelességtudó, szorgalmas és pontos Szírotka, aki eddig részegen sem szokta a hivatalos órákat elmulasztani, most kivételképen valamelyik korcsmában alszik. Szírotkáné azonban csakhamar megörvendeztette az alkapitány urat, mert egy sóhajtásnak szánt lélekzetvétel után így folytatta:

— Minden korcsmát végigjártam már; sehol sem látták! Attól félek, hogy kárt tett magában! Oh, én boldogtalan! Azt mondják a hivatalban, hogy a májusi előléptetéseknél rákerült volna a sor s akkor én több nyugdíjra számíthattam volna s ez a szerencsétlen most emészti el magát!

— Biztosítom asszonyom — szólt Kiss Pista komolyan, — férjét, aki jó barátom volt, élve vagy halva, de előkerítem!

— Inkább élve kérem! — könyörgött a magasabb özvegyi nyugdíjra gondolva Szírotkáné.

Kiss Pista ezért nem vállalt felelősséget, hanem így szólt:

— Legyen nyugodt asszonyom, férjét előkerítem, de egy kérésemre őszintén kell válaszolnia! Tessék megmondani nekem, hogy férje régebben foglalkozik már a halál gondolatával?

Szirotkáné nem felelt mindjárt. Az alkapi-tány úr hát tovább beszélt:

— Azért kérdezem, mert kedves férje, ha részeg volt, tudomásom szerint, soha sem beszélt a halálról, hanem folytonosan azt énekelte, hogy: »Ha férfi lelkedet egy hölgyre feltevéd . . .«

Szirotkáné sirva fakadt és zokogva mondta:

— Szegény férjem, valahányszor részeg volt s én ezért szóltam neki, mindig azt mondta, hogy ő ezt nem bírja ki s előbb-utóbb megöli magát!

Kiss Pista már most tisztában lévén a dologgal, az özvegyeket megillető gyöngédséggel elbocsátotta Szirotkánét, aztán magára maradt, leült az íróasztala mellé s szokása ellenére gondolataiba mélyedt. Azt egészen bizonyosra vette, hogy Szirotka eltűnt, mert hiszen a felesége szerint hazulról elment és se a hivatalában, se a korcsmákban nem volt feltalálható; az is bizonyosnak látszott, hogy Szirotka, aki, feleségének vallomása szerint, titokban régen készült a halálra, nem a város területén emésztette el magát, mert Bánomoson olyan ritkaság az akasztott ember, hogyha Szirotka felkötötte volna magát valamelyik fára, ezt azóta már az egész város s így a rendőrség is tudná; a Körösbe nem ugorhatt bele, mert a Körös be van fagyva, de különben sem lehet azt feltételezni, hogy Szirotka, elveinek megtagadásával, valamiféle vízhez közeledett volna! Mindezek alapos megfontolása után Kiss Pista arra a meggyőződésre jutott, hogy Szirotka, aki hajnali három órakor tűnt el ha-

zulról, a háromnegyednégyes hajnali vonattal bizonyosan elutazott Bánomosról, ennél fogva nehogy csakugyan kárt tegyen magában: országszerte kell kerestetni!!

Az alkapitány úr Szirotka hű és pontos személyleírásának közlésével táviratozott a belügyminisztériumnak, a budapesti államrendőrségnek, a szomszédos járások főszolgabíráinak s a közeli városok rendőrkapitányainak. A személyleírásba különös ismertető-jelként azt írta Kiss Pista, hogy az eltűnt egyén ha hozzájuthat, mindig iszik, a bort mindig tisztán issza s ha már van benne egy liter, szakadatlanul azt éneklí, hogy: »Ha férfi lelket egy hölgyre feltevéd . . .«

A táviratok megírásával és feladásával eltelt az egész nap. Este az alkapitány úr még személyesen végigjárta az összes korcsmákat, Szirotkára azonban sehohsem akadt rá. Szirotka, hála Istennek, eltűnt! Kiss Pista boldog reménykedések között hajtotta álmra fejét és természetesen, hogy Szirotkát álmában megtalálta Budapesten és a belügyminiszter egyenes felkérésére elfogadta a budapesti főkapitányi állást.

Másnap az alkapitány úr azt remélve, hogy valahonnan már jött valami távirati válasz, korán reggel bement, a hivatalába. Értesítés ugyan még sehonnét sem érkezett, nyolc óra tájban azonban illendő kopogtatás után beállított az irodába — Szirotka, egész józan állapotban.

Kiss Pista egy darabig megdöbbenve nézett a megkerült eltűntre, aztán .rámordult:

— Hát te honnét kerülsz élőt

— Hazulról!

Az alkapitány úr, mintha megszedült volna, megtántorodott s szinte csak hörögte:

— Hazulról? Beszélj nyomorult!

— Kérlek szépen — makogta Szirotka — mikor tegnap hajnalban hazamentem, a feleségem a rendesnél is nagyobb patáliát csapott; én kiakartam térni a veszedelem elől, hát nem mentem be hozzá a hátulso szobába, hanem az első szobába mentem be, amelyet télen nem fűtünk s egyáltalában nem használunk. Megvallom őszintén, még részeg fejjel sem mertem az első szobában levő parádés ágyra ráfeküdni, hát, minden habozás nélkül bemásztam az ágy alá s mert a feleségem egész nap be sem nyitott a hideg szobába, ott aludtam ma reggel hat óráig egyhuzamban. Nem fáztam meg, mert tudod, nagyon sok finom diószegi bakator volt bennem . . . Azonban egy kis vasúti szerencsétlenség mégis történt velem!

— Még tréfálkozni akarsz? — üvöltötte az alkapitány úr.

— Nem tréfálok! Nézd, milyen a fejem! Szirotka itt megmutatta fejbúbját.

Az alkapitány úr Szirotka véres koponyáját látva, már-már reménykedni kezdett, hogy az ágy alatti alvás csak mese volt s ezzel a Szirotkával mégis történt valami!

— Hát miféle vasúti szerencsétlenség történt veled?

— Kérlek, — dadogta Szirotka, — az ágy

alatt hason feküdve azt álmodtam, hogy a vasúti sínek között fekszem, de nem keresztben, hanem hosszában s egy tehervonat megy át fölöttem. Nagyon hosszúnak találtam a vonatot s fel akartam hát tápázkodni, de valahányszor felemeltem a fejemet, mindig belevágtam egy-egy teherkocsi tengelyébe. Egyre türelmetlenebbül s egyre hevesebben, legalább tizenötször felkaptam a fejemet s ugyanannyiszor belevágtam a fejem búbját — az ágy deszka élébe! Hát, ez volt a vasúti szerencsétlenség! ...

Szirotka elnevette magát, Kiss Pistát meg előntötte a méreg s nekiugrott Szirotkának s addig fojtogatta, míg a segélykiáltásokra besiető napolőrs ki nem szedte az eltűnt s megkerült Szirotkát a zseniális alkapitány úr erélyes kezei közül.

Kiss Pista e miatt a Szirotka-ügy miatt elesett a főkapitányi kinevezéstől. A kötelességtudó, szorgalmas és pontos Szirotka pedig májusban csakugyan előlépett, de áthelyezték Száldobosra, ahonét az ottani rendőrség kitűnő nyilvántartásának bizonyoságaképen megérkezése után már harmadnap távirat jött a bánomosi rendőrséghez, amelyben azt tudatták, hogy ott megtalálták a januárban eltűnt azt a bizonyos egyént, aki víz nélkül issza a bort s aki részegsége miatt a nevét nem tudja ugyan megmondani, de huszonnégy órája torkaszakadtából folyton azt énekli, hogy: »Ha férfi lelkedet egy hölgyre feltevéd« . . .

AZ ÖRDÖG FELÉBREDT

Tíz-tizenkét esztendővel ezelőtt a munkájában megfáradt ördög rábízta birodalmát a fiára, behúzódott a hálósobájába, lefeküdt, a fal felé fordult s elaludt úgy, hogy csak ma egy hete ébredt fel. Ahogy felébredt, nagyokat nyújtózkodott, ásított egyet-kettőt, azután előkurjantotta inasát. Az inas, egy vén sánta ördög, mindjárt beállított.

— Jó reggelt kívánok! Mit tetszik parancsolni!

— Szólítsd ide a feleségemet, meg a fiamat!

A vén inas megvakarta a fületövét, a szemöldökét felhúzta a feje tetejére, nagyokat pislogott, de nem mozdult. Az ördög ráripakodott:

— Hát mi lesz?

— Jaj, uram, sehogyse teljesíthetem parancsodat, mert a ténsasszony meg az úrfi . . .

— Hah! — csattant föl az ördög. — Hogy mered a feleségemet és a fiamat így titulálni!!

— Bocsánat! — hebegte a vén inas, — de itt a Pokolban mindenki nagyságos, méltóságos vagy

ezeknél is feljebb való címet használ, hát én vén fejemmel azt gondoltam, hogy legjobb lesz, ha valami olyan ritka címmel tisztelem meg őket, amilyennel itt nem él senki sem! . . .

Az ördög nagyot nézett, hümmögött valamit magában, aztán újból feladta a kérdést:

— No, hát mi van a ténsasszonnyal meg az úrfival?!

— A ténsasszony felment Parisba a boszorkányaival együtt s tánctanfolyamot vezet; az úrfi meg valami európai konferenciára ment fel!

Az ördögnek tátva maradt a szája a nagy csodálkozástól.

— Igen, uram, — folytatta a vén inas, — a ténsasszony Parisban most az emberevő pápuák hadi-táncát akarja divatba hozni. De máskülönben is fel kellett már mennie, mert a legújabb téli divatra nézve nagyon várták már tőle az útmutatásokat.

— Mit fecsegsz itt!! — hördült fel az ördög.
— Talán megbolondultál¹?

— Én! Nem!!

A vén inas ezt olyan mély meggyőződéssel s akaratlanul olyan hangon mondta, hogy az ördög mindjárt sejtette, hogy csakugyan nem a vén inasnak ment el az esze. Valamit morgott is a bajusza alatt, de azután csak tovább kérdezte:

— Nos, a fiam? Az is megbolondult!!

A vén inas mélyen meghajtotta magát és így felelt:

— Bocsánat, uram, én úgy tisztelem még most is a tekintélyeket, hogy nem tartanám illendőnek, ha valamit mondanék felsőbbiségről. Arra kérek, uram, ne kérdezz hát engem, hanem győződjél meg a saját szemeddel a pokolbeli állapotokról!

Az ördög egyre izgatottabban hallgatta régi hű szolgájának szavait, mert ennyiből is tudta már, hogy mialatt ő békén aludt, sok baj eshetett meg a Pokolban.

— Jó, hát gyerünk!

Az ördög elindult, hogy már most mindent szemügyre vesz a Pokolban. A vén inas alázatosan bicegett utána.

Az olajfőző-barlang felé indultak. A homályos folyosón nagyon ropogott valami az ördög lába alatt.

— Mi van itt széthullajtva?

— Ö betűk.

— Ö betűk?

— Igen, uram, a népieskedő írók mostanában megint annyi *ö* betűt használnak, hogy már némelyik könyér helyett is kenyőrt ír. Az olvasók aztán pokolra kívánják a sok *ö* betűt. Hát itt vannak, egy csomó »dacára« s egy rakás »miszerint«-tel együtt.

Az ördög megcsóválta a fejét, de nem szólt, csak ment tovább s aztán befordult az olajfőzőbe.

A nagy sziklabarlangban csak egy üst alatt pislákol a tűz. Az óriási nagy üstben, mint valami fürdőkádban, egy csomó árdrágító agrárius és merkantilista, iparos és munkás, a különböző álla-

mok üzemeinek képviselőivel együtt, boldogan mosolyogva lötykölte magát.

— Hát ez mi?! — üvöltötte az ördög. — Üdülőtelep ez, vagy Pokol? Ahelyett, hogy forró olajba főznének ezeket, langyos fürdővel kedveskedtek nekik?! Megvesztetek?!

Az az ördög, aki a pislákoló tüzet szította, ijedten mekegett:

— Nincs elég szenünk, uram s csak annyit tüzelhetünk, hogy az üzem meg ne akadjon!

— Micsoda beszéd ez?! — rikoltotta az ördög. — Hát miért nincs elég szenetek?!

— Azt, uram, tudjuk, — mentegette magát a katlanfűtő ördög, — hogy szénbánya van, bányatársulat van, bányász is van, vasút is van, de hogy itt miért nincs szén, azt csak az ördög tudja, azaz jobban mondvá, azt az ilyen magamfajta szegény fogyasztó-ördög nem tudhatja!

Az Ördög dúlt-fúlt, de aztán belátta, hogy ezzel az együgyű fűtővel úgy sem mehet semmire sem, dühösen megfordult hát s tovább indult a kínzóterem felé.

A sziklába vágott hosszú-hosszú folyosó legvégén levő barlangból valami rettenetes, igazán pokoli lárma hallatszott ki.

— Hát ez mi?! Eddig ott a csendes Sóhivatal volt! Miféle üvöltés járja most ott?

— Ott, uram, — szólt a vén inas, — most a börze van!

— Mit?! Börze?! A Pokolban?

— Igen, uram, — magyarázta a vén inas, — most ott a börze van. A szakácsnők, a pincérek, a bábák, az orvosok, az ügyvédek, a tanárok, a tisztviselők és általában az apák és anyák, a fi- és leánygyermek, az özvegyek és árvák úgy megszokták ott fent a földi világban a börzézést, hogy az úrfi — azt mondta — közérdekből börzét nyitott itt is!

Az Ördög, hogy le ne szédüljön a lábáról, neki támaszkodott a sziklafalnak és olyanokat fujt, mint valami dühös bölény. Azután, mikor valamennyire megcsihadt, tovább támolygott a kinzóterem felé.

A hosszú sziklabarlang jobb sarkában éppen a művelt nyugat egy kiváló állam fér fia feküdt a kinzópadon. A barlang balsarkában levő tüzesítőkemencétől a barlang jobbsarkában elhelyezett kinzópadig száztizenegy elkárhozott ember állt egymás mellett, szépen sorban. A kemence mellett álló első ember — valami fogorvos — egy nagy fogóval kivette a parázból a tüzes vasat, egy kicsit pihent, azután odaadta a mellette állónak, aki a jobbkezevel átvette tőle a fogót s átadta a szomszédjának. Ez is úgy tett, mint az elődje és így egymásután mind a száztizenegy elkárhozott ember. Persze, mire ilyenmódon a kinzópadig kézzől-kézre elvándorolt a vas, annyira kihűlt, hogy a kiváló államférfi a hideg vas érintésére fel sem rebbent édes álmából.

Az Ördög ráordított az emberekre:

— Mi ez?! Bolondok vagytok?!

Erre mind a száztizenegy ember abbahagyta a munkát s egy közülök megszólalt:

— Nem vagyunk bolondok! Ez, uram, a helyes munkamegosztás s bár óradíjért dolgozunk, egyáltalában nem vagyunk hajlandók tönkreslányítani magunkat!

Az Ördög kékült-zöldült, megtántorodott s ájultan esett a vén szolga karjaiba. Az öreg inas úgy cipelte ki ölben; bevitte a szomszédos irodai terembe s lefektette egy nagy asztalra. Ott az ördög lassanként magáhozért, leszállott az asztalról és odalépett az egyik irodai emberhez és belepillantott az Írásába.

Egy darabig nézte, nézte az írást, azután megszólalt:

— Hát ön miért nem tesz pontot vagy vesszőt az *á, é, í, ö, ő, ü* és *ü* betűkre!?

— Azért, uram, — felelte nagy lelkinyugalommal az irodai alkalmazott, — mert ez a kartársam feladata! Én odaadom neki, amit megírtam s ő rakja fel az ékezeteket! Mert ez már nem az én szakmám! Az egyszerűbb ékezetek: ez az ő szakmája! A pontosvessző, a kérdőjel és a felkiáltójel meg az utánakövetkező úrnal a szakmája!

Az Ördög a haját tépte s dühében nagyokat sikkantva, kirohant az irodából. Egypár barlang előtt, döngő léptekkel nagymérgesen úgy haladt el, hogy be sem nézett, hanem amint az utolsóelőtti barlanghoz ért, hirtelen megállt és rákiáltott a barlang szájánál őrtálló ördögre:

— Hát te beteg vagy?

— Igen, uram, émélyeg a gyomrom! — felelte az őr.

— Azért vagy hát olyan fakó, mint egy európai ember?

— Nem, uram, nem azért vagyok olyan fakó, mint egy európai ember, hanem azért, mert az ördög nem olyan fekete, mint amilyennek festik, hanem olyan fekete, mint amilyenre festik! Ami fekete piszok és sár pedig kerül itt a pokolban, azt jóformán mind felszállítják Európába és ott az emberek azután egymásra kenik! Itt, lent is, első-sorban az emberek szedik fel a sarat s nekünk, szegény ördögöknek, nem marad, amivel feketére bekenhetnök magunkat!

Az ördög nem értette meg ezt a választ és kérdő tekintettel fordult bicegő inasához.

— Nézz be ide, uram, — szólt a vén inas. — Itt is azt csinálják az emberek, amit odafent szoktak. Ebből mindent megérthetsz!

Az ördög belépett a barlangba és tátva maradt a szája, mert ha sok mindent látott is már világeletében, ilyen tülekedést és marakodást bizony még nem látott! A barlang zsúfolásig tele volt elkárhozott emberekkel, akik a politikai s társadalmi életben a földön megszokott módon, egymás hegyén-hátán marakodtak, veszekedtek s azon igyekezték, hogy mennél jobban bepiszkolják egymást, nyelvöltögetve a pokol piszkos sarát hajigálták s fröcskölték egymásra.

Az ördög egy pillanatig szinte elbódultan nézte ezt a rettenetes kavarodást, aztán a gyomrához ka-

pott s kifordult a teremből. Most már értette, hogy miért fáj az itt őrtálló ördögnek a gyomra és miért nem jut elég fekete sár az ördögöknek!!

A folyosón az ördög egy darabig hápogott, kapkodott a levegő után, azután hirtelen elhatározással megfordult s egyenesen a maga irodájába rohant, ott belevágta magát a karosszékbe s olyat ütött öklével az asztalra, hogy a londoni tudós akadémia érzékeny készüléke távoli földrengést jelzett.

Egy pár pillanat múlva hirtelen kitarult az ajtó és belépett — az úrfi! Az öreg ördög felpattant s a dühtől rekedten rikácsolta:

— Oh, te, te, te!

Az úrfi feltette a monokliját, hidegen végigmérte az öreget s megszólalt:

— Pardon, papa! Mielőtt meggondolatlanul valami sértő kifejezést használnál, kötelességed engem meghallgatni!

Az öreget, aki még nem tudta, hogy mostanában, ilyen hangon szokás az idősebbekkel beszélni, egészen meghökkentette ez a fellépés. Az úrfi megnyugodtan leült egy székre az íróasztal oldala mellé s előkelő kézmozdulattal intett az apjának:

— Parancsolj papa, foglalj helyet!

Az öreg egy pillanatig gondolkozott, hogy: lepofozza-e fiát a székről, vagy előbb meghallgassa? Azt határozta, hogy előbb mégis meghallgatja, mert ha előbb elverné, valószínű, hogy azután az úrfi nem tudná elmondani a jelenteni való-

ját. Az öreg visszaült liát karosszékebe s
rámordult

a fiára:

— Hát beszélj!

— Meghallottam odafent, — így kezdte az úrfi, — hogy az öklöddel ráütöttél az asztalra. Ebből azt következtettem, hogy felébredtél. Ezért sítettem haza. Hát papa, először is azt mondhatom neked, hogy: büszke lehetsz a fiadra! Amit te eddig nem tudtál megcsinálni, én megcsináltam: tönkretettem az emberiséget! A világ csődbe jutott!

— Ugyan, ne mondd! Csődbe jutott! — szólt az öreg, de olyan hangon, hogy ha az úrfi elbizakodtságában némi figyelemre méltatta volna az öreget, már ebből megsejthette volna, hogy az öregben egyre jobban forr a méreg.

— Igen, papa, — folytatta az úrfi nyugodtan, — csődbe kergettem a világot! Te kicsinyben dolgoztál s jóformán egyenként hoztad le az embereket a Pokolba. Négyszemközt mondvá, nem is mentél semmire sem. Ha Goethe és Madách nem írtak volna rólad, egészen elfelejtett volna a világ. Én en gros kezdtem az üzletet mindjárt! Legelőbb is elmentem Parisba, ott beledudáltam az államférfiak fülébe, hogy Berlin ellenük készülődik! Parisból elmentem Berlinbe, ott meg azt mondtam, hogy Paris készül Berlin ellen! Aztán beszóltam ide is, oda is, s mindenüvé s úgy összegabajítottam a nagyhatalmakat, mint a pinty! Óh, papa, ha láttad volna, milyen nagyszerű világháború lett ebből! Aztán jött a béke! Papa, hát nem pokoli gondolat

volt tőlem az, hogy: én szerepeltem, mint béke-angyal!? És én diktáltam a békeszerződéseket, még pedig úgy, hogy holtig arról koldul egész Európa! Aztán a különböző országokban nagyszerű forradalmakat csináltam: az emberek otthon háborúskodtak egymás ellen s otthon fordítottak fel mindent! De nem akarok nagyképű lenni, papa, megvallom hát, hogy az egész dolog könnyebben ment, mint gondoltam, mert az Istentől elrugaszkodott emberiség: szinte felkínálta magát! Mikor azonban már azt hittem, hogy feladatommal elkészültem, képzeld, papa, ez a nyomorult emberiség be akart csapni s hogy annyi minden baj után összeszedhesse magát a világ: az emberek elkezdtek' dolgozni! Igen, dolgozni! Úgy! — gondoltam magamban, — hát rájöttetek, hogy a munka a teremtés folytatása és ez az, ami az embert emberré teszi?! No, majd segítek én ezen is!...

Az öreg hol a vonalzó, hol a papírvágókés után kapkodott: az úrfi azonban, mert a monokli a szemén volt, nem látta az öreg vészjósló mozdulatait s büszkén beszélt tovább:

— És örömmel jelenthetem, papa, hogy minden nagyobb fáradság nélkül, sikerült elhitetnem az emberekkel, hogy a munka egyszerűen ostobaság, a tétlenség az élet, bolond az, aki dolgozik s nem azt nézi, hogyan lehet munka és fáradság nélkül jól élni! Tanításom világszerte millió és millió kebelében jó talajra talált s ma már azt tartják, hogy ha munka után édes a pihenés, munka nélkül még édesebb s a semmittevésben kimerült ide-

gek izgató szórakozás nélkül nem lehetnek el! Tevékenységem eredményét különben láthattad itt a pokolban is; itt sem akar már senkisémm dolgozni, itt is csak léhaskodni, marakodni s börczenni akarnak !

Az öreg ördög, aki idáig valahogy csak türtöztette magát, itt már kitört és felcsattant:

— Oh, te közveszélyes örült! Hát nem gondoltál arra, hogy ha így teszed tönkre a világot, a Pokol is utána pusztul!? Oh, te barom! Hát nem látod, hogy ilyen léha, marakodó, munkakerülő néppel a Pokol sem lehet meg s ezekkel még a Pokol is csődbe jut!

Az úrfi felállt, kihúzta magát s félvállról eny nyit mondott az öregnek:

— Úgy látszik, papa, olyan világnézeti különbség van közöttünk s a te mentalitásod s az én mentalitásom...

Azt már nem mondhatta meg az úrfi, hogy milyen világnézeti különbség van köztük s mi baj van a mentalitások körül, mert az öreg, mint afféle elmaradt apa, nekiugrott a fiának, fülön kapta s úgy vágta be a sarokba, hogy ott a sziklafal beszakadt és az úrfi a világnézetével együtt olyan kalimpálással zuhant le egyenesen a Pokol fenekére, hogy a londoni tudós akadémia érzékeny műszere megint távoli földrengést jelzett.

Az öreg ördög nagyokat fujt, toporzékolt, rázta a két öklét, azután egy kicsit megcsihadva visszaült az íróasztalhoz és csengetett. Az öreg inas mindjárt bebicegett.

— Mondd meg, akit illet, mindenkinek, — harogott az öreg, — hogy átvettem újra birodalmam vezetését, Az úrfi szanatóriumba vonult! Párisi nagykövetemnek pedig sürgönyözzetek, hogy: ha a ténsásszony haza akar jönni, — ne adják meg neki a vízumot! Punktum!

A vén inas boldogan mosolygott. Azt hiszem, itt a földön is nagyon sokan együtt fognak örülni a hű szolgálival, ha megtudják, hogy a helyett a tökéletlen zöldfülű úrfi helyett, megint az a régi, derék, jóra való öreg ördög vette át a Pokol kormányzását, akinek minden fogását s fortélyát úgy kitanulta már az emberiség, hogy egy pár ezer esztendőn át elég jól megélhetünk vele! Reméljük, hogy az öreg rövidesen kirázza az emberekből azt a tenger-sok ostobaságot, amit zöldfülű fia beléjük sugallt s akkor a megjózanodó világ majd méltó lesz nem a bünbocsánatra, hanem arra, hogy töredelemmel kegyelmet kérhessen a jó Istentől!

A miatt ne aggódják senki, hogy az ördög felesége fent szorult a földön. A ténsásszony egy darabig még örülni fog annak, hogy a neki meghódolt hölgyek az estélyeken az ő divatja szerint nekivetközve járják a pápuák haditoborzóját, az is tet-szeni fog neki egy ideig, hogy már a másfél-mázsás sarki kofa is áttört selyemharisnyát visel és vasárnap otthon Pilisvörösváron vagy Pomázon gramofon mellett shimmyt táncol, de aztán a ténsásszony majd egyet gondol és szépen hazamegy a Pokolba. Hogy vízum nélkül nem mehet? No, hát csak azért is megmutatja, hogy hazamegy! Ha az öreg ördög

hazaparancsolta volna, akkor bizonyosan nem ment volna haza, de így, csak azért is hazamegy, egészen bizonyosan, csak azért is hazamegy! S mi is megtudjuk egészen pontosan, hogy mikor ért haza a ténsasszony, mert aznap itt fent derült idő lesz s aztán egyszerre csak valami vékonyka fátyol-felhőből hirtelen megered az eső. És a buksi falusi gyerekeknek igazán igaza lesz, ha nagy nevetéssel az eperfa alá szaladva, majd azt hajtogatják, amit a napsütésben hulló eső láttára, ilyenkor mondani szoktak: „Veri az ördög a feleségét! Veri az ördög a feleségét!”

HÁROM FABULA

A Bimbó

A Bimbó nevelő gazdájának nem volt se ökre, se lova, kénytelen volt tehát a tehenét befogni az ekébe s ha valamit ide vagy oda kellett fuvarozni, bizony akkor is csak a Bimbónak kellett a jármot a nyakába vennie. Bimbó azonban — bárha szénának, korpának hírért se hallotta — meglegedetten éldegélt a kis tanyán.

Sajnos, ez a csendes élet nem tarthatott sokáig. Egy szép napon hirtelen meghalt az öreg gazda; a temetés után gyermekei megosztottak s a Bimbót a tanyáról az az örökös vitte el magával, aki vasúti bakter volt.

Bimbó az első napokban majd kórságos lett a prüszkölő vasszörnyetegektől. Lassacskán azonban megszokta a földrengető dübörgéseket s apránként rájött arra is, hogy a száguldó rémek bizony nem pokolbeli sárkány-bikák, hanem csak gépek, melyeket a siető emberek azért fognak a nagy vasszekekre elébe, mert azok a legjobb járású lónál is gyorsabban járnak.

A bakternek nem volt se szántóföldje, se szekere, Bimbó tehát egész nap egyebet se tett, csak kipányvázva a vasúti töltés árkába, legelészett, nézegette a jövő-menő vonatokat s el-eltűnődött azon, hogy: vájjon mi lehet ott a messze távolban, ahová az emberek a vaskocsikban nagy rohanással oly igen sietnek!

Bimbó teljesen meg volt elégedve sorsával; nagyon ízlett neki a finom korpa, az illatos széna s a friss kútvíz, melyet szép súrolt vödörben szolgáltak föl neki. Egy napon azonban észrevette, hogy a nagy vasszekereken nemcsak emberek, hanem ökrök, tehenek, borjuk és disznók is utaznak! Ettől kezdve Bimbót valami nagy nyugtalanság bántotta folytonosan. Hová utaznak azok az állatok! Ha otthon jó dolguk volna, bizonyára nem kelnének útra s ha már útra kelnek, nyilván azért indulnak el, mert valami nagyon jó világ van ott, ahová megérkeznek!

A találgatásokból édes sejtelmek s ezekből gyötrő vágyakozások fakadtak. Ha a robogó vonatból kihallott egy-egy bögest, — bárha a nagy zakatolás miatt a kiáltást nem lehetett tisztán megérteni — Bimbó úgy magyarázta azt, hogy: őt hívogatja valami jószívű barom a messze távol paradicsomába, ahol jobb világ van, mint itt, a bakter alacsony istállójában, ahol édesebb a szalma, mint itt a széna, hol friss patakok hús vízzel kínálják a szomjúhozót s ahol nem a pacsirta unalmas éneke az egyetlen muzsika!

Bimbót az elképzelt jobb világba való elkíván-

kozás napról-napra jobban elővette s az emésztő vágyakozásnak szinte betege lett. A korpát keserűnek, a szénát dohosnak találta már s még legelni is csak ímmel-ámmal legelt, mert folyton azon járt az esze, hogyan juthatna el ő is a boldogságnak ama földjére, mely felé a vasszekerek száguldanak?!

Egyszer alkonyattájban valami akadály miatt egy tehervonat megállott az őrház közelében. Mikor ezt Bimbó meglátta, nem tudta tovább türtőztetni vágyakozását s nagy elhatározással elkezdte rángatni pályvájának a karóját. Azt gondolta magában, hogy így megszabadulván, majd felugrik valamelyik üres vaskocsiba s elmegyén a meszesességbe!

A bakter észrevette, hogy Bimbó meg akarja szabadítani magát. Fürgén odasietett tehát s hogy kijózanítsa, a vasúti jelzőszárlócska nyelével egy kicsit orron verte a ficánkoló tehenét.

Bimbónak az orra égett az ütéstől, a szívében meg a gyűlölet kapott lángra, mert lám: a vasszekerek eljöttek érte, hogy elvinnék őt ama boldogabb világba, meg is álltak itt az őrház előtt, — de ez a zsarnok ember csupa önzésből, erőszakkal itt tartja őt kötélre kötözve!

Aznap este hiába kínálták szénával, korpával, hiába simogatták, bizony Bimbó hozzá se szagolt a jászolhoz s a tejet sem adta le. Még a víz se kellett neki, csak ráfűjt a vizes vödörrre, mikor megkínálták. Másnap, harmadnap is így ment a dolog. Negyednap aztán a bakter — aki nem tarthatott olyan

tehenet, mely nem ad tejet — Bimbót szépen behajtotta a vásárba. Amíg a város felé ballagtak, Bimbónak a vágyakozásoktól megrészegeedett szíve csakúgy repesett örömében s minél közelebb értek a városhoz, annál bizonyosabban érezte, hogy megszabadulásának ezen az útján már most eljut a messze távol megálmodott boldogságának paradicsomkertjébe.

A bakter Bimbót eladta egy marhakereskedőnek. Az új gazda az örömtől ficáncoló Bimbót csakugyan felvezette egy nagy vasszekérbe. A vonat elindult s néhány perc múlva már ott robogott el az őrház istállója mellett. Bimbó — sok-sok ostoba emberhez hasonlatosan — minden megihatottság nélkül nézte megunt s megutált egyszerű otthonát és szívében vágyakozásainak beteltén ujjongva, vigan, boldogan ment tovább a messze távolba s nem is sejtette, hogy a vasszekér odaviszi, ahol füvek illata helyett vérszaggal terhes a levegő, friss patakok üdítő vizének csobogása helyett vágóhidra vonszolt, bánatos nézésű, halálra szánt barmoknak bús bögése hallik ...

Bundás a vásárban

Bundás — hiába próbálta gazduram az induláskor visszakergetni — csupa kíváncsiságból beholt a kocsi után a tanyáról az őszi vásárra. Alighogy beérkeztek a városba, Bundás elsomfordált gazduram kocsija mellől, hogy majd megnézi a sokadalmat. A komédiásbódék előtt elbámész-

kodva, valami csintalan gyerek úgy megrántotta Bundás farkát, hogy az majd kiszakadt tövestül. A baromvásáron egy ökör a lábára hágott; kiserkedt a vére az ujjai között. Fájós lábával azután elbicegett a lacikonyhák felé. Igazán nem volt semmi gonosz szándéka s megelégedett volna ő a peccsenyék pompás illatával is, de egy sütögető-asszony forró vízzel úgy leforrázta, hogy a szőrrel majd lement a hátáról a bőr is. Bundás megsokallván az ilyen multságokat, vissza akart menni a gazduram kocsijához. Elindult erre, szaladt arra, itt is, ott is keresve gazduramékat, — de a nagy sokadalomban nem akadt azoknak nyomára semerre sem. Amint így lótot-futott, egyszer csak elébe került a kutya-sintér a drótkarikával. Erre Bundás kapta-fogta magát s a fazekasokon, meg a gyolcsos tótokon keresztül, úgy kiszaladt a vásáros városból, mintha sohasem lett volna benne! Egy álló hétig kódorgott; a tanyai kutyák megtépték, megkergették, gyerekek megdobálták, csont helyett botot, víz helyett ütleget kapott s egy csósz meg is serézte a lapockáját. Mikor aztán Bundás így egészen lerongyolódva hazaérkezett, a tanyaudvaron a kacsák nagy hápogással fogadták:

— Hoztál-e nekünk mézeskalácsot?

— Kalácsot nem hoztam, — nyögte Bundás — de hoztam tanácsot. Ide irták a bőrömrre, még pedig betű nélkül, hogy: ha békén élhatsz otthon, csupa kíváncsiságból, ne vidd a bőrödet magad a vásárra!

Ki mit lát?

A Bagoly megkérdezte a Sast:

— Mit látsz te ott a felleges magasságban!

— Látom a Napot. Belenézek s nem fájdul meg a szemem! Ha meg lenézek, magam alatt látom a hegyek ormait, a rengeteg erdőt, a nagy vizeket, az apró embereket!

A Bagoly aztán megkérdezte a Varjút:

— Mit látsz te onnét a jegenye tetejéről!

— Az én szemem nagyon jó! Ha valahol egy döglött egér fekszik a fű alatt, én innét azt is meglátom!

A Bagoly utoljára megkérdezte a Pacsirtát is:

— Mit látsz te, mikor a levegőégben lebegve énekelsz!

— Oh, én akár a fehér felleget, akár a harmattól ragyogó virágos rétet, vagy a rengő vetéseket nézem, én mindenben: Istent látom!

TARTALOM

	Oldal
Vigasztaló	5
Furcsa madarak	7
Felekezeti béke	9
A pénz	11
Karácsony éjszaka.....	16
A rossz tanító is tanít	18
Elindulás	21
A fiatalság.....	26
Jogászélet.....	29
A brigadéros.....	33
A választás	37
Ez kell a magyarnak!	40
A Bagyinka-ügy következménye.....	42
Kártya és karrier.....	46
A régi frakk.....	49
Téli utazás	54
Az utasember	58
Pali bácsi hízói	61
Saját tudósítónk.....	65
Kerékpáros történet.....	68
Három szocialista.....	72
Stockholm	75
Tűz a kertben	79

A közigazgatás egyszerűsítése.....	81
Az öreg magyar igazsága.....	83
Interpelláció	86
A csősz titka.....	88
Legitimisták	91
A hivatalos órák	94
Az utolsó öt tűzok.....	101
A szádvári számár.....	109
A protekció	121
A fenséges úr cigányai.....	130
Bégi eset, új felfedezés	137
Nyári emlékek.....	145
Téves kapcsolás	151
Szirotka eltűnése.....	159
Az ördög felébredt	166
Három fabula	179